

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
YÖNETİM VE ORGANİZASYON PROGRAMI**

**EGE BÖLGESİNDEKİ ÜNİVERSİTELERİN ULUSLARARASILAŞMA
STRATEJİSİ: ULUSLARARASI İLİŞKİLER OFİSLERİNİN ROLÜ**

İpek YENİAY HATİPOĞLU

**Danışman
Prof. Dr. Mustafa TEPECİ**

MANİSA-2019

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
YÖNETİM VE ORGANİZASYON PROGRAMI**

**EGE BÖLGESİNDEKİ ÜNİVERSİTELERİN ULUSLARARASILAŞMA
STRATEJİSİ: ULUSLARARASI İLİŞKİLER OFİSLERİNİN ROLÜ**

İpek YENİAY HATİPOĞLU

**Danışman
Prof. Dr. Mustafa TEPECİ**

MANİSA-2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu	FRYL-031
	YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI	Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1
Tez Savunma Sınavı Tutanağı			

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 08/08/2019 tarih ve 28/27 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi İpek YENAY HATİPOĞLU'nun "Ege Bölgesindeki Üniversitelerin Uluslararasılaşma Stratejisi: Uluslararası İlişkiler Ofislerin Rolü" konulu tezi incelenmiş ve aday 26/08/2019 tarihinde saat 13:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 75 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ
DÜZELTME yapılmasına * OY ÇOKLUĞU
RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa Tepeci
BAŞKAN
M Tepeci

Prof. Dr. Sinan Dardak
ÜYE
S. Dardak

ÜYE
Doç. Dr. Aylin Ünal
A. Ünal

Evet Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ege Bölgesindeki Üniversitelerin Uluslararasılaşma Stratejisi: Uluslararası İlişkiler Ofislerinin Rolü” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2019

İpek YENİAY HATİPOĞLU

İmza

ÖZET

EGE BÖLGESİNDEKİ ÜNİVERSİTELERİN ULUSLARARASILAŞMA STRATEJİSİ: ULUSLARARASI İLİŞKİLER OFİSLERİNİN ROLÜ

Bu çalışmada, Ege bölgesindeki üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofislerinin ‘uluslararasılaşma’ sürecinde oynadığı rol süreç yaklaşımı çerçevesinde ele alınmıştır. Olgubilimsel bir nitel araştırma desenini benimseyen bu çalışmada amaca yönelik örneklem yöntemiyle seçilen, çalışma grubundaki üniversitelerin uluslararasılaşma süreçlerini yürüten, 7 uluslararası ilişkiler ofis yöneticisiyle uluslararasılaşma hakkındaki deneyimleri üzerine derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular, uluslararasılaşma sürecinde uluslararası ilişkiler ofislerinin önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. Ancak etkin bir faaliyet yürütebilmek adına, ofislere yönetim desteğinin sağlanması ve birimler arası koordinasyonun gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Diğer yandan, çalışmada, uluslararasılaşma sürecinde karşılaşılan yabancı dil, politik nedenler ve fiziki koşullar gibi sorunlara dikkat çekilmiş ve bu sorunlara yönelik de çeşitli çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararasılaşma, Süreç Yaklaşımı, Uluslararası İlişkiler Ofisi.

ABSTRACT

INTERNATIONALIZATION STRATEGY OF UNIVERSITIES IN THE AEGEAN REGION: THE ROLE OF INTERNATIONAL RELATIONS OFFICES

In this study, the roles played by the international relations offices of the universities in the Aegean region in the process of internationalization are discussed within the framework of the process approach. In this study, which adopts a phenomenological qualitative research design, in-depth interviews were conducted with 7 international relations office managers, who were selected with a purposive sampling method, conducting the internationalization processes of the universities in the study group about their internationalization experiences. The interviews analyzed through the use of the content analysis method. The findings of the study show that international relations offices have an important role in the internationalization process. However, in order to carry out an effective activity, it is necessary to provide management support to the offices and to coordinate the units. On the other hand, the study draws attention to the problems such as foreign language, political reasons and physical conditions encountered in the process of internationalization and proposes various solutions for these problems.

Keywords: Internationalization, Process Approach, International Relations Office

TEŞEKKÜR

Çalıőmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa Tepeci'ye, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen aileme ve hep yanımda olan eőime ve eőimin değerli ailesine yürekten teşekkür ederim.

İpek YENİAY HATIPOĞLU

Manisa, 2019

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	i
Özet	ii
Abstract	iii
Teşekkür	iv
İçindekiler	v
Kısaltmalar Dizini	viii
Tablolar Dizini	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Problemin İfadesi.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırma Soruları	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİTERATÜR TARAMASI	6
2.1. Kavramsal Çerçeve	6
2.1.1. Uluslararasılaşma	6
2.1.2. Uluslararasılaşma ve Küreselleşme	8
2.2. Uluslararasılaşma Gerekçeleri ve Yaklaşımlar	9
2.2.1. Uluslararasılaşma Gerekçeleri	10
2.2.1.1. Politik Gerekçeler ve Uluslararasılaşma	10
2.2.1.2. Akademik Gerekçeler ve Uluslararasılaşma	11
2.2.1.3. Kültürel/Sosyal Gerekçeler ve Uluslararasılaşma.....	11
2.2.1.4. Ekonomik Gerekçeler ve Uluslararasılaşma	12
2.2.2. Uluslararasılaşma Yaklaşımları	14
2.2.2.1. Süreç Yaklaşımı	15

2.2.2.2. Hareketlilik Yaklaşımı	16
2.2.2.3. Yeterlilik Yaklaşımı	16
2.2.2.4. Örgütsel/Kültürel Yapı Yaklaşım.....	17
2.2.3. Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Stratejileri.....	17
2.2.4. Uluslararasılaşmada Fırsatlar ve Tehditler	18
2.3. Türk Yükseköğretiminde Uluslararasılaşma.....	18
2.3.1. Yükseköğretimde Uluslararasılaşmanın Önemi ve Gerekeçesi.....	20
2.3.2. Türkiye’de Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Süreci.....	21
2.3.2.1. Bologna Süreci	23
2.3.2.2. Değişim Programları	24
2.3.2.2.1. Erasmus+ Programı	24
2.3.2.2.2. Mevlana Değişim Programı.....	25
2.4. Üniversitelerin Stratejik Planları.....	26
2.4.1. Dokuz Eylül Üniversitesi	26
2.4.2. Ege Üniversitesi	27
2.4.3. İzmir Ekonomi Üniversitesi	28
2.4.4. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	30
2.4.5. Uşak Üniversitesi	32
2.4.6. Afyon Kocatepe Üniversitesi	33
2.4.7. Manisa Celal Bayar Üniversitesi.....	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM	37
3.1. Nitel Araştırma Deseni	37
3.2. Araştırmacının Rolü.....	38
3.3. Katılımcıların Belirlenmesi	39
3.4. Veri Toplama Aracı	40
3.5. Veri Toplama Yöntemleri.....	41
3.6. Veri Analiz Yöntemleri	42
3.7. Çalışmanın Kısıtlamaları	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ANALİZ VE BULGULAR.....	45
4.1. Katılımcılara İlişkin Betimsel Bilgiler.....	45
4.2. Uluslararasılaşma Olgusunun Tanımlanmasına İlişkin Bulgular	47
4.3. Uluslararasılaşmanın Gerekçelerine İlişkin Bulgular	48
4.4. Uluslararası İlişkiler Ofislerinin Uluslararasılaşma Sürecindeki Rolüne İlişkin Bulgular	50
4.5. Uluslararasılaşma Sürecinin Teşvik Edilmesine Yönelik Bulgular.....	53
4.6. Uluslararasılaşma Sürecinde Karşılaşılan Engellere İlişkin Bulgular	55
4.6.1. Yabancı Dil Konusundaki Engeller	55
4.6.2. Politik Nedenlere İlişkin Engeller.....	57
4.6.3. Fiziki Koşullara İlişkin Engeller	58
4.6.4. Diğer Engeller	59
4.7. Uluslararasılaşma Sürecine Yönelik Çeşitli Önerilere İlişkin Bulgular	62

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ	65
5.1. Bulgular ve Tartışma	65
5.1.1. Uluslararasılaşma Gerekçelerine Yönelik Bulgular.....	73
5.1.2. Yaklaşımlar Çerçevesinde Bulgular.....	74
5.2. Katkıları ve Öneriler	78
KAYNAKÇA.....	76
EKLER	84

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AYA	: Avrupa Yükseköğretim Alanı
AKÜ	: Afyon Kocatepe Üniversitesi
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
DEÜ	: Dokuz Eylül Üniversitesi
DPÜ	: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
EGE	: Ege Üniversitesi
EC	: European Commission
ECTS	: Avrupa Kredi Transfer Sistemi
ERASMUS	: European Action Scheme for the Mobility of University Students
İEÜ	: İzmir Ekonomi Üniversitesi
MCBÜ	: Manisa Celal Bayar Üniversitesi
USAK	: Uşak Üniversitesi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UA	: Türkiye Ulusal Ajansı
UNESCO	:United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
URAP	: University Ranking by Academic Performance
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Tanımlamaları	7
Tablo 2: Uluslararasılaşma Yaklaşımları	14
Tablo 3: Yıllara göre Erasmus+ öğrenci hareketliliği	25
Tablo 4: Katılımcılara İlişkin Bilgiler	40
Tablo 5: Katılımcılara İlişkin Betimsel Bilgiler	45

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

İleri teknoloji ve hızlı küreselleşmeye bağlı olarak çalışma, serbest zaman ve formal eğitim alanlarını oluşturan temeller zaman içerisinde değişmektedir (Scott, 2006). Bu temelleri önemli ölçüde etkileyen, eğitim öğretim kurumlarının küreselleşmeye bağlı olarak değişmesine öncülük eden ve özellikle 21. yüzyılın ihtiyaçlarına cevap verme gerekliliğinden dolayı bazı olgular ortaya çıkmıştır. Bu olgulardan birisi ise ‘uluslararasılaşma’dır. Uluslararasılaşma kavramı olarak yükseköğretim kurumlarının eğitim öğretim hedeflerinin, faaliyetlerinin ve işleyişinin; küresel, kültürlerarası ve uluslararası bir boyut edinme süreci olarak tanımlanmaktadır (Knight 1994; Knight & de Wit, 1995). Bu boyutlar yükseköğretim kurumlarını küreselleşme sonucu etkilemekte ve uluslararasılaşmayı yükseköğretimin önemli konu başlıklarından biri olarak karşımıza çıkarmaktadır.

Uluslararasılaşma 1970lerden itibaren dünyada ve Türkiye’de gündemini korumakta ve ülkeler ve eğitim kurumları uluslararasılaşmaya dikkat ederek eğitim politikalarını belirlemektedirler. Özellikle Avrupa’da artan ortalama yaş ömrü ve genç nüfusun azalması uluslararasılaşma faaliyetlerinin, uluslararası öğrenci hedefinin temelini oluşturmaktadır. Geçtiğimiz son otuz yıllık süreçte ise, Avrupa Birliğini oluşturan ülkelerdeki ortalama ömrün artması, genç nüfusun azalması, istihdam edilebilirliğin daha çok gündeme gelmesi, yükseköğretim kurumlarına kazandırdığı avantaj ve ülkelere sağladığı ekonomik kazançlar gibi gerekçelerle uluslararasılaşma önem kazanmıştır (Knight 2003). Uluslararasılaşmanın önem kazanmasıyla birlikte, kavramsal olarak çeşitli uluslararasılaşma gerekçeleri ve yaklaşımları literatürde yerini almıştır. Bu bağlamda politik, akademik, kültürel ve ekonomik gerekçelerle uluslararasılaşma olgusu Batı’da birçok üniversite tarafından öncelikli hedefler arasında yer almıştır. (Knight, 2004) Bu süre zarfında çeşitli bakış açılarına dayalı olarak uluslararasılaşma sürecini çözümlenmeye yönelik yaklaşımlar geliştirilmiştir. Uluslararasılaşma üzerine yapılan çalışmaların genelinden ortaya çıkan husus ise, Batılı araştırmacıların literatüre sağladıkları ciddi katkılar olmuştur. Altbach, Knight, Nilsson, de Wit ve Scott gibi bilim insanları, uluslararasılaşma stratejisine yönelik akademik çalışmalara öncülük etmişlerdir.

Uluslararasılaşma bir nihai süreç olmaktan ziyade, kendi içinde son bulmayan bir kavramdır. Amaçları ve beklenen faydaları kurumdan kuruma hatta ülkeden ülkeye değişirken, uluslararasılaşmanın yükseköğretimin niteliğine ve ilişkili olduğu alanlara önemli bir katkıda bulunacağı genel bir beklenti olarak kabul edilmektedir (Knight, 2008). Uluslararasılaşma yükseköğretim dünyasını değiştirmektedirken, küreselleşme ise uluslararasılaşmanın yönünü değiştirmektedir (Knight, 2004). Bu etkileşimin temel anahtarları ise ileri iletişim ve teknolojik hizmetlerin geliştirilmesi, bilgi toplumunun egemenliği, uluslararası iş gücü yeterliliğinin artması, pazar ekonomisine ve ticaret liberalizasyonuna yönelik artan eğilim, eğitimde özel girişimlere ait yatırımın artması ve devlet desteğinin azalması ve hayat boyu öğrenme programlarının geliştirilmesi ve uygulanması şeklinde sıralanabilir. 21. yüzyıl ilerledikçe, ortaöğretim sonrası eğitimin uluslararası boyutu artarak önem kazanmakta ve aynı zamanda da karmaşıklaşmaktadır (Teichler, 2009).

Yükseköğretimde uluslararasılaşma ile ilgili oldukça geniş bir literatür vardır. Çeşitli çalışmalar uluslararasılaşmanın farklı sektörlerde sağladığı politik, sosyal ve ekonomik faydalara odaklanmıştır. Uluslararasılaşmanın yüksek öğretimdeki rolü ve gelişimi ise son yıllarda daha yoğun olarak ele alınmıştır. Yirmi birinci yüzyılın yükseköğretim alanının odak araştırma konularından olan uluslararasılaşma bağlamında, Avrupa’da yapılan çalışmalara görece Batılı olmayan üniversitelerin uluslararasılaşma süreciyle nasıl başa çıktıkları ve ne tür stratejiler geliştirdikleri konusunda çok az şey bilinmektedir. Ayrıca uluslararasılaşma sürecinde rol oynayan kesimlerin stratejik planları nasıl uyguladıklarını açıklayan, analiz eden, bunun yanında karar vericilerin ve uygulayıcıların etkisini derinlemesine tartışan araştırmalar nispeten az sayıdadır. Türkiye olarak incelendiğinde literatüre bakıldığında yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu ancak yükseköğretimin uluslararasılaşması ve sürecin incelenmesi son yıllarda ilginin yoğunlaştığı bir konu başlığı haline geldiği gözlemlenmiştir (Çetinsaya, 2014; dış Ekonomik İlişkiler Kurulu [DEİK], 2012; Erdoğan, 2013; Nardalı & Tanyeri, 2011). Bu nedenle, bu süreci ve dolayısıyla sorunları anlamak için daha fazla araştırma yapmaya ihtiyaç vardır.

Nitel araştırma, yenilikçiliğe ve araştırmacının tasarladığı çerçeve içerisinde çalışmaya daha fazla imkan vermesinden ötürü bu çalışma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilecektir. Bu çalışma, Ege bölgesindeki üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofislerinin uluslararasılaşma sürecindeki rolünün ne olduğu ve

nasıl faaliyette buldukları ana sorusuna odaklanmaktadır. Bu süreçte ofislerin rolünün tespiti için, ‘nasıl, niçin ve ne şekilde’ benzeri sorulara cevap bulunması gerekir ve bu tür soruların cevabı ancak nitel araştırma ile ortaya çıkartılabilir. Bu çerçevede öncelikle üniversitelerin stratejik planları ele alınacak olup mevcut durumun tespitine yönelik bir çalışma gerçekleştirilecektir. Bu stratejik planların ortaya sunduğu tabloya dayalı olarak ise, bu tez çalışmasında birincil veri kaynağı olarak nitelendirebileceğimiz uluslararası ilişkiler ofisleri çalışanları ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilecek ve elde edilen bulgular içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilecektir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın ana amacı, Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşma stratejisinden hareketle, Ege bölgesinde bulunan üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofislerinin uluslararasılaşma konusundaki rolünü ele almaktır. Yükseköğretimde uluslararasılaşma konusunda kilit rol oynadığı düşünülen ofislerin ne tür bir uluslararasılaşma süreci geçirdikleri, ne tür zorluklarla karşılaştıkları veya hangi eksikliklerin veya yanlışlıkların bulunduğu konularında açıklayıcı bir çalışma yapmak bir gereklilikten ziyade bir zorunluluk halini almıştır. Küreselleşme süreciyle birlikte yaşanan değişim ve dönüşüm, üniversiteleri dünya ile entegre ve gerek yurtiçi gerekse yurtdışı beklentilere cevap verebilecek bir konuma zorlamaktadır. Türk yükseköğretiminde de ‘uluslararasılaşma’ temel strateji olarak benimsenmiş durumdadır. Dolayısıyla uluslararasılaşma sürecinin yürütücüleri olarak nitelendirilebilen Ege bölgesinde bulunan üniversitelerdeki uluslararası ofis çalışanlarının bu süreçteki rolünü ele almak bu çalışmanın öncelikli amacıdır.

Bu kapsamda, bu çalışmada, uluslararası ilişkiler ofis çalışanlarının deneyimlerinden hareketle uluslararasılaşma olgusu ele alınacak ve uluslararasılaşma sürecinde karşılaşılan sorun alanlarına ilişkin çeşitli çözüm önerileri sunulacaktır.

Bu çerçevede, bu çalışmada, üniversitelerin uluslararasılaşma sürecinde kilit rol oynayan uluslararası ilişkiler ofisi çalışanlarıyla olgubilimsel bir nitel araştırma deseni kapsamında derinlemesine görüşmeler yapılarak, ofis çalışanlarının uluslararasılaşma sürecini nasıl deneyimledikleri; bu süreçte karşılaştıkları sorunların neler olduğu; söz konusu sorun alanlarına ilişkin ne tür çözüm önerilerinin getirilebileceği vb. konuların tespiti yapılmaya çalışılacaktır. Çalışmada, bir

üniversitenin uluslararasılaşma çabalarının örgütlenmesini ve uygulanmasını analiz etmek için uluslararasılaşma yaklaşımlarını ve gerekçelerini belirten Knight'ın (2004) kavramsal çerçevesi kullanılacaktır.

1.2. Problemin İfadesi

Uluslararasılaşma küreselleşme süreciyle birlikte birçok ülkeyi etkisi altına alarak bir trend haline gelmiştir. Hemen her ülke uluslararasılaşma konusunda belirli düzeylerde çaba sarf etmektedir. Ancak uluslararasılaşma olgusu, çoğu zaman hem uygulamasında hem de amacı itibariyle yanlış anlaşılmakta ve yanlış yorumlanmaktadır. Nitekim Altbach (2015), uluslararasılaşma ve küreselleşmenin yüksek öğretime etkisini belirlemek için daha iyi bir uluslararasılaşma anlayışının gerekli olduğunu belirtmekte ve bu terimlerin basit tanımlarının bile çoğu zaman yanlış olduğunu öne sürmektedir.

Uluslararasılaşma sürecinde rol oynayan birimlerin, uluslararası hedefleri üniversitenin tüm yönleriyle tam olarak bütünleştirmek için tutarlı bir uluslararasılaşma anlayışına sahip olmaları gerekir. Ancak literatürde kilit karar vericilerin uluslararasılaşma amacı konusunda ortak bir anlayışa sahip olup olmadıklarına ilişkin bir eksiklik bulunmaktadır. Bu çalışma özelinde baktığımızda, uluslararasılaşma sürecinde uluslararası ilişkiler ofisi karar verici ve çoğunlukla da kararları uygulayıcı bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla ofis çalışanlarının uluslararasılaşma olgusunu içselleştirip içselleştiremedikleri ve ne tür sorunların var olabileceğinin araştırılması, sağlıklı ve doğru bir uluslararasılaşma süreci için bir gerekliliktir. Bir başka ifadeyle, ofis çalışanlarının uluslararasılaşma sürecini doğru bir şekilde anlaması ve yorumlaması, kurumsal açıdan bakıldığında, başarıyı etkileyecek belki de en önemli unsurdur. Literatürdeki yanlış algılamaların hedefleri gerçekleştirme konusunda ortaya çıkardığı sorunlar, bir anlayış ve amaç birlikteliğini sağlamakla mümkün olabilir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu tez, uluslararası eğitim ve yükseköğretim araştırmalarına çeşitli yollarla katkı sağlamaya çalışır. Öncelikle, bu çalışma, Türkiye bağlamına odaklanan yükseköğretimin uluslararasılaşması konusundaki mevcut literatüre katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşması konusunda

sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların ise bir kısmı güncelliğini yitirmiş diğer bir kısmı ise farklı bağlamlarda ve yaklaşımlarla konuyu ele almıştır. Bu çalışma ile Ege bölgesinde yer alan üniversitelerin uluslararasılaşma stratejisi, uluslararası ilişkiler ofislerinin rolü çerçevesinde ele alınacak ve nitel araştırma yaklaşımına dayalı derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek konuya dair güncel bir araştırma yapılacaktır.

1.4. Araştırma Soruları

Üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofislerinin ‘uluslararasılaşma’ süreci konusuna odaklanan ve olgubilimsel bir nitel araştırma desenini benimseyen bu çalışmada, derinlemesine görüşme tekniğinden yararlanılarak verilerin elde edilecektir. Bu çalışma kapsamında çalışma grubunun uluslararasılaşmaya yönelik kişisel deneyimlerini içeren ve süreçte karşılaştıkları sorunların tespitine ilişkin cevaplar aranmaktadır. Bunlar şu şekilde özetlenebilir:

- Çalışma grubundaki yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşmaya ilişkin tutumları, temel gerekçe ve motivasyonu nelerdir?
- Çalışma grubundaki yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma sürecinde üzerinde durduğu hususlar nelerdir?
- Üniversitelerin stratejik planları hazırlanırken uluslararasılaşma konusunda hangi öncelikler göz önünde bulundurulmuştur?
- Üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofislerinin uluslararasılaşma konusundaki rolleri nelerdir?
- Uluslararası ilişkiler ofisi, uluslararasılaşma politikalarının planlanması ve uygulanması aşamasında nasıl bir rol üstlenmektedir?
- Çalışma grubuna göre uluslararasılaşmanın önünde ne tür engeller vardır? Bu süreçte yaşanan sorunlar nelerdir?
- Bölgesel, politik, bürokratik vb. bağlamda karşılaşılan sorunlara karşı ne tür çözüm önerileri getirilebilir?
- Uluslararasılaşma çalışma grubunda nasıl ölçülmekte ve uluslararasılaşmayı destekleyen hangi uygulamalar ofisler tarafından sürdürülmektedir?

Bu kapsamda, bu çalışmada, uluslararası ilişkiler ofis çalışanlarının deneyimlerinden hareketle uluslararasılaşma olgusu ele alınacak ve uluslararasılaşma sürecinde karşılaşılan sorun alanlarına ilişkin çeşitli çözüm önerileri sunulacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Kavramsal Çerçeve

Uluslararasılaşma olgusu, kavramsal açıdan zaman zaman bulanıklaşmış ve çoğu zaman da küreselleşme olgusuyla karıştırılmıştır. Bu nedenle bu iki olgudaki benzerlikler ve farklılıklar ile bunların yükseköğretim üzerindeki etkileri birçok kez incelenmiş ve tartışılmıştır. Bu çalışmada öncelikli hareket noktası, kavramsal açıdan bu konu üzerinde durmak olacaktır. Nitekim kavramlar el fenerine benzer. Soyut bir keşfe çıktığımızda, üzerine tuttuğumuz nesnelere berraklaştırıp bize anlamlar üretir. Bir kavramı doğru bir şekilde tanımlamadan hareket ettiğimizde, doğru bir noktaya varmamız mümkün olmaz.

2.1.1. Uluslararasılaşma

Bazı araştırmacılar uluslararasılaşma terimini kullanma, anlama ve tanımlama yöntemlerimiz üzerinde önemli etkilere sahip olmuştur. Örneğin Jane Knight, Hans de Wit ve daha çağdaş olarak nitelendirilebileceğimiz Altbach bunlara örnek olarak verilebilir. Söz konusu araştırmacılar uluslararasılaşma konusuyla meşgul olmuş, birçok eserde işbirliği yapmış ve birbirleriyle en iyi uygulamalar ve farklı tanımlamalar hakkında tartışmışlardır (De Wit ve Knight, 1999; Altbach ve Knight, 2007).

Uluslararasılaşma terimi, yüzyıllar boyunca siyaset bilimi ve hükümet ilişkilerinde kullanılmıştır ancak eğitim sektöründeki popülaritesi, sadece 1980'lerden bu yana yükselmiştir (Knight, 2003). “Yükseköğretimin uluslararasılaşması, uluslararası bir boyutu bir üniversitenin veya kolejinin öğretme, öğrenme, araştırma ve hizmet işlevlerine entegre etme sürecidir. Kavram olarak uluslararasılaşma; uluslararası, kültürlerarası, küresel bir görüşü bir yüksek öğretim kurumunun ana işlevlerine dahil eden ya da birleştiren bir bakış açısı, faaliyet ya da hizmet anlamına gelmektedir (Knight, 1994: 3). Knight (2004), daha sonra uluslararasılaşmayı, “ulusal, sektörel ve kurumsal düzeyde, uluslararası, kültürlerarası ya da küresel bir bakış açısını hizmet ettiği paydaşlarına sunmak üzere, okul sonrası eğitimin amacına ya da işlevlerine entegre etme süreci” olarak tanımlamıştır.

Uluslararasılaşmanın İngilizce karşılığı “internationalization” şeklinde olup, kelimenin sonunda bulunan “ization” son eki kavramın sürece yönelik olduğunu ve etkileşimli bir anlam taşıdığını ifade etmektedir. Bu bağlamda incelendiğinde, uluslararasılaşmanın yükseköğretim alanında bir süreç olduğunu ve bağlı bulunduğu alanlardan etkilenip kendisinin de bağlı olduğu alanları etkilediği hakkında açıklamalar yapılmıştır (Knight 1994). Bu bağlamda uluslararasılaşmayı süreklilik arz eden, sürekli olarak içinde bulunduğu ortam ve alandan etkilenen ve etkileşimde bulunduğu alanları da etkileyen bir ifade olarak değerlendirebiliriz. Tanım olarak tek bir açıklaması bulunmayan ve çeşitli ifadeleri barındıran uluslararasılaşma kelimesi alan yazınında farklı çalışmalarda incelenmiş ve pek çok bilim insanı tarafından tanımlanmıştır. Bu tanımları farklı görüşler bakımından aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz.

Tablo 1: Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Tanımlamaları

<i>Uluslararasılaşma</i>	<i>Tanımlama</i>	<i>Kaynak</i>
Uluslararası boyutun entegrasyonu	Yükseköğretim hizmetinin sağlanması, temel işlevi ve amacına uluslararası, kültürlerarası ve küresel bir boyut kazandırma (entegrasyon) süreci	Knight, 1993, 1994 Knight & de Wit, 1995
Yükseköğretimde Kaliteyi Yükseltme	Uluslararası eğitime verilen önem küresel işgücü piyasasında yükseköğretimin kalitesini yükseltmeye ve aynı zamanda kalitenin ölçülmesine ilişkin çeşitli soruları gündeme getirmektedir	Van Damme, 2001
Yükseköğretimde girişimcilik ve işletmeciliğin gelişmesi	Girişimcilik hedefi ile kurulan üniversite-işletme modellerinin rekabet edebilirliğinin desteklenmesi	Goddard, 2006
Uluslararası öğrencilerin kabulü ve personel hareketliliği	Öğrenciler ve akademisyenlerin yurtdışı kurumlarla işbirliği içinde hareketlilik gerçekleştirilmesi	Fielden, 2008
Yükseköğretimde ortaklık geliştirme	Uluslararası ortaklıklar geliştirilerek riskleri azaltmak ve rekabet gücünü artırabilmek	Teichler, 2004

Kaynak: Maringe, F. & Foskett, N. (Eds). (2010). Globalization and internationalization in Higher Education: Theoretical, Strategic and Management Perspectives. London: Continuum International Publishing Group

2.1.2. Uluslararasılaşma ve Küreselleşme

Küreselleşme; insan, kültür, düşünce, değerler, teknoloji ve ekonomi gibi interaktif yapıların ülke veya çevre sınırlarını aşarak birbirine daha bağlı ve bağımlı bir dünya yaratma sürecidir (Knight, 2008). Küreselleşme süreci dünyadaki ülkeleri çeşitli yollarla etkilemektedir. Ülkeler kendi tarihleri, gelenek ve kültürleri ile mevcut yer üstü ve yer altı kaynakları gibi çeşitli faktörler aracılığıyla olumlu ve/veya olumsuz şekillerde etkilenmekte ve diğer ülkeleri de etkilemektedir. İçinde barındırdığı olguların birbirine bağlı bir şekilde var olduğu ve ülkelerin birbirlerinden etkileşimi sonucu ortaya çıkan küreselleşme kavramı, teknolojinin sınır tanımadığı günümüz dünyasında etkisini daha da arttırmaktadır.

Küreselleşme, kuşkusuz tüm dünyada yükseköğrenimin gelişmesinde ve büyümesinde önemli bir rol oynamıştır. Knight (2015), küreselleşmeyi “teknoloji, ekonomi, bilgi, insan, değerler ve fikirlerin sınırlar ötesi akışı” olarak tanımlar (s. 3). Robertson ise (2015), küreselleşmeyi “hem dünyanın sıkıştırılmasını hem de bir bütün olarak dünya bilincinin yoğunlaşmasını ifade eden bir kavram” olarak tanımlamaktadır (s. 86). Her iki tanım da incelendiğinde, insanların ve kültürlerin modern eğilimlerini, her zamankinden daha fazla etkileşime girerek tanımladığı görülmektedir. Bu bakış açısı ülkelerdeki yüksek öğretimin uluslararasılaşmasına yol açmıştır.

Altbach ve Knight (2007), küreselleşme ve uluslararasılaşmanın birbirleriyle ilişkili ancak birbirinden çok farklı olduğu düşüncesindedir. İki olgu arasındaki farkı kısaca şu şekilde açıklamışlardır: “Küreselleşme, 21. yüzyılın gerçekliğinin bir parçası olan ekonomik ve akademik eğilimlerin bağlamıdır. Uluslararasılaşma ise, küresel akademik ortamla başa çıkmak için akademik sistemler ve kurumlar -ve hatta bireyler- tarafından üstlenilen politika ve uygulamaları içerir ” (s. 290).

Küreselleşme, yüksek öğretimin uluslararasılaşmasının sadece bir parçası olduğu daha büyük bir eğilimi temsil etmektedir. Küreselleşme, uluslararasılaşmaya neden olmuştur ve özellikle Batılı üniversitelerde yüksek öğretime erişim için dünya çapında bir talep yaratmıştır. Altbach, Reisberg ve Rumbley (2009), yükseköğretime yönelik kitlesel talebin hedeflerini değiştirdiğini ve genişlettiğini ve bu talebe verilen yanıtın sanayi sonrası ekonomilere, hizmet sektörünün yükselişine ve bilgi toplumunun yükselmesine neden olduğunu savunmuşlardır. Yükseköğretime yönelik acil ihtiyaç ve arzu, onlara göre küreselleşme olgusuyla beslenmiştir. Küreselleşme ve

uluslararasılaşma farklı ve ayrı olgulardır ancak ayrılamazlar. Bu eğilimler ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. Küreselleşme, yüksek öğretimde uluslararasılaşmanın başlıca nedenidir. Batılı ülkeler, küreselleşmede öncü bir rol oynadıklarından, yükseköğretimde uluslararasılaşmanın gelişiminde yol gösterici olmuşlardır.

2.2. Uluslararasılaşma Gerekçeleri ve Yaklaşımlar

Knight (2004) uluslararasılaşma sürecini kavramsallaştırmak ve açıklamak için dört gerekçe (politik, akademik, sosyal/kültürel ve ekonomik) ve dört yaklaşım (süreç, hareketlilik, yeterlilik, örgütsel) belirlemiştir. Bir üniversitenin uluslararası planının kavramsal olarak dengeli ve kapsamlı olması adına, her gerekçeden ve yaklaşımdan stratejik olarak uygulanması gereken unsurları içermesi gerektiğine dair bir teori oluşturmuştur. Knight'a göre, bir üniversite bir yaklaşıma veya gerekçeye aşırı bir biçimde bağlıysa, uluslararasılaşmanın başarı oranı düşecektir. Uluslararasılaşma çabalarını yönlendiren gerekçelerin ve değerlerin tutarlı ve tamamlayıcı olup olmadığı konusunda baskın (dominant) yaklaşımı analiz etmenin faydalı ve açıklayıcı bir uygulama olduğunu düşünmektedir. Ona göre üniversiteler, bir veya birkaç gerekçe ile uluslararasılaşma yaklaşımının bir kombinasyonunu kullanmaktadır (Knight, 2004: 21). Bu çalışmada Türk Yükseköğretiminin uluslararasılaşma stratejisi çerçevesinde Ege Bölgesinde yer alan üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofisi çalışanlarının uluslararasılaşma algılarını incelemek, karşılaştıkları zorlukları tanımlamak ve kullanılan uluslararasılaşma yaklaşımlarını ve gerekçelerini analiz etmek için Knight'ın teoremi kullanılmaktadır.

Bir üniversitenin uluslararasılaşma yaklaşımını analiz etmek, üniversitenin bir sonraki adımını ve dolayısıyla hedefini belirlemesine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda Knight'ın çerçevesi, bizlere daha uyumlu ve kapsamlı bir uluslararası plan ve strateji geliştirme fırsatı vermektedir.

Yaklaşımlar bir muhakeme ve mantık içerir. Kullanılan yaklaşımları gerçekten anlamak için, bu yaklaşımı seçmenin mantığı ve gerekçesi anlaşılmalıdır. Knight'ın (2004) belirlediği politik, akademik, kültürel/sosyal ve ekonomik ve dört gerekçe, uluslararasılaşma sürecine bir çerçeve sağlamaktadır.

Bu çalışmada uluslararasılaşma gerekçeleri, Knight'ın ve de Wit'in belirlediği süreç yaklaşımı çerçevesinde ele alınacaktır. Knight ve de Wit (1995)'e göre (aktaran

Seviltop, 2018: 805), süreç yaklaşımında uluslararasılaşmanın temel bileşeni akademik ve kurumsal stratejiler olmak üzere iki ana kategoride incelenebilir. Akademik stratejiler; araştırma, eğitim, teknik destek ve eğitimsel işbirliği ve sosyal etkinlikler olarak dört alt kategoride ele alınmaktadır. Diğer yandan kurumsal stratejiler; uluslararasılaşma sürecinde üniversite yönetim kurulunun desteği, akademisyen desteği, uluslararası ilişkiler ofisi, politik destek, personele ilişkin teşvik ve ödüllendirme, iletişim ve yıllık plan, bütçe, değerlendirme gibi uygulamalar olarak yedi alt kategoride incelenmektedir.

2.2.1. Uluslararasılaşma Gerekçeleri

Knight (1997, 2004) ve de Wit (1999, 2002) uluslararasılaşma politikasını açıklayan (1)Politik, (2) Akademik, (3)Kültürel/sosyal ve (4)Ekonomik dört farklı gerekçenin faydalı bir kavramsal çerçevesini sağlamışlardır. Politik gerekçe, temel olarak ulusal güvenlik, istikrar ve barış ile uluslararasılaşma çabalarından kaynaklanan ideolojik etkilerle ilgilidir. Akademik gerekçe, hem öğretim hem de araştırma için uluslararası standartlara ulaşma hedefi ile bağlantılıdır. Daha genel olarak, akıl yürütme, öğretim, araştırma ve hizmet faaliyetleri arasında daha fazla uluslararasılaşmayı teşvik ederek, yüksek öğretimin kalitesinin artırılmasını hedeflemektedir. Kültürel/sosyal gerekçe, küreselleşmenin homojenleştirici etkilerinin göz önünde bulundurularak, kültüre ve dile saygı duyulması gerektiği görüşüne dayanmaktadır. Bu görüş, yabancı dilleri ve kültürleri anlama, ulusal kültürün korunmasına ve çeşitliliğe saygı duymaya özel önem vermeyi ifade etmektedir. Son olarak, birçoğu tarafından küreselleşmenin ekonomik boyutuyla ilişkili piyasa güçlerine doğrudan bir cevap olarak kabul edilen ekonomik gerekçe vardır. Bir yandan, ekonomik mantık, ulusun uluslararası alanda rekabet edebilmesi için ihtiyaç duyulan insan kaynaklarını/sermayesini geliştirmeye yönelik çabaların temelini oluşturmaktadır. Öte yandan, yurtdışında eğitim sağlayarak ya da daha fazla yabancı öğrenciyi çekerek kurumların gelirlerini arttırmaya yönelik çabalara dayanmaktadır.

2.2.1.1. Politik Gerekçeler ve Uluslararasılaşma

Politik gerekçe, yukarıda da değinildiği üzere, temel olarak ulusal güvenlik, istikrar ve barış ile uluslararasılaşma çabalarından kaynaklanan ideolojik etkilerle ilgilidir. Birçok ülke kendi nüfuz alanını genişletme ve geliştirme amacıyla dış politika

gündemlerini takip eder. Özellikle küreselleşme süreciyle birlikte, uluslararası politikalar devletlerin yapısı açısından daha da önemli bir hale gelmiştir.

Politik gerekçe, bir ülkenin dünyadaki bağımsız bir ülke olarak statüsü ve rolü ile ilgili konularla yakından bağlantılıdır. Bu, ulusal egemenlik, kimlikler, güvenlik, istikrar, barış, kültür ve ideolojik etki gibi konuları dikkate alır. Örneğin, yükseköğretimin uluslararasılaşması ABD tarafından “etkisini, diğer kültürler, diller ve sistemler hakkındaki bilgisini korumak ve genişletmek” için kullanılmıştır. Knight (1997) uluslararasılaşmanın politikleşmiş bir süreç olduğunu ve üniversitelerin siyasallaştırılmış kurumlar olarak çalıştığını, aynı zamanda ulusal çıkarlara hizmet ettikleri ulusal beklentisini görmezden gelememeye çaba gösterdiğini belirtmektedir.

2.2.1.2. Akademik Gerekçeler ve Uluslararasılaşma

Uluslararasılaşma konusundaki akademik gerekçe, üniversitelerin özünde bulunan evren misyonuyla doğrudan ilişkilidir. Yüzyıllar boyunca uluslararası öğrenci ve akademisyen hareketliliği olduğu gibi araştırılacak uluslararası bir boyut da söz konusudur. Günümüzün uluslararasılaşmadaki yeni eğilimleri, piyasa yöneliminin yüksek öğretimdeki etkisini yansıtmakta ve vurguyu gelişmiş kalite ve hesap verebilirlik üzerine yerleştirmektedir. Uluslararası akademik kriterlere ulaşmak, yükseköğretim sektörünü uluslararası hale getirmek için bir misyon haline gelmiştir. Öğretim, araştırma ve hizmetin uluslararası boyutunu geliştirmenin, yükseköğretim sisteminin kalitesini artırdığı düşünülmektedir (Knight, 1999: 20).

2.2.1.3. Kültürel/Sosyal Gerekçeler ve Uluslararasılaşma

Küreselleşme ve bilgi toplumu, yüksek öğrenim sistemlerinde yönetsel tutum, stratejiler ve devletin rolü gibi kurumsal değişikliklere neden olmuştur. Öncelikle, üniversitelerin çoğu daha girişimci hale gelmiş ve bu tutum yükseköğretim faaliyetlerinin kapsamını ulusal sınırların dışına çıkarmaya itmiştir. Böylece yükseköğretimin faaliyetleri uluslararası işbirliği ve rekabet açısından dış çevrelerle etkileşim sürecine daha yoğun olarak girmiştir.

Sosyo-kültürel gerekçelere ilişkin farklı görüşler mevcuttur. Bir öğrencinin kendi ülkesinde açılan uluslararası bir yükseköğretim kurumunda eğitim görmesi millî kimlik ve yerel kültür çerçevesinde çok fazla olumsuz etkiye sahip olmayabilir. Diğer yandan yabancı bir ülkeden ithal edilen eğitim hizmetinin yerel ve millî kültürle olan

uyum düzeyi daima tartışma konusudur. Sosyo kültürel gerekçelere ilişkin bir başka görüş ise yabancı bir ülkeye eğitim amaçlı giden bireylerin akranlarına göre daha avantajlı bir konumda oldukları yönündedir. Uluslararası akademik değişim programlarıyla sağlanan bireysel gelişimin, akademik ve sosyal sebeplerden çok daha önemli olduğu düşünülmektedir. Bu konuda özellikle Amerikan üniversiteleri, uluslararasılaşmada önemli bir konu olarak bireysel gelişime odaklanmaktadır (Knight & de Wit, 1995).

Altbach (2007: 290), “üniversitelerin uluslararası faaliyetlerinin son 20 yılda hacim, kapsam ve karmaşıklıkta çarpıcı bir şekilde arttığını” savunmaktadır. Yükseköğretimin uluslararasılaşması, sadece yurtdışında okuyan öğrenci sayısının artmasıyla değil, aynı zamanda “yurtdışından” gelen birçok öğrenciye, öğretim üyesine ev sahipliği yapmakla gerçekleşir. Jiang (2008: 348), uluslararasılaşmayı “milli kültürün karşılıklı değiş tokuşları” olarak tanımlamaktadır.

Ball (2012), önceki yirmi yıldaki politika değişikliğinin küresel resmini gözden geçirmekte ve küreselleşmenin kültürel değişimlerinin hemen hemen her hükümetin politika eğilimlerinde ve dolayısıyla çoğu ulusal eğitim kurumunda uluslararasılaşmanın gözlenebileceğini ileri sürmektedir.

Sosyo-kültürel gerekçeler, ülkeler arasındaki kültürel ve etnik çeşitlilik bakımından farkındalığın artmasına önemli katkı sağladığı için uluslararasılaşma sürecinde güçlü bir motivasyon aracı olarak değerlendirilir. Bireyin artan kültürlerarası farkındalık ve iletişim becerileriyle yerel, ulusal ve uluslararası bir vatandaş olarak gelişimi sağlanmaktadır. Farklı millî kültürleri tanımak ve anlamak, bireye sosyal bir farkındalık kazandırmakta ve diğer kültürlerden olan bireylere karşı duyarlılık sağlamaktadır.

2.2.1.4. Ekonomik Gerekçeler ve Uluslararasılaşma

Yükseköğretimin uluslararasılaşması konusunda bir diğer gerekçe, uzun vadeli ekonomik etkilerle bağlantılıdır. Bu gerekçe, neoliberal kurumlar tarafından dar bir şekilde geliştirilmiştir. Yükseköğretimin uluslararasılaşmasının, bir ülkenin uluslararası pazardaki rekabet gücünü korumak ve keskinleştirmek için gerekli olan profesyonel ve yetenekli insan kaynağına önemli ölçüde katkıda bulunduğu öngörülmektedir. Ayrıca, yabancı öğrenciler, bir ülkenin ticari ilişkilerine ve bunun

yanı sıra kurumlara doğrudan ekonomik faydalar sağlamak için hayati bağlantılar olarak kabul edilmektedir (Knight, 1997). Bu ekonomik gerekçe, Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda'da belirgindir. Bu ülkeler kendilerini küresel pazarda, geleneksel ev sahibi, Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık yerine alınabilecek alternatif İngilizce konuşulan eğitim destinasyonları olarak proaktif olarak pazarlamışlardır. Sonuç olarak, eğitimin Pazar halinde sunulması milli gelirlerine büyük katkı sağlamıştır (Jiang, 2006).

Akademik performansa göre uluslararası boyutta üst sıralamalarda yer alan ve uluslararasılaşmaya önem verdiğini belirten yükseköğretim kurumlarının ortak özelliklerini inceleyen Maringe & Gibbs (2009) ekonomik gerekçelerin yükseköğretim kurumlarındaki uluslararasılaşma faaliyetlerine önemli ölçüde yön verdiğini belirtmektedirler. Uluslararasılaşmaya yönelik faaliyetleri, ekonomik gerekçeler üzerine odaklı olan ve dünya çapında tanınan bu üniversitelerin ortak özelliklerini aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır (Maringe & Gibbs, 2009):

1. Yükseköğretim kurumunun gelir kaynaklarına önem vermekte ve çeşitli gelir kaynaklarına sahiptirler.
2. Sahip oldukları gelirler diğer yükseköğretim kurumlarına nazaran oldukça yüksektir.
3. Güçlü gelir kaynakları sayesinde ekonomik kalkınmaya yerel ve bölgesel olarak beklenenden daha çok katkı sağlarlar.
4. Uluslararası öğretim üyesi ve öğrenci oranları, diğer yükseköğretim kurumları ile karşılaştırıldığında oranca daha yüksektir.
5. Mezunlarının uluslararası kurumlarda istihdam edilebilirliği diğer yükseköğretim kurumları ile karşılaştırıldığında oranca daha yüksektir.

Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın ekonomik gerekçelerinin bir başka boyutu gelecekteki muhtemel ekonomik ilişkilere yapılan yatırım olarak ele alınabilir. Bu bağlamda çoğu hükümet, gelecekte ülkelerinde söz sahibi olma potansiyeli olan yabancı öğrenciler için burs programları geliştirmektedir. Politik gerekçelerle yakından ilişkili olan bu boyutta, hükümetler burs verdikleri öğrencilerin edindiği izlenimlerden dolayı gelecekteki hükümetler arası işbirliği ve yatırım programlarına destek verme ihtimallerinin yüksek olduğunu dikkate almaktadır. Bu uygulama, özellikle uluslar arası rekabetin çok fazla olduğu alanlarda eğitim aldığı ülkeye karşı

daha olumlu bir tutum sergilemesi beklenen bireyler için yapılan bir yatırımdır. Bu duruma Almanya hükümetinin Rus öğrenciler için yönetim alanında sunduğu burslar örnek olarak verilebilir (Knight & de Wit, 1995). Benzer şekilde İngiltere ekonomik getirisinden dolayı yükseköğretimde uluslararasılaşma kapsamında üniversitelerin daha fazla yabancı öğrenci çekmesi yönünde politikalar geliştirmektedir (Bruch & Barty, 1998).

2.2.2. Uluslararasılaşma Yaklaşımları

Knight (1994: 3), uluslararasılaşma kavramını tanımlamak için temelde dört farklı yaklaşımın kullanıldığını tespit etmiştir. Bu yaklaşımlar süreç yaklaşımı, hareketlilik yaklaşımı, yeterlilik yaklaşımı ve örgütsel yaklaşım olarak nitelendirilmiştir.

Tablo 2: Uluslararasılaşma Yaklaşımları

Yaklaşım (Approach)	Açıklama
Süreç Yaklaşımı	Uluslararasılaşma bir süreç bütünü olarak ele alınır. Yükseköğretim kurumlarının temel işlevlerine uluslararası, kültürlerarası ve küresel bir boyutun kazandırılmasıdır. Çok çeşitli faaliyetler, politikalar ve prosedürler bu sürecin bir parçasıdır.
Hareketlilik Yaklaşımı	Hareketlilik yaklaşımı, müfredat, akademisyen /öğrenci değişimi ve teknik işbirliği gibi kategoriler veya faaliyet türleri açısından uluslararasılaşmayı tanımlar.
Yeterlilik Yaklaşımı	Yeterlilik yaklaşımı, yeni beceriler, tutumlar, öğrencilerdeki bilgiler, öğretim üyeleri ve personel gelişimi gibi konular açısından uluslararasılaşmayı ele alır. Yeterlilik yaklaşımında odak açıkça akademi faaliyetler veya örgütsel konular üzerinde değil insan boyutundadır. Küresel piyasada rekabet etmek zorunda olan bireyler için bilgi, tutum ve beceri gelişimini destekleyici etkinlikleri kapsar.
Örgütsel/Kültürel Yapı Yaklaşım	Dördüncü yaklaşım, üniversitede kültürlerarası uluslararası bakış açıları ve girişimlerine değer veren ve destekleyen bir kültür geliştirmeye odaklanmaktadır. Bu yaklaşım süreç yaklaşımı ile yakından bağlantılıdır.

Kaynak: Knight, J. (1994). *Internationalization: Elements and checkpoints*. s. 3.

Yukarıdaki tabloda Knight'ın belirlediği dört temel yaklaşımın uluslararasılaşma sürecinde odaklandıkları temel bağlamlar gösterilmektedir.

Görüldüğü üzere her bir yaklaşım uluslararasılaşmayı farklı bir boyutuyla ele almakta ve farklı hususlara vurgu yapmaktadır.

2.2.2.1. Süreç Yaklaşımı

De Wit (2002), ilk çalışmalarında uluslararasılaşma konusunda dört farklı kurumsal yaklaşım belirlemiştir: (a) Süreç (b) Hareketlilik (c) Yeterlilik ve (d) Kültürel Yapı. Hareketlilik, yeterlilik ve kültürel Yapı yaklaşımları uluslararasılaşmanın yönleri üzerine odaklanırken, süreç yaklaşımı uluslararasılaşmayı uluslararası boyutları öğrenme, öğretme, hizmet ve araştırmaya entegre eden bir süreç olarak çerçeveler. De Wit, süreç yaklaşımının uluslararasılaşma çalışmaları için stratejileri, ulusal politikaları ve kalite güvencesini içeren en kapsamlı yaklaşım olduğunu iddia etmektedir. Süreç yaklaşımı “uluslararasılaşmayı yükseköğretimin amaç ve işlevlerine uluslararası/kültürlerarası/küresel bir boyut entegre etmeye yönelik bir süreç” olarak tanımlanmaktadır (Knight 1997: 8). Bu çalışmada, Ege bölgesindeki üniversitelerin uluslararasılaşma süreci, Knight ve de Wit’in belirledikleri süreç yaklaşımı çerçevesinde ele alınacaktır.

De Wit ve Knight, süreç yaklaşımını izleyen iki tür stratejiyi tanımlamışlardır: Program stratejileri ve kurumsal stratejiler. Program stratejileri, kurumun uluslararası bir boyutun bütünleştiği belirli müfredat etkinliklerine odaklanmaktadır. Kurumsal stratejilerle ilgili olarak ise, uluslararası faaliyetleri kurumsallaştırmaya yardımcı olan yönetim, operasyonlar, destek hizmetleri ve insan kaynakları gelişimine atıfta bulunurlar (De Wit, 2002).

Süreç yaklaşımının öncüsü olan Knight (1994: 7) uluslararasılaşmayı “yükseköğretim kurumlarının eğitim, araştırma ve hizmet işlevlerine uluslararası/kültürlerarası boyutun entegre edilme süreci” olarak tanımlamıştır. Burada uluslararasılaşma çıktı odaklı olarak değil, sürekli yenilenen bir “süreç” olarak tarif edilmektedir. Dolayısıyla uluslararasılaşmadan beklenen çıktıların zamana, ülkeye ya da kuruma göre farklılaşabileceği dinamik bir tanım sunulmaktadır. Örneğin, kimi üniversiteler için uluslararasılaşmadan beklenen çıktılar mali kaynaklara yönelik iken, kimi üniversiteler kalite geliştirmeye öncelik verebilmektedir. Yine bir ülke diplomasinin bir parçası olarak yükseköğretim ihracını tercih ederken, bir başka ülke yükseköğretim sisteminin kapasitesini geliştirmek üzere

yabancı kurumlara öncelik tanıyabilmektedir. Söz konusu tercihler zaman içinde de değişebilmektedir. Bu nedenle yükseköğretimde uluslararasılaşmayı tanımlarken özel çıktılarının ifade edilmesi yerine süreç üzerinde durulması bu yaklaşımın güçlü yanlarından biridir. Diğer yandan “entegrasyon” ifadesi de uluslararasılaşmanın gerek yükseköğretim sistemlerinin gerekse üniversitelerin ayrılmaz bir parçası haline gelmesine vurgu yapmaktadır. Böylelikle uluslararasılaşma marjinal bir konu olarak değil, merkezi ve sürdürülebilir bir stratejik amaç olarak görülmektedir. Bu çerçevede yükseköğretimde uluslararasılaşma çok düzlemlili ve çok boyutlu bir süreç olarak görülmektedir. Uluslararasılaşma küresel, bölgesel, ulusal, yerel, kurumsal ve hatta bireysel düzeydeki süreçlerin/politikaların/stratejilerin/ kararların kesişmesiyle gündeme gelmektedir. Dolayısıyla yükseköğretimde uluslararasılaşma birçok aktörün gerek karar alıcı gerekse uygulayıcı olarak yer aldığı çok boyutlu bir kamu politikası süreci olarak görülmektedir (Yılmaz, 2014: 18-21).

2.2.2.2. Hareketlilik Yaklaşımı

Hareketlilik yaklaşımı; müfredat geliştirme ve yenileme, öğrenci ve akademisyen değişimi, alan çalışmaları, kültürlerarası ilişkiler, teknik alandaki işbirlikleri, uluslararası öğrenciler ve ortak araştırma projeleri gibi faaliyetleri ele almaktadır (Knight, 1994). Bu yaklaşımda yükseköğretimin uluslararası boyutu, öğrenci değişimi, öğretim elemanı hareketliliği, yurt dışı eğitim gibi bir dizi etkinlikler bütünü olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede hareketlilik yaklaşımı 1970 ve 80’li yıllarda uluslararası eğitim olgusu ile kısıtlı bir açıdan ele alınırken, sonrasında uluslararası alanda hareketliliğe dayanan bir dizi etkinlikler ve farklı programlar bağlamında değerlendirilmeye başlanmıştır (Qiang, 2003: 250).

2.2.2.3. Yeterlilik Yaklaşımı

Yeterlilik yaklaşımı beceri, bilgi, tutum ve değerlerin öğrenci, fakülte ve personelde gelişimini vurgulayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın merkezinde yatan sorun, bilginin üretilmesi ve aktarılmasının, yükseköğretim kurumunun personelindeki yetkinliklerin geliştirilmesine nasıl yardımcı olduğunu, böylece uluslararası düzeyde nasıl daha vasıflı olunabileceğinin sağlanmasıdır. Bu nedenle, bu yaklaşımda, uluslararasılaşmış müfredat ve programların geliştirilmesi başlı başına bir amaç değil, öğrencilerde ve personelde uygun yeterlilikleri geliştirmek adına bir araçtır. İşgücü

piyasasının talep ve kaygılarına yönelik yönelimin artması nedeniyle yeterlilik yaklaşımına artan bir ilgi söz konusudur (Qiang, 2003: 250). İnsan boyutuna odaklanan yeterlilik yaklaşımı, uluslararasılaşmayı kampüs içerisindeki tüm paydaşlarda yeni beceri, tutum ve bilgi geliştirme konularına odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin küresel öğrenme çıktılarının değerlendirilmesinde yaygın olarak uygulanır (De Wit, 2002, 2010). Yeterlilik yaklaşımı, öğretim müfredatına önemli katkılar sağladığından dolayı uluslararasılaşma sürecinde göz önünde bulundurulmuş temel yaklaşımlardan biri olarak görülmektedir.

2.2.2.4. Örgütsel/Kültürel Yapı Yaklaşım

Örgütsel yaklaşım uluslararası/kültürlerarası bakış açılarını ve girişimlerini destekleyen bir kültür veya iklim yaratmayı vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, belirli bir ilke ve hedefi destekleyecek bir organizasyon içinde bir kültür veya iklim oluşturulmasına odaklanan örgütsel gelişim teorileri ile daha fazla ilgilidir. Yaklaşım, uluslararası boyutu üniversite veya diğer yükseköğretim kurumları için bir temel olduğunu kabul eder ve güçlü bir inanç sistemi ve destekleyici bir kültür olmadan, bir kurumun uluslararası boyutunun asla gerçekleşmeyeceğine inanır (Qiang, 2003: 251). Bu bağlamda örgütsel/kültürel yapı yaklaşımı, uluslararası boyutta örgütsel/kültürel yapının görünür hale gelmesi çabaları çerçevesinde değerlendirilebilir.

2.2.3. Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Stratejileri

Yükseköğretimin uluslararasılaşması, uluslararasılaşma sürecinde rol oynayan aktörlerin çeşitli strateji ve teknikleri kullanmalarını gerektirir. Süreç yaklaşımı bağlamında değerlendirildiğinde, uluslararasılaşma konusunda iki ana strateji vardır. Bunlar, akademik unsurlara odaklanan program stratejileri ve örgütsel parametrelere odaklanan örgütsel stratejilerdir (Knight, 1994; de Wit, 2002; Altbach).

De Wit'e (2002) göre, program stratejileri "uluslararası bir boyutu temel işlevleriyle bütünleştiren bir yüksek öğrenim kurumunun akademik faaliyetleri ve hizmetleri" anlamına gelir (s. 225). Knight (1999), bu stratejileri; akademik programlar, araştırma ve bilimsel faaliyetler, ders dışı etkinlikler ve dış ilişkiler ve hizmetler olmak üzere dört kategoriye ayırmaktadır (s. 23).

Öte yandan örgütsel stratejiler, "uygun bir politika ve idari sistem geliştirerek uluslararası bir boyutun kurumsallaşmasını sağlamaya yardımcı olan girişimleri"

kapsamaktadır (de Wit, 2002: 225). Knight, süreç yaklaşımını uluslararasılaşmaya yönelik diğer yaklaşımlardan farklı kılan ana unsurun, örgütsel stratejilere süreç yaklaşımının yaptığı vurgu olduğunu belirtmektedir (s. 25).

2.2.4. Uluslararasılaşmada Fırsatlar ve Tehditler

Literatürde uluslararasılaşma çağdaş yükseköğretim kurumlarının yaygın bir hedefi olarak görülmekle birlikte, uluslararasılaşması süreci, içerisinde çeşitli fırsatları ve tehditleri barındırmaktadır. Günden güne sürekli değişen küresel ekonomi ortamında yükseköğretim yöneticileri, kurumlarını sürdürülebilir kılmak için değişen şartlara uyumlu stratejiler benimsemek durumunda kalmaktadırlar. Stejar'a (2011) göre, yükseköğretimi uluslararası hale getirmek için yeni stratejiler geliştirmenin finansal yararları, sadece eğitim kurumu için değil aynı zamanda ülke için de başarılı ekonomik dinamikler yaratabilir.

Harris (2008) ise, uluslararasılaşmanın odağını kültürel bir zorunluluktan ziyade ekonomik zorunluluk ile ilişkilendiren çalışmaların önemine dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Jiang (2008), eğitimin pazarlanmasının ve uluslararası öğrencilerden gelir elde etmeyi hedefleyen ekonomik zorunlulukların gitgide artarak yükseköğretimde uluslararasılaşma sürecine hâkim olduğunu belirtmiştir. Ona göre söz konusu ekonomik zorunluluklar, uygulanan programların ve stratejilerin kalitesini ve etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Rekabetçi model, programların ve hizmetlerin kalitesini aşındırmaktadır. Bu endişeler diğer araştırmacılar tarafından da dile getirilmiştir (Altbach, 2009; De Wit, 2011; Knight, 2011).

2.3. TÜRK YÜKSEKÖĞRETİMİNDE ULUSLARARASILAŞMA

Yükseköğretimde uluslararasılaşma kavramı ilk olarak Buchbinder'in (1993) Higher Education dergisinde yayınlanan makalesinde yer alırken, sonraki süreçte bu konuda birçok akademik makale yazılmış ve kitaplar yayınlanmıştır (Cantwell ve Maldonado, 2009). Knight ve de Wit (1999), yükseköğretimde uluslararasılaşmanın politik, akademik, kültürel/sosyal ve ekonomik olmak üzere dört temel gerekçe çerçevesinde geliştiğini belirtmişlerdir. Bu gerekçelerin alt başlıklarını ise eğitim ve araştırmada uluslararası kaliteyi yakalama, yabancı kültürleri öğrenme, dış politika unsurlarının belirlenmesi, rekabet ve ekonomik büyüme gibi konular oluşturmaktadır.

Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın temelleri Batı'da 1980'lerde atılırken, İngiltere bu dönemde uluslararası öğrencilerden ilk defa harç ücreti olarak yükseköğretim programlarına kabulüne başlatmıştır (Adams ve de Wit, 2010). Diğer yandan ise gerek ülke düzeyinde gerekse Avrupa özelinde uluslararası öğrenci ve akademisyen hareketliliğini arttırmak ve ülkelerarası ikili işbirliklerini geliştirmek amacıyla 1987'de ERASMUS (European Action Scheme for the Mobility of University Students) programı oluşturulmuştur. 1990'ların sonuna doğru ise öncelikle Hollanda ve İskandinavya'da, ardından ise Fransa ve Almanya'da yükseköğretimde uluslararasılaşmaya hız verilmiş ve uluslararasılaşma olgusu bir ihracat malı olarak ele alınmaya başlanmıştır (Olçay ve Nasır, 2016: 289-290).

Uluslararasılaşmanın Türkiye yükseköğretimindeki anlamı ve uygulamaları dünyadaki eğilimlere paralel şekilde çok boyutlu bir gelişim göstermiştir. 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte, bölgede bulunan Türk devlet ve akraba toplulukları ile değişim programları ve ortak üniversite kurma çabaları, uluslararasılaşmada daha çok politik ve kültürel işbirliği amacını ön plana çıkarmıştır. 2000'li yıllarla birlikte Bologna süreci ve Avrupa Yükseköğretim Alanı'na (AYA) uyum çalışmalarının hızlanması, uluslararasılaşmada politik ve kültürel işbirliğine yönelik çalışmaların yanına akademik kalite ve bölgesel uyum gibi alanların da eklenmesine yol açmış ve konunun ülkemiz yükseköğretimindeki çerçevesini ve uygulamalarını genişletmiştir. Son dönemde ise, bölgesel sosyo-politik gelişmeler, devlet ve vakıf üniversitelerinin sayılarındaki ve kapasitelerindeki hızlı artış ve yükselen uluslararası öğrenci talebiyle birlikte uluslararasılaşma, Türkiye Yükseköğretimi'nde hem devlet hem de üniversiteler bazında politik, akademik, sosyo-kültürel ve ekonomik gerekçelerle ele alınan çok boyutlu bir stratejik araç olarak görülmeye başlanmıştır (Çalikoğlu ve Arslan, 2018: 26).

Türkiye'nin yükseköğretim sistemi küresel hareketliliğe entegre olmaktadır. Bu kapsamda YÖK 30 Haziran 2017'de "Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi"ni yayımlamıştır. YÖK bu belgeyle 2018-2022 arasında hem Türkiye'nin uluslararası öğrenci ve akademisyenler için bir cazibe merkezi olabilmesini hem de yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma kapasitelerinin artırılmasını hedeflemektedir. Bu hedefler doğrultusunda yabancı dilde öğretim imkanlarının geliştirilmesi, uluslararası hareketlilik programlarına katılan öğrenci ve akademisyen

sayısının fazlalaştırılması ve uluslararası öğrencilere sağlanan desteklerin çoğaltılması gibi uluslararasılaşmayı hızlandırıcı adımların atılması öngörülmektedir (Seggie ve Ergin, 2018: 51).

2.3.1. Yükseköğretimde Uluslararasılaşmanın Önemi ve Gerekçesi

Geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğiyle birlikte ortaya çıkan ve birçok alanda etkisini gösteren küreselleşme olgusu, yükseköğretim alanını da etkisi altına almış ve köklü değişikliklere neden olmuştur. Bu durum karşısında üniversiteler ulusal kimliklerini aşarak, uluslararası alanda piyasa odaklı gelişim sergilemişlerdir (Tezsürücü ve Bursalıoğlu, 2013). Bu kapsamda yükseköğretimde uluslararasılaşma olgusu incelenirken sürece birçok açıdan yaklaşmak mümkündür. Bununla birlikte uluslararasılaşmanın olumlu etkileri çerçevesinde bakıldığında, akademik ve bilimsel işbirliklerini sağlaması; ülkeler ve kültürlerarası etkileşimi artırması ve ekonomik açıdan bir artı değer oluşturma biçiminde gruplanabilecek yararlarının diğerlerine göre daha fazla ön plana çıktığı söylenebilir. Uluslararasılaşmanın önemli katkılarından biri, akademik ve bilimsel alanlardaki bilgi birikiminin ikili işbirlikleri yoluyla paylaşılması neticesinde kurumsal kalitede ve kapasitede yarattığı pozitif etkidir. Bu çerçevede az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerdeki bilgi birikiminin ve teknolojik gelişmelerin gelişmiş ülkelere söz konusu ikili işbirlikleri yoluyla aktarılması, uluslararasılaşmasının sağladığı en önemli faydalardan biri olarak değerlendirilmektedir. Akademik kadrolarda uluslararasılaşma, bir yandan öğrenci odaklı uluslararasılaşmanın itici bir gücünü oluştururken, diğer yandan ileri teknoloji ve bilgi paylaşımının da zeminini hazırlamaktadır. Bu bağlamda özellikle lisansüstü programlar ile akademik değişim programları ve akademik kadrolarda uluslararasılaşma daha önemli bir nitelik kazanmaktadır. Uluslararası düzeyde ortak projeler üretilmesi, yayınlar yapılması, öğrenci ve akademisyen hareketliliği gibi konular yükseköğretim kurumlarının uluslararası alanda tanınırlığına artırmakta ve kurumların uluslararasılaşma çabalarına olumlu bir katkı yapmaktadır (YÖK, 2017).

Yükseköğretimde uluslararasılaşma olgusu, bir yandan kurumların kalitelerini ve dolayısıyla uluslararası alanda rekabet düzeylerini artırırken diğer yandan ülke ekonomilerine, sosyal/kültürel yapılarına ve politik alanlara kadar pek çok düzeyde önemli katkılar sağlama potansiyeline sahiptir. Bu çerçevede özellikle gelişmekte olan ülkelerin hem öğrenci hem de akademisyen hareketliliğini artırarak yükseköğretimde

uluslararasılaşmada önemli bir çekim merkezi olabilmek adına yüksek bütçeli projeleri uygulamaya koydukları görülmektedir (Özer, 2017: 178).

Türk yükseköğretim sisteminde özellikle son dönemde ‘yükseköğretim için yol haritası’ politikası ortaya konularak uluslararasılaşma olgusu, Türkiye’deki yükseköğretim stratejisinin ana unsurlarından birisi olarak vurgulanmaktadır. Uluslararasılaşmanın en önemli nedenlerinden biri olarak ise küreselleşme olgusu gösterilmektedir. Bununla birlikte, Türkiye’nin sahip olduğu stratejik konum, ülkeyi uluslararasılaşma konusunda önemli bir noktaya taşımaktadır. Irak ve Suriye gibi ülkeler başta olmak üzere, söz konusu bölgelerde yaşanan sorunlar, yetişmiş nitelikli iş gücüne ve öğretim elemanlarına olan önemi artırmaktadır. (Şeremet, 2015: 28). Diğer yandan ise Türkiye AB ile entegre olma yolunda ciddi adımlar atmakta ve bu sürece uluslararasılaşma olgusu doğrudan katkı sağlamaktadır. Bu noktada önemli olan, uluslararasılaşma sürecini doğru bir şekilde anlayıp, süreci etkin bir şekilde ülke çıkarlarını maksimize edecek şekilde sürdürmektir.

2.3.2. Türkiye’de Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Süreci

Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın öneminin ortaya çıkmasıyla birlikte ülkeler küresel rekabet ortamında yer alabilmek ekonomik ve toplumsal hedeflerini gerçekleştirebilmek adına yükseköğretim sistemlerini yeniden gözden geçirmekte ve yeni stratejiler ortaya koymaktadırlar. Özellikle yükseköğretim düzeyinde gerçekleştirilen ikili işbirlikleri yoluyla, ülkeler uluslararası yükseköğretim piyasasında eğitim ve araştırma için bir çekim merkezi olma hedefini gütmektedirler. Bunu gerçekleştirmek için de büyük kaynaklar ayrılarak yüksek bütçeli projeler hayata geçirilmektedir. Söz konusu gelişmeler incelendiğinde ise, ülkelerin uluslararasılaşma yolda ortaya koydukları stratejilerde çeşitli benzerlikler görülmektedir. Örneğin, ülke yükseköğretim kurumlarının başarı oranını ve marka değerini olabildiğince artırarak bir çekim merkezi olabilmek gayesi bunlardan biridir. Bu amaçla öncelikle ülkeler, kendi ülkelerindeki başarılı öğrencilerin ülkeyi terk etmelerinin önüne geçecek, beyin göçünü engelleyecek projeler geliştirmektedirler. Bunun yanında başarılı uluslararası öğrencilerin kendi ülkelerini tercih etmelerini sağlayacak önemli projelere öncülük etmekte; aynı zamanda doktora sonrası uluslararası araştırmacıların ülkelerine akışını artırmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca, özellikle dünyanın en saygın üniversitelerinden

akademisyenleri ülkelerindeki eğitim ve araştırma ile ilişkilendirerek onları transfer etmenin yollarını aramaktadırlar (Özer, 2017: 178).

Uluslararasılaşma konusunda, ülkeler, yükseköğretim kurumlarının vizyonu ve misyonu kapsamında stratejik planlar gerçekleştirerek ana hedeflerini ortaya koymaktadırlar. Özellikle son dönemde, söz konusu stratejik planlarda uluslararasılaşmaya yapılan vurgu dikkat çekmektedir. Artık birçok ülke, yükseköğretimde uluslararasılaşma sürecini ana hedefleri arasına koymuş durumdadır. Bu bağlamda Türk yükseköğretimine bakıldığında, uluslararasılaşma stratejisinin başlıca hedefleri şu şekilde özetlenebilir (Kireççi, 2016: 10):

“Öğrencilerin, personelin ve uluslararası ortakları da içeren diğer paydaşların faydası için araştırma, öğrenme ve öğretme girişimleri geliştirmek.

Yükseköğretim kurumunun araştırma alanlarının, modern, disiplinlinler arası, sosyal bağlantılı ve katılımcı olma özelliklerini taşıyarak, araştırma bakımından uluslararası tanınmışlığı olmak.

Lisans, yüksek lisans ve daha üst düzeylerde uluslararası öğrenciler alıp, eğitip, destekleyerek onları yükseköğretim camiasına entegre etmek.

Uluslararası perspektifi olan programlar geliştirerek ve öğrenci değişim programları düzenleyerek, öğrencilere uluslararası bir oryantasyon verip kültürlerarası bir anlayış oluşturmak”.

Yükseköğretim kurumunun bulunduğu yerleşkedeki verilen eğitime eşdeğer ulus ötesi bir eğitim imkânı sunmak.

Bölümlerin akreditasyonu, araştırma ve bursların uyumu ve öğrenci ve personel değişimi için uluslararası saygınlık ve kalite kuruluşlarıyla stratejik ortaklıklar kurmak.

Buldukları ülkede ve ülke dışında birçok kapsamda profesyonel girişimlerde bulunabilen, uluslararası tanınmışlığı olan profesyoneller yetiştirmek.

Uluslararası kuruluşlarla, yerel hükümetlerle ve ticari kuruluşlarla uluslararası projelerde birlikte çalışabilme noktasında yükseköğretim kurumunun kapasitesini artırmak.

Dünyanın en az gelişmiş bölgelerinde, liderlik, problem çözme, ekonomik ve sosyal gelişme ve toplumun kendine güvenme kapasitelerini geliştirmek.

Uluslararasılaşma ve onun yükseköğretim kurumuna, bulunduğu bölgeye, ülkeye ve dünyaya faydalarına dair, akademik ve idari personelde derin bir anlayış geliştirmek”.

Türkiye’de yükseköğretim alanındaki olumlu gelişmeler neticesinde son yıllarda gerek öğrenci ve personel hareketliliğinde gerekse ikili anlaşmalar yoluyla gerçekleştirilen projelerde önemli artışlar olmuştur. Özellikle Bologna uyum süreci, söz konusu olumlu gelişmelerde önemli bir rol oynamıştır. Erasmus+ Programı, Mevlana Değişim Programı, Türkiye Bursları, Ortak Diploma Programları, Proje Tabanlı Uluslararası Değişim Programı vb. bu süreci güçlendiren önemli girişimlerden bazılarıdır.

2.3.2.1. Bologna Süreci

Bologna Süreci, Avrupa yükseköğretim sisteminin yeniden yapılandırılması amacıyla 1999 yılında İtalya’nın Bologna kentinde düzenlenen toplantı neticesinde 29 Avrupa ülkesinin yükseköğretimden sorumlu bakanlarının imzaladığı “bildirge” ile başlamıştır. Türkiye ise bu sürece 2001 yılında dâhil olmuştur. Türkiye’nin Bologna sürecine dâhil olarak yükseköğretimini buna göre yeniden yapılandırması, yükseköğretim düzeyinde tanınırlığını artırarak Avrupa yükseköğretim alanında öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliğinden yararlanmasına imkân sağlamıştır (YÖK, 2017).

Bologna Süreci’nin amaçları şu şekilde özetlenebilir:

- Kolay anlaşılır ve birbirleriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve/veya dereceleri oluşturmak (bu amaç doğrultusunda Diploma Eki uygulamasının geliştirilmesi),*
- Yükseköğretimde Lisans ve Yüksek Lisans olmak üzere iki aşamalı derece sistemine geçmek,*
- Avrupa Kredi Transfer Sistemini (European Credit Transfer System,ECTS) uygulamak,*
- Öğrencilerin ve öğretim görevlilerinin hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak,*
- Yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağını oluşturmak ve yaygınlaştırmak,*
- Yükseköğretimde Avrupa boyutunu geliştirmek.*
- Yaşam boyu öğrenimin teşvik edilmesi.*

Türkiye’nin Bologna süreci çalışmaları üyeliğin ilk yıllarında oldukça sınırlı kalmış, ancak 2004 yılından sonra hız kazanmıştır. Türk yükseköğretiminde Bologna Süreci’nin karşılık bulması, 2004 yılında AB Eğitim ve Gençlik programlarına katılım ve 2005 yılı Ekim ayında AB ile Türkiye arasında resmi müzakere sürecinin

başlamasının ardından olmuştur. Bu gelişmeler ile Bologna araçlarının uygulanmasına dönük faaliyetler YÖK ve üniversiteler nezdinde somut olarak karşılığını bulmuş ve ivme kazanmıştır. Türkiye'nin Bologna sürecine katılmasının Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşmasına olan etkisi ise, özellikle Erasmus ve Erasmus+ programları çerçevesinde Avrupa ülkelerine ülkemizden giden ve Avrupa'dan ülkemize gelen yoğun öğrenci akışında görülmüştür.

Bologna Süreci'yle oluşturulmaya çalışılan Avrupa Bilgi Alanı, Avrupa Kültür Alanı, Avrupa Yükseköğretim Alanı Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının uluslararası standartlara ulaşmasını sağlamaktadır. Bilgi temelli bir Avrupa ve bilgi temelli bir ekonomide üniversitelere merkezi bir rol verilmekte ve Türkiye'deki üniversitelere de önemli fırsatlar sunulmaktadır (Gümrükçü, 2010: 54).

2.3.2.2. Değişim Programları

Türkiye'nin Bologna sürecine uyum çabalarının önemli yansımaları olmuştur. Söz konusu sürecin Türk yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşmasına olan pozitif etkisi, özellikle Erasmus ve Erasmus+ programları çerçevesinde Avrupa ülkelerinden ülkemize yoğun öğrenci akışında görülmüştür. Bu çerçevede Erasmus+ programı ayrı bir başlık altında ele alınacak ve çeşitli bilgilere yer verilecektir. Diğer yandan ise, Türkiye'nin uluslararasılaşma hedefi konusunda önemli bir yeri olan ve ulusal girişimler aracılığıyla oluşturulan Mevlana Değişim Programı da ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.

2.3.2.2.1. Erasmus+ Programı

Erasmus Programı, Avrupa Birliği (AB) tarafından 1987 yılında kurulmuş öğrenci değişim programıdır. Program adını, Hollandalı filozof Desiderius Erasmus'tan almıştır. Aynı zamanda ERASMUS, "European Region Action Scheme for the Mobility of University Students (Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Topluluğu Eylem Programı)" kelimelerinin baş harflerinden oluşturulmuş bir kısaltmadır. Türkiye ise 1999 Helsinki Zirvesinde Avrupa Birliğine adaylık sürecinin başlaması ile topluluk programlarından yararlanmaya başlamıştır (YÖK, 2017).

Türkiye 1 Nisan 2004 tarihinde imzalanan protokol ise AB Eğitim ve Gençlik Programlarının tam üyesi haline gelmiştir. 2004 yılında Türkiye'de öğrenci ve personel hareketlilik faaliyetleri, Erasmus Üniversite Beyannamesine sahip 65

kurumun katılımıyla yürütülmüştür. Dönemin yükseköğretim alanındaki topluluk programı olan Socrates Programı ülkemizde 2006 yılına kadar uygulanmıştır. 2007-2013 dönemi boyunca ise Hayatboyu Öğrenme Programı Türkiye’de yürütülmüştür. 2014-2020 yıllarını kapsayan, yeni adıyla ‘Erasmus+ Programı’ ise ülkemizde Ulusal Ajans tarafından yürütülmeye devam etmektedir (YÖK, 2017).

Tablo 3: Yıllara göre Erasmus+ öğrenci hareketliliği

Çağrı Yılı	Giden Öğrenci Sayısı	Gelen Öğrenci Sayısı	Toplam
2004	1.142	299	1.441
2005	2.854	828	3.682
2006	4.426	1.321	5.747
2007	7.119	1.982	9.101
2008	7.794	2.658	10.452
2009	8.758	3.336	12.094
2010	10.095	4.288	14.383
2011	11.826	5.269	17.095
2012	14.412	6.145	20.557
2013	15.084	7.403	22.487
2014	14.710	7.948	22.658
2015	16.103	6.913	23.016
2016	15.556	3.004	18.560
Toplam	129.879	51.394	181.273

Kaynak: https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasılaşma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf

2.3.2.2.2. Mevlana Değişim Programı

Mevlana Değişim Programı, yurtiçinde eğitim veren yükseköğretim kurumları ile yurtdışında eğitim veren yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişimini mümkün kılan, Türkiye’nin geliştirdiği bir programdır. Program, Yükseköğretim Kurulu tarafından diploma denklikleri tanınan yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır.

Programın amaçları şu şekilde özetlenebilir:

- Türkiye yükseköğretim alanının uluslararasılaşma sürecine katkıda bulunmak,
- Türkiye’yi yükseköğretim alanında bir çekim merkezi haline getirmek,
- Yükseköğretim kurumlarımızın akademik kapasite ve niteliklerini artırmak,
- Türkiye’nin zengin tarihsel ve kültürel mirasını küresel düzeyde paylaşmak,
- Kültürlerarası etkileşimin artmasıyla, farklılıklara saygı ve anlayış kültürünün zenginleşmesine destek olmaktır (YÖK, 2017).

Mevlana değişim programı, Türk yükseköğretim stratejisine uygun olarak, ülkenin uluslararasılaşmaya yönelik hedef ve politikaları kapsamında oluşturulmuş bir programdır. Geline süreçte, Mevlana değişim programı ülke ihtiyaçları ve gelecek planları göz önünde bulundurularak yeniden değerlendirilmiş ve bu çerçevede program yeniden yapılandırılarak, 2016/17 akademik yılından itibaren geçerli olmak üzere, “ülke odaklı” ve “alan odaklı” olarak iki kategoride yürütölmeye başlanmıştır. Ayrıca yeni bir destek programı olarak Proje Tabanlı Uluslararası Değişim Programı da uygulamaya konulmuştur.

2.4. Üniversitelerin Stratejik Planları

Bu bölümde, Ege bölgesindeki üniversitelerle ilgili genel bilgilere verilmektedir. Söz konusu bilgiler; misyon, vizyon, strateji belgeleri, web siteleri ve çeşitli raporlar dikkate alınarak hazırlanmış ve üniversitelerin uluslararasılaşma stratejileri süreç yaklaşımı bağlamında değerlendirilmiştir.

2.4.1. Dokuz Eylül Üniversitesi

“Dokuz Eylül Üniversitesi, eğitim kurumlarıyla sağlıktan ekonomiye, sanattan mühendisliğe geniş bir yelpazede yetiştirdiği ve yetiştireceği beyin gücünü ülkeye kazandırarak toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmayı amaç edinerek, 20 Temmuz 1982’de ‘Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararname’ ile kurulmuştur”.

Dokuz Eylül Üniversitesi 10 Enstitü, 17 Fakülte, 3 Yüksekokul, 1 Konservatuar, 6 Meslek Yüksekokulu, 1 Uygulama ve Araştırma Hastanesi ve 60 Uygulama ve Araştırma Merkezi ile bilimsel faaliyetlerini sürdürmektedir. Üniversitenin misyonu “*Dünyanın en iyi girişimci, yenilikçi (inovatif) eğitim ve bilim merkezlerinden biri olmak*”tır (DEÜ, 2019). Dokuz Eylül Üniversitesi’nin misyon ifadesi, uluslararası yenilikçi ve araştırmacı bir hedefi açıkça vurgulamaktadır.

Eğitim öğretim programlarının kalitesinin geliştirilmesi hedefine bağlı olarak, Dokuz Eylül Üniversitesi 2016-2020 plan döneminde uluslararası ortaklarıyla ortak ve ikili derece programları geliştirmek stratejisi ile uluslararasılaşma konusuna verdiği önemi ortaya koymuştur.

“Dünyanın en iyi girişimci, yenilikçi eğitim ve bilim merkezlerinden biri olmak” vizyonu ile yola çıkan Dokuz Eylül Üniversitesi, 2016-2020 Stratejik Planı’nı bu doğrultuda hazırlamış, stratejik amaç ve hedeflerini belirlemiştir. Üniversitenin 2016-2020 dönemi Stratejik Plan çalışmalarında izlemeye karar verilen hedef ve stratejileri üç ana amaç etrafında toplanmıştır. Bunlar sırasıyla, (1) bilimsel ve yenilikçi (inovatif) kapasitenin geliştirilmesi, (2) eğitim ve öğretim kalitesinin geliştirilmesi ile (3) iç ve dış paydaşlarla etkileşimin ve toplumsal hizmet kalitesinin geliştirilmesidir. Bunun yanı sıra 2016-2020 stratejik planına önceki planlarda da yer alan *akılcılık, bilimsellik, yaratıcılık, sevgi, işbirliği* temel değerlerine *cesaret, hoşgörü, adalet, girişimcilik ve yenilikçilik* eklenmiştir.

“Dokuz Eylül Üniversitesi, bilimsel ve yenilikçi (inovatif) kapasitenin geliştirilmesi stratejisi doğrultusunda, zaman içinde gelişen ulusal ve uluslararası araştırma önceliklerini dikkate alarak, tüm bölümlerinin koordineli, disiplinler arası çalışmalarla daha büyük ölçekli araştırmaları yapacak şekilde işbirliklerinin geliştirilmesine yönelik adımları atmaktadır. Ülkede ulusal ve küresel araştırmalarda vazgeçilmez bir ortak olarak pek çok projede katkı veren çoklu-disiplinli yapısıyla DEÜ, Türkiye ve uluslararası öncelik stratejileri ile ilintili olarak topluma doğrudan katkıda bulunmaları beklentisini göz önüne alarak, birleştirici stratejik araştırma alan başlıklarını (sağlık, deniz, çevre, enerji/malzeme teknolojileri, ulaştırma, işletme-bilim ve toplum vb.) belirlemiştir” (DEÜ, 2016).

2.4.2. Ege Üniversitesi

“Ege Üniversitesi, Türkiye’nin dördüncü üniversitesi olarak 20 Mayıs 1955 tarihinde yayınlanan 6595 sayılı kanunla kurulmuş ve 5 Kasım 1955 tarihinde, eğitim-öğretim hayatına başlamıştır. Ege Üniversitesi’nin ilk fakülteleri, 1955 yılında kurulan Tıp ve Ziraat Fakülteleridir. Aynı öğretim yılı içinde Yüksek Hemşirelik Okulu açılmıştır. Yaklaşık yirmi yıllık bir zaman diliminde kuruluş sürecini tamamlayan Ege Üniversitesi’nde, değişik tarihlerde birçok fakülte, enstitü ve yüksekokul açılmıştır”.

2018 yılı itibarıyla Ege Üniversitesi’nde, 15 Fakülte, 9 Enstitü, 5 Yüksekokul, 1 Devlet Türk Musikisi Konservatuarı, 10 Meslek Yüksekokulu, 6 Rektörlüğe Bağlı Bölüm ve 35 Uygulama ve Araştırma Merkezi bulunmaktadır (Ege, 2019a).

Ege üniversitesinin misyonu, “Eğitim ve araştırma alanında bölgesel, ulusal ve evrensel gereksinimleri karşılayan; mesleki ve kültürel olarak donanımlı, değişime açık, bilimsel düşüncüyü yaşam biçimi olarak benimsemiş bireyler yetiştiren; elde ettiği bilgi birikimini toplumun yararına sunan ve temel değerlerine bağlı bir üniversite olmak” şeklinde belirlenmiştir (Ege, 2019a).

Ege Üniversitesi 2019-2023 stratejik planı çerçevesinde 5 amaç, 17 hedef ve 53 performans göstergesi belirlemiştir (Ege, 2019b). Söz konusu 5 ana amaç:

- “1- Ege Üniversitesi'nin araştırma ortamını geliştirerek bölge, ülke ve dünya ekonomisine katkı sağlamak,
- 2- Eğitim faaliyetlerini ulusal ve uluslar arası standartlarda sürdürmek,
- 3- Uluslararası yükseköğretim alanında Ege Üniversitesi'nin çekim merkezi haline gelmesini sağlamak,
- 4- Kurumsal yapının sürdürülebilirliğini ve gelişimini sağlamak,
- 5- Eğitim ve araştırma çıktılarının topluma katkıya dönüşmesini sağlamak”.

Yukarıda değinilen stratejik amaçlar çerçevesinde uluslararasılaşma konusunda önemli hedefler de belirlenmiştir: (1) Uluslararası alanda eğitim amaçlı dolaşımın desteklenmesi için uluslararası değişim işbirliklerinin %4 artırılması; (2) Uluslararası görünürlüğü desteklemek için akademik personelin yurt dışındaki uluslararası etkinliklere katılım sayısının en az %10 artırılması; (3)Yabancı dilde eğitim veren lisansüstü program sayısının %30 artırılması, örnek olarak verilebilir.

Araştırma üniversitesi olma ve uluslararasılaşma yolunda beklentiler çerçevesinde, Ege Üniversitesi'nin öncelikleri ve eğitim alanındaki görüşler tartışılmış ve buradan elde edilen çıktılarla, Ege Üniversitesi 2019-2023 Stratejik Planı amaç, hedef ve stratejileri belirlenmiştir.

Ege Üniversitesi, YÖK tarafından belirlenen uluslararasılaşma stratejisi içerisinde yer alması nedeni ile gerek lisans gerekse lisansüstü programlarda uluslararası öğrenci sayısını arttırmayı hedeflemektedir.

2.4.3. İzmir Ekonomi Üniversitesi

“İzmir Ekonomi Üniversitesi, T.C. Anayasası, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ve Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda İzmir Ticaret Odası Eğitim ve Sağlık Vakfı tarafından kurulan Atatürk ilke ve

inkılâplarına bağlı, katılımcı, yaratıcı ve girişimci bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bir yükseköğretim kurumudur. Üniversite 2001 yılında öğretime başlamış olup, hem İzmir hem de Ege Bölgesi'nin ilk vakıf üniversitesidir”.

Üniversitede, 8 Fakülte, 2 Yüksekokul, 3 Meslek Yüksekokulu, 4 Enstitü, 10 Uygulama ve Araştırma Merkezi bulunmaktadır. Bu akademik birimlerde 32 ayrı programda ön lisans, 35 ayrı programda lisans öğretimi, 38 ayrı programda yüksek lisans öğretimi ve 9 ayrı programda doktora öğretimi sürdürülmektedir (İEÜ, 2019).

İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin misyonu, *“liderlik vasıflarıyla donanmış, girişimci ve eleştirel düşünebilen nitelikli mezunlar yetiştirmek ve özgün araştırmalarla bilime katkıda bulunmak”* şeklinde ifade edilmiştir. İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin vizyonu ise, *“evrensel düzeyde kaliteli eğitim-öğretim ve bilimsel araştırmalarla topluma öncülük eden seçkin bir yükseköğretim kurumu olmak”*tır (İEÜ, 2019).

İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin Stratejik Planı çerçevesinde dört stratejik amaç belirlenmiştir: “Eğitimde mükemmellik, araştırmada mükemmellik, küresel görünürlük ve yenilikçilik ve girişimcilik”. Altı stratejik temanın ise söz konusu stratejik amaçlara ulaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bunlar: “Yaşam boyu öğrenme, toplum ve iş dünyası ile ortaklıklar, küresel etki, sosyal sorumluluk, kalite ve sürdürülebilirlik. Bu stratejik amaçlara ve stratejik temalara ulaşmayı mümkün kılacak kaynaklar da, beşeri sermaye, altyapı ve finansman”dır (İEÜ, 2013).

İzmir Ekonomi üniversitesi, eğitim ve araştırmalarında yenilikçi ve girişimci yaklaşımıyla tanınmayı amaçlamaktadır. Nihai amaç, üstün nitelikli uluslararası öğrenci ve personeli bünyesine çekmek, nitelikli araştırma ve eğitim ortaklarıyla köprü oluşturmak, dünyanın dört bir köşesindeki mezunlarıyla iletişim içerisinde olmak ve böylece uluslararasılaşma kavramını üniversitede somutlaştırmaktır. *Küresel etki* temasının, öğrencileri 21. yüzyıl vatandaşlığına hazırlamasında yardımcı olacağı düşünülmektedir. Uluslararası akademik personel ve öğrencileri kuruma çekme ve tutma yoluyla uluslararasılaşmayı teşvik etmek üniversite için önem taşımaktadır (İEÜ, 2013).

İzmir Ekonomi Üniversitesi, aşağıda belirtilen amaçları gerçekleştirerek küresel etkisini ve dolayısıyla uluslararasılaşmayı genişletmeyi hedeflemektedir:

“Öğretim programı, işbirliğine dayalı öğretim, araştırma ve bilgi değişimi yoluyla araştırma ve eğitim konularında yenilikçilik için küresel platformlar oluşturmak,

Önde gelen üniversiteler ve araştırma kurumlarıyla ortaklıklar ve iletişim ağları oluşturmak,

İş dünyası, sanayi, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapmak,

Çok kültürlü yeterliklere sahip dünya vatandaşı mezunlar vermek yoluyla uluslararası mükemmeliyet merkezi yaratmak,

Hem öğrenciler hem de akademik personel için uluslararası bağlantıları artırmak ve teşvik etmek,

Dünyanın dört bir tarafındaki İEÜ mezunlarının desteğinin önemini kavramak,

Seçkin uluslararası öğretim elemanlarını çekmek ve uzun süre üniversitede hizmet vermelerini sağlamak”.

Diğer yandan İzmir Ekonomi Üniversitesi, uluslararasılaşma konusunda, uluslararası örgütlerle küresel işbirliklerini teşvik ederek ve gerçekleştirerek *küresel görünürlüğünü* iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede uluslararası görünürlük stratejik amacı çerçevesinde, Uluslararasılaşmayı teşvik etmek ve yabancı öğrenci ve öğretim elemanı oranını arttırmak için, (1) uluslararası öğrenciler için farklı burs olanakları sağlama, (2) işe yerleştirme kurumlarının hizmetlerinden faydalanma, (3) başta komşu ülkeler olmak üzere dünya çapında gerçekleştirilen uluslararası öğrenci alımı fuarlarına katılma hedefleri konulmuştur.

2.4.4. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

“11 Temmuz 1992 tarihinde yasayla Anadolu Üniversitesinden ayrılarak adı ve bağlantısı değiştirilen Kütahya İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Kütahya Meslek Yüksekokuluna ek olarak, yeni kurulan Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Simav Teknik Eğitim Fakültesi, Bilecik İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitüsünü bünyesinde bulunduran Dumlupınar Üniversitesi kurulmuştur” (DPÜ, 2019).

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi bünyesinde 3 enstitü, 9 fakülte, 3 yüksekokul ve 14 meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nin misyonu, *“Bilimsel araştırma ve topluma hizmet sorumluluğuyla*

çeşitli alanlarda mesleki yeterliklere sahip bireyler yetiştiren eğitim ağırlıklı bir üniversite olmak” olarak belirtilmiştir (DPÜ, 2019).

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nin 2018-2022 Stratejik Planı kapsamında belirlenen temel stratejik amaçları dört maddede toplanmıştır (DPÜ, 2018). Söz konusu stratejik amaçlar ve alt hedefler şu şekilde ifade edilebilir:

“Stratejik Amaç 1. Plan dönemi içerisinde kurumsal kalitenin artırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması;

Hedef 1: İç kontrol sisteminin etkinliğini artırmak

Hedef 2: kurumsal bilgi yönetimini zenginleştirerek, bilgi altyapısını güçlendirmek

Hedef 3: kurum içi koordinasyonu artırmak ve iletişim ağını genişletmek

Stratejik Amaç 2. Eğitim öğretim ve Araştırma Geliştirme kalitesinin artırılarak ulusal ve uluslararası düzeyde rekabetin sağlanması;

Hedef 1: Bilgi paketini eğitim – öğretim dönemi süresinde güncel tutmak

Hedef 2: Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısını azaltmak

Hedef 3: Urap (University ranking by academic performance) sıralamasında toplam puanı artırmak

Hedef 4: Öğrencilere yönelik bilimsel, sportif ve kültürel faaliyetleri artırmak

Hedef 5: Ulusal ve uluslararası eğitim alma ve ders verme hareketliliğe katılan öğrenci ve personel sayısını artırmak

Hedef 6: Ulusal ve uluslararası projeleri artırmak

Hedef 7: Teknokent faaliyetlerini hızlandırmak

Stratejik Amaç 3. Personel verimliliğinin artırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması;

Hedef 1: Personelin bilgi ve donanımını artırmak

Hedef 2: Optimum personel planlamasını sağlamak ve Norm Kadro çalışmalarını hızlandırmak

Stratejik Amaç 4. Ulusal ve uluslararası standartlar ve akreditasyonlara yönelik faaliyetlerin artırılması;

Hedef 1: Kamu Üniversite Sanayi İşbirliği'ne yönelik faaliyetleri güçlendirmek

Hedef 2: Üniversite içerisinde bölüm, birim, laboratuvar vb. yapılarda akreditasyon çalışmalarını başlatmak”.

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nin, 2018-2022 dönemi için belirlemiş olduğu amaç, hedef, performans göstergelerinin izleme ve değerlendirme süreci

kurumsal öğrenme ve buna bağlı olarak faaliyetlerin sürekli iyileştirilmesi açısından önemlidir. Stratejik planda yer alan izleme ve değerlendirme tablosu aracılığıyla performans göstergelerinin ölçümü sistematik bir şekilde izlenmektedir. Diğer yandan ise, stratejik planda uluslararası rekabete ve uluslararası standartlara vurgu yapılmakla birlikte, “uluslararasılaşma” kavramına yer verilmemiştir.

2.4.5. Uşak Üniversitesi

“Uşak Üniversitesi, 17.03.2006 tarih ve 26111 sayılı resmi gazetede yayınlanan 5467 sayılı Kanun’un 1.maddesinin ek 60.maddesi ile Afyon Kocatepe Üniversitesi’nden ayrılarak kurulmuştur. Üniversitenin lisans eğitimi veren 12 fakültesi, 3 yüksekokulu, ön lisans eğitimi veren 11 meslek yüksekokulu, lisansüstü eğitim veren 3 enstitüsü ile 27 araştırma uygulama merkezi bulunmaktadır”.

Uşak Üniversitesi’nin misyonu “*Evrensel değerlere bağlı, yerel sorunları çözmeye odaklı, nitelikli eğitim öğretim faaliyetleriyle bilimsel bakış açısına sahip, özgüvenli, girişimci ve donanımlı bireyler yetiştiren; kentin ve bölgenin kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği içinde Uşak’ın ve bölgenin huzur ve refahına katkıyı önceleyen, ülkemizin sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlayan bir üniversite olmak*” şeklinde belirtilmiştir (Usak, 2019).

Uşak Üniversitesi 2015-2019 Stratejik Planı’nın son dönemlerine girerken Plan’ın yeni hedefler doğrultusunda revize edilme durumu oluşmuştur. Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) “Üniversitelerin Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması” çalışması kapsamında 2006 yılından sonra kurulan üniversiteler arasında belirlediği 5 üniversite arasında yerini alan Uşak üniversitesi, bu bağlamda mevcut Stratejik Plan’ını revize etmiştir (Usak, 2018).

Uşak Üniversitesi, revize edilmiş 2015-2019 stratejik planı çerçevesinde dört ana stratejik amaç belirlemiş ve alt hedefler koymuştur. Söz konusu stratejik amaçlar ve bu amaçlara ulaşmak amacıyla belirlenen hedefler şu şekilde özetlenebilir:

“Stratejik Amaç 1. Eğitim-öğretimin kalitesi;

Hedef 1: Yabancı dil hazırlık öğretimini yaygınlaştırılması

Hedef 2: Uygulamalı öğretimin yaygınlaştırılması

Hedef 3: Öğrenci ve personelin uluslararası değişim programlarından daha fazla yararlanmalarının sağlanması

Hedef 4: Eğitim-öğretim programlarının ulusal ve uluslararası yeterlilikler doğrultusunda güncellenmesi

Hedef 5: Akademik ve idari personelin eğitimi ve gelişimi için kurumun verdiği desteğin artırılması

Stratejik Amaç 2. Ulusal ve uluslararası tanınırlık ve tercih edilebilirlik;

Hedef 1: Üniversitemizin ulusal ve uluslararası alanda tanınırlığını artırılması ve imajının geliştirilmesi

Hedef 2: Yurtiçinde ve yurtdışında üniversiteler ve araştırma kurumları ile işbirliğinin geliştirilmesi

Hedef 3: Öğrenci kulüplerinin ulusal ve uluslararası etkinliklerinin geliştirilmesi

Stratejik Amaç 3. Araştırma ve geliştirme faaliyetleri;

Hedef 1: Araştırma ve uygulama merkezlerinin etkinliğinin artırılması

Hedef 2: Öğretim elemanlarının araştırma potansiyelinin geliştirilmesi

Hedef 3: Ulusal ve uluslararası bilimsel toplantı ve etkinliklere katılım oranının artırılması

Hedef 4: Üniversitenin düzenlediği bilimsel toplantıların sayısının artırılması

Stratejik Amaç 4. Toplumla ilişkiler ve toplumsal katkı;

Hedef 1: Yapılan yayınların ve araştırma projelerinin sayısı, niteliği ve toplumsal faydasının artırılması

Hedef 2: Üniversitenin düzenlediği kültürel, sanatsal, sosyal ve bilimsel faaliyetlere toplumun etkin katılımının sağlanması

Hedef 3: Toplum sorunları ile ilgili merkezlerin etkinliklerinin artırılması”.

2.4.6. Afyon Kocatepe Üniversitesi

“Yirmi bir yeni üniversite ile birlikte 3 Temmuz 1992 tarih ve 3837 sayılı Kanunla kurulan Afyon Kocatepe Üniversitesi’nde eğitim-öğretim faaliyetlerine 10 Kasım 1992 tarihinde başlamıştır. Ancak üniversitenin tarihi, o dönemde Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’ne bağlı olarak kurulan Afyonkarahisar Maliye Muhasebe Yüksekokulunun açıldığı 1974 yılına dayanmaktadır. Afyonkarahisar Maliye Muhasebe Yüksekokulu, 1987 yılında Anadolu Üniversitesi’ne bağlı Afyonkarahisar İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi haline dönüştürülmüştür. Bu fakülte, kuruluşu sırasında Afyon Kocatepe Üniversitesi’ne bağlanmıştır” (AKU, 2019a).

Afyon Kocatepe Üniversitesi; 12 fakülte, 5 enstitü, 5 yüksekokul, 1 devlet konservatuvarı ve 14 meslek yüksekokulu ile eğitim-öğretime devam etmektedir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin vizyonu “*Çağdaş eğitim-öğretim ilkeleri çerçevesinde, paydaşların gereksinmelerini gözeterek eğitim-öğretim hizmeti sunmak, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, topluma ve insanlığa hizmet etmek*” şeklinde belirtilmiştir (AKU, 2019a).

Afyon Kocatepe Üniversitesi 2019-2023 Stratejik Plan'ı, üniversitenin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini ve bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içermektedir (AKU, 2019b).

Stratejik Plan çerçevesinde (1) “Uluslararası düzeyde eğitim-öğretim vermek” amacına yönelik “Eğitim-öğretimin niteliğini sürekli iyileştirmek”, “Akademik personelin eğitici-öğretici niteliklerini geliştirmek”, “Üniversitenin uluslararası tanınırlığını artırmak” ve “Eğitim-öğretim süreçlerinin kalitesini artırmak” olmak üzere dört hedef belirlenmiştir.

(2) “Bilimsel araştırma ve yayın yaparak bilgi üretmek” amacına yönelik “Araştırmacı insan kaynağının yenilikçi ve nitelikli araştırma yapabilme kapasitesini artırmak”, “Ülkemizin ve bölgemizin öncelikli alanlarına yönelik projeleri desteklemek”, “Paydaşları girişimciliğe ve inovasyona özendirmek ve desteklemek” ve “Lisansüstü programların nitelik ve niceliklerinin artırılması” olmak üzere dört hedef belirlenmiştir.

(3) “Paydaşlara katkı sağlayacak uygulama ve hizmet vermek” amacına yönelik “Topluma sunulan eğitim ve sertifika programlarını artırmak”, “Dış paydaşlarla işbirliğini artırmak”, “Mezunlarla ilişkileri güçlendirmek” ve “Paydaşların memnuniyetini sağlamak” olmak üzere dört hedef belirlenmiştir.

(4) “Kurumsal Gelişimi Sürdürmek” amacına yönelik “Yönetim yapısını güçlendirmek”, “İnsan kaynaklarını güçlendirmek”, “Mali kaynakları güçlendirmek” ve “Fiziki kaynakları güçlendirmek” olmak üzere dört hedef belirlenmiştir (AKU, 2019b).

2.4.7. Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, 11 Temmuz 1992 tarih ve 21282 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3837 sayılı kanunun 25. maddesine eklenen 15. ek maddesi ile kurulmuştur.

Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin *misyonu* “*Yenilikçi, girişimci, çevreye ve insana saygılı bireyler yetiştirerek; eğitim, araştırma ve topluma hizmet alanlarındaki üretimini toplum yararına sunmak*” olarak belirtilmiştir. Ayrıca Üniversite; Bilimsellik ve akademik liyakat, akademik özgürlük, insan hak ve özgürlüklerine saygı, katılımcılık ve demokratiklik, yerel ve küresel sorunlara duyarlılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik, yenilikçilik ve girişimcilik temel değer ve ilkelerini benimsemiştir (MCBÜ, 2019).

Avrupa 2020 Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme için Avrupa Stratejisi Belgesi'nde “Gençlerin, eğitim ve öğretim süreci boyunca ve işgücü piyasasına girişlerinde birçok zorluklarla karşılaştıkları” vurgulanarak eğitimde çeşitlilik ve farklı ülkelerin iş piyasalarına hazırlık yapılması ihtiyacı ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda, eğitimleri süresince öğrencilerini ve eğitimleri sonrasında mezunlarını uluslararası iş piyasalarına hazırlamak için kurdukları uluslararası işbirlikleri oldukça önemli bir yer tutan üniversitelere sorumluluklar düşmektedir. Bu çerçevede Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde başlatılan İş Yeri Uygulama Eğitim Modeli, bu ihtiyacı karşılamayı ve öğrencilerin istihdam edilebilirliğini arttırmayı amaçlamaktadır. Üniversitenin Erasmus Politika Beyanname'sinde Avrupa Birliği'nin (AB) Yükseköğretimde Modernleşme ve Uluslararasılaşma Gündemi desteklenmektedir (MCBÜ, 2019). Bu doğrultuda, Manisa Celal Bayar Üniversitesi 2018-2022 Stratejik Planı dönemine yönelik olarak amaçlarını şu şekilde belirlemiştir (MCBÜ, 2017):

“Stratejik Amaç 1. Eğitim -öğretim kalitesini geliştirmek ve sürekliliğini sağlamak;

Hedef 1: Manisa Celal Bayar Üniversitesinin, öğrencilerin öncelikli tercihleri arasında yer almasını sağlamak

Hedef 2: Eğitim-öğretim programlarının geliştirilmesini sağlamak

Hedef 3: Öğretim elemanlarının eğitici özelliklerini sürekli geliştirmek ve bu yöndeki çalışmaları desteklemek

Hedef 4: Öğrencilerin eğitim-öğretim performanslarının yanı sıra sosyo-kültürel gelişimlerini desteklemek

Hedef 5: Eğitim-öğretim alt yapısı ve donanımını güçlendirmek

Stratejik Amaç 2. Bilimsel ve yenilikçi araştırma-geliştirme olanaklarını iyileştirmek;

Hedef 1: Araştırmacı insan kaynağının yenilikçi ve nitelikli araştırma yapabilme kapasitesini artırmak

Hedef 2: Bilimsel ve yenilikçi araştırma-geliştirme süreçleri ile ilgili fiziksel altyapıyı geliştirmek

Hedef 3: Araştırma sonuçlarını toplumsal faydaya dönüştürmek

Hedef 4: Katma değer yaratan bilimsel ve yenilikçi çıktuları artırmak

Stratejik Amaç 3. Kurumsal kalite yönetim anlayışını ve insan kaynaklarını geliştirmek;

Hedef 1: Kurumsal yapılanmaya ilişkin kalite sistemleri uygulamalarını ve kalite kültürünü üniversite genelinde yaygınlaştırmak

Hedef 2: İnsan Kaynakları Performans Değerlendirme Sisteminin oluşturmak ve geliştirmek

Hedef 3: Personelin aidiyet duygusunu geliştirerek memnuniyet, katılım ve bağlılıklarını arttırmak ve sürdürülebilir hale getirmek

Stratejik Amaç 4. Toplumsal hizmet kalitesini geliştirmek;

Hedef 1: Yaşam boyu öğrenim olanaklarını artırmak

Hedef 2: Üniversite-sanayi işbirliğini arttırmak

Hedef 3: Manisa'nın sosyal ve kültürel gelişmesine katkıda bulunmak".

Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin uluslararasılaşma stratejisi kapsamında, uluslararası öğrencilerin Üniversitede öğrenim görmelerine fırsat vermek amacıyla, tüm tezli lisansüstü programlarda uluslararası öğrenciler için kontenjan ayrılmaktadır. Lisans düzeyinde uluslararası öğrenci alımında kalite standartlarının sağlanması ve eğitimde kalitenin sürdürülebilir kılınması amacıyla Üniversite kendi Yabancı Öğrenci Sınavını uygulamaktadır. Diğer yandan üniversite-sanayi işbirliğini arttırmayı amaçlayan Manisa Teknokent, uluslararası alanda rekabet gücünü arttıracak teknolojileri geliştirecek şekilde firmalara, araştırmacılara ve akademisyenlere altyapı ve üstyapı olanakları sağlamaktadır (MCBÜ, 2019).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu tez çalışmasının konusu, Ege bölgesindeki üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofislerinin ‘uluslararasılaşma’ sürecindeki rollerini tespit etmektir. Çalışma, ofis çalışanlarının deneyimlerden hareketle, uluslararasılaşma sürecinde karşılaşılan sorunların ortaya konulması ve etkin bir uluslararasılaşma sürecini sağlayabilmek adına söz konusu sorun alanlarına ilişkin çeşitli çözüm önerilerinin getirilmesi konusuna odaklanmaktadır. Bu çerçevede, bu çalışmada, Ege bölgesinde bulunan üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofis çalışanlarının uluslararasılaşma sürecindeki rolleri ve deneyimleri incelenmektedir.

Bir araştırma yürütülürken araştırmacıların (i) araştırma sorusuna, (ii) desene, (iii) katılımcılara, (iv) veri toplama tekniklerine, (v) veri analiz yöntemlerine, (vi) araştırma sonuçlarının nasıl ve kimle paylaşılacağına ve (vii) bulguların nasıl doğrulanacağına karar vermeleri gerekir. Bu görevleri yerine getirmek için araştırmacıların birtakım düzenleme çerçevelerini belirlemeleri gerekmektedir. (Özden ve Saban, 2017: 3).

Bu çalışmanın konusu ve genel yaklaşımı çerçevesinde, uluslararası ilişkiler ofis çalışanlarının uluslararasılaşma sürecine ilişkin deneyimlerini anlatmalarını sağlamak ve mevcut sorunları ve ilgili sorunlara ilişkin muhtemel çözüm önerilerini ortaya çıkarabilmek amacıyla, bu tez çalışmasında olgubilimsel bir nitel araştırma yapılmasına karar verilmiştir.

3.1. Nitel Araştırma Deseni

Nitel araştırma sosyal ya da beşeri bir probleme ilişkin bireylerin veya grupların atfettiği anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yaklaşımdır. Nitel araştırma özel durumlardan genel temalara ulaşılarak tümevarımsal veri analizi yapılmasını ve araştırmacının verilerin anlamını yorumlaması aşamalarını kapsamaktadır. Bir diğer ifadeyle, nitel araştırma, bireysel anlama odaklanmaya, bir durumun karmaşıklığını yorumlamaya ve bunu gerçekleştirirken de tümevarımsal bir bakış açısı geliştirmeye önem veren araştırma tarzını ifade etmektedir (Creswell, 2013: 4). Bu bağlamda, bireylerin uluslararasılaşma sürecine yönelik tutumlarını, düşüncelerini oluşturan her türlü nesneye yönelik anlam ilişkisini ancak nitel bir

araştırma yaklaşımı ile yapmak mümkün olur. Nitekim üzerinde çalışılan bu tez konusu, bireylerin deneyimleriyle ilişkilidir. “Nasıl? Ne tür? Ne şekilde?” benzeri sorularla uluslararasılaşma sürecine yönelik yapılan bir çalışmada anlam, ölçülerek veya sayısallaştırılarak elde edilemez niteliktedir. Üstelik bireylerin anlam dünyaları ve olaylara atfettikleri değerler ile kurumsal bağlamdaki ilişkiler, araştırma sorularını aydınlatırken son derece önemlidir. Bu bağlamda bu tez çalışması kapsamında temel nitel araştırma yaklaşımı esas alınmıştır.

Nitel araştırmalarda katılımcıların bakış açılarının ortaya çıkarılması önemlidir. Nicel araştırmalarda süreç araştırmacının öncelikleri doğrultusunda ilerler. Araştırmacının ilgi ve kaygıları araştırma sürecinin yapılandırılmasındaki en etkili etmendir. Nitel araştırmalarda ise öncelikli amaç araştırmacının değil katılımcıların bakış açılarını yansıtabilmektir. Bu bakımdan katılımcıların neyi önemli ve anlamlı gördüklerine göre araştırma yönlendirilir. Buna emik ya da içeriden bakış açısı da denir. Yani nitel araştırmalarda nötr ya da dışarıdan bakış açısının aksine emik ya da içeride bakış açısını yansıtabilmek değerlidir. Çünkü nitel araştırma yaklaşımının temel ilgisi anlamdır. Bu yaklaşımı kullanan araştırmacılar, farklı insanların yaşamlarını nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgilenmektedirler. Başka bir deyişle, nitel araştırmacılar katılımcı perspektifi olarak adlandırılan “anlamı yakalama” özelliği ile yakından ilgilidirler (Özden ve Saban, 2017: 8).

3.2. Araştırmacının Rolü

Nitel araştırma, yorumlamaya dayalı bir araştırmadır; araştırmacılar, genellikle katılımcılarla yoğun bir deneyim ve süreklilik içindedir. Bu durum beraberinde, nitel araştırma süreçlerine stratejik, etik ve kişisel hususlar dizisini getirir. Zihindeki bu endişeyi göz önünde bulunduran araştırmacılar, yanlılıklarını, değerlerini ve çalışma sürecindeki yorumlarını biçimlendirecek cinsiyet, tarih ve sosyo-ekonomik durum gibi kişisel geçmişlerini yansıtarak açıkça tanımlarlar (Creswell, 2013: 187).

Nitel araştırma sonuçlarının, bu sonuçlara ilişkin açıklamaların ve yorumların inandırıcılığı, önemli ölçüde araştırmacının kullandığı stratejilere ve araştırma raporunu yazarken benimsediği yaklaşıma bağlıdır. İnandırıcılığı arttırmak amacıyla nitel araştırmacı, ortaya koyduğu nedenleri açıklamalı ve söz konusu nedenleri destekleyici bulguları sürekli olarak okuyucuya sunmalıdır. Bunun bir yolu, örneğin görüşme sonuçlarının yazılmasında okuyucuya mümkün olduğu kadar fazla doğrudan

alıntı sunmaktır. Bu şekilde okuyucu, yalın haliyle toplanan bulguları inceleyebilme ve varılan sonuçlarla olan tutarlılığını ve bu sonuçların geçerliliğini yargılayabilme fırsatı bulacaktır. Bu durum ise, nitel araştırma raporlarının genellikle uzun olması sonucunu doğurmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 93).

Bu araştırmada, araştırmacı kendi duygu ve düşüncelerini olaya dâhil etmeden, araştırma boyunca tarafsız ve nesnel bir şekilde araştırmanın problemi doğrultusunda araştırma yapma rolünü üstlenmiştir. Bu bağlamda, araştırmacının uluslararası ilişkiler ofisi uzmanı olması, alanıyla ilgili çeşitli araştırmalarda ve projelerde yer alması, nitel araştırma eğitimlerine katılması, analizleri mümkün olduğu derecede hatadan arınık bir şekilde gerçekleştirmesine katkı sağlamıştır.

3.3. Katılımcıların Belirlenmesi

Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 71). Bu bilgidен hareketle, araştırmanın katılımcılarının belirlenmesi konusunda amaçlı örneklem stratejisinden yararlanılmıştır. Nitel araştırmada kullanılan bir kavram olan amaçlı örneklem, araştırmacının bireyleri ve mekânları çalışma için seçmesi anlamı gelir. Söz konusu yöntemde araştırmaya dahil edilen kişiler, çalışma probleminin ve çalışmanın merkezi olgunun anlaşılmasına yönelik istekli olarak bilgiler verebileceklerdir (Creswell, 2018: 156).

Bu çalışmada, uluslararasılaşma deneyimine sahip olduğu düşünülen, İzmir ve çevre illerdeki Üniversitelerden 7 uluslararası ilişkiler ofis personeli, amaçlı olarak seçilmiştir. Katılımcılar arasında 6 kadın, 1 erkek bulunmaktadır. Katılımcıların unvan dağılımları; “Uzman, Yönetici, Ofis direktörü, Müdür yardımcısı” şeklindedir. En kısa görüşme süresi 16.20 dakika iken, en uzun görüşme süresi 58 dakika olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4: Katılımcılara İlişkin Bilgiler

	Katılımcı Unvanı	Katılımcılar*	Çalıştığı Kurum	Görüşme Süresi (dk.)
1	Uluslararası Ofis Direktörü	K1	İzmir Ekonomi Üniversitesi	28.00
2	Öğr. Gör.	K2	Uşak Üniversitesi	27.36
3	Öğr. Gör.	K3	Dokuz Eylül Üniversitesi	16.20
4	Prof. Dr.	K4	Afyon Kocatepe Üniversitesi	19.26
5	Öğr. Gör.	K5	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	42.58
6	Öğr. Gör.	K6	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	58.00
7	Öğr. Gör.	K7	Afyon Kocatepe Üniversitesi	37.68

*Katılımcıların gizliliğini korumak amacıyla isim kullanılmamıştır.

3.4. Veri Toplama Aracı

Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim ve esneklik yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir. Araştırmacının görüşülen bireyle güven ve empatiye dayalı bir etkileşim ortamı oluşturması önemlidir. Böyle bir ortam içinde bireyler kendilerinin bile daha önce farkında olmadıkları ya da üzerinde fazla düşünmedikleri yaşantıları ve anlamları dışa vurabilir, ortaya koyabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 71).

Bir olgubilimsel çalışmada araştırma sorusu olguyla karşılaşıldığı anda şekillenmeye başlar. Olgu üzerinde yapılan okumalar olguyu tanıma süreci, bu sorunun sınırlarının ve kapsamının belirlenmesinde etkili olur. Bir araştırmanın temel sorularını yazmak seçilen araştırma desenine göre değişebilir. Örneğin, bir araştırmacı etnografyada betimleyici sorular yazarken, kuram oluşturma çalışmalarında süreç temelli sorular, olgubilimde ise anlam odaklı sorular yazar (Saban ve Ersoy,2017: 101)

Bu çalışmada, uluslararasılaşma süreci çerçevesinde, uluslararası ilişkiler ofis yöneticilerinin ‘uluslararasılaşma’ deneyimlerini ortaya koyabilmek adına katılımcılara 8 adet soru yöneltilmiştir. Bu sorular şu şekildedir:

1. Sizce “yükseköğretimde uluslararasılaşma” ne anlama gelmektedir? Nasıl tanımlarsınız?
2. Yükseköğretimde uluslararasılaşma sizce gerekli mi? Evet ise neden? Hayır ise neden?
3. Üniversitenizin uluslararasılaşma stratejisi için neler söylersiniz? Bu stratejileri gerçekleştirmek için bu ofis tarafından yürütülen faaliyetler nelerdir?
4. Uluslararası ofis, uluslararasılaşma politikalarının veya stratejilerinin planlanması ve uygulanması aşamasında nasıl bir rol üstleniyor? Örneğin yazılı bir stratejisi var mı anlatır mısınız? Bu nasıl kimler tarafından belirleniyor?
5. Uluslararasılaşma olgusuyla ilgili sizin deneyimleriniz nelerdir? Uluslararasılaşma sürecinde ne tür öznel durumlarla karşılaştınız? Hangi durumlar uluslararasılaşmayla ilgili yaşadığınız deneyimleri (olumlu veya olumsuz) etkilemiştir?
6. Personelin uluslararasılaşma sürecindeki çabaları nasıl karşılık bulmaktadır? Varsa ödül ve teşvik politikalarınızdan bahsedebilir misiniz?
7. Sizce uluslararasılaşmanın önünde ne tür engeller vardır? Bu süreçte yaşanan sorunlar nelerdir? Kurumunuz bağlamında değerlendirir misiniz?
8. Üniversitenizin uluslararasılaşma stratejisinin performansını nasıl ölçüyorsunuz? Hangi performans kriterlerinde neleri başardınız? Gelişmeniz (iyileştirme) gereken alanlar nelerdir? Gelişmesi gereken alanlarda çözüm önerileriniz (ya da uygulamalarınız) nelerdir?

3.5. Veri Toplama Yöntemleri

Üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofislerinin ‘uluslararasılaşma’ süreci konusuna odaklanan ve olgubilimsel bir nitel araştırma desenini benimseyen bu çalışmada, derinlemesine görüşme tekniğinden yararlanılarak verilerin elde edilmesine karar verilmiştir. İzmir ve çevre illerde yapılan toplam 7 görüşmede verilerin doyum noktasına ulaşması ile görüşmeler sonlandırılmıştır.

Veriler, yarı yapılandırılmış mülakat formu (EK-1) kullanılarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlanmadan önce literatürde konuyla ilgili daha önceden yapılmış olan çalışmalardan faydalanılmıştır. Literatür taraması sonucu mülakat soruları oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı

yapılandırılmış görüşme formu uzman görüşleri alındıktan sonra yeniden revize edilmiştir.

Diğer yandan görüşme öncesi çalışma grubundaki ofis çalışanlarından mülakat için randevu talep edilmiştir. Bu randevu alma işlemi esnasında, yürütülen çalışma ile ilgili genel bilgi de verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda, ofis çalışanlarının kendilerine, mesleklerine ve ‘uluslararasılaşma’ olgusuna ilişkin sorular yer almaktadır. Katılımcılar çalışma için gönüllü katılım sağlamışlardır.

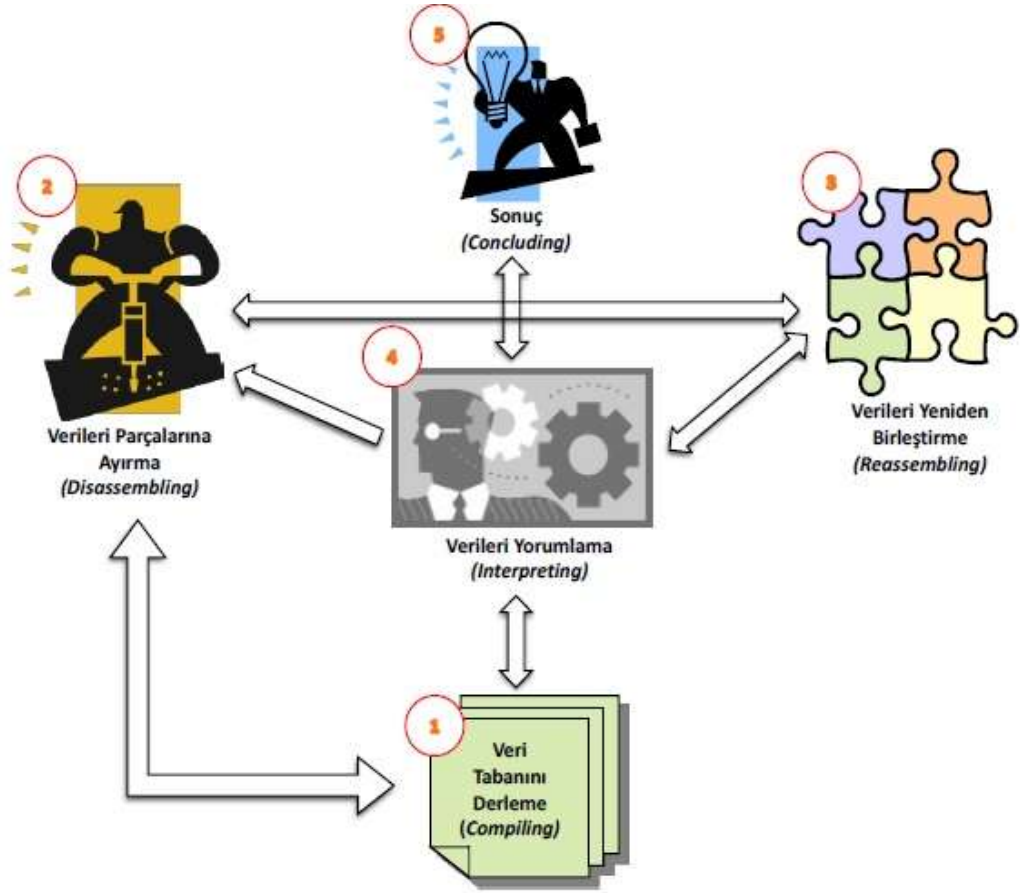
Görüşmeler gerçekleştirilmeden önce, görüşme sürecine ilişkin katılımcılara bazı sözlü açıklamalarda bulunulmuştur. Bu kapsamda; önemli ayrıntıları atlamamak ve not tutmanın zor olacağı düşüncesiyle görüşme esnasında ses kayıt cihazının kullanılacağı, katılımcı isimlerinin gizli kalacağı, verilerin yalnızca bilimsel bir amaç için kullanılacağı belirtilmiştir.

Veri toplama süreci 20 Haziran 2019 tarihinde başlamıştır ve 02 Temmuz 2019 tarihinde sonlandırılmıştır. İzmir ve çevre illerde toplam 7 görüşme yapılmıştır. Görüşme kayıtları yazılı hale getirilerek word dosyasına aktarılmıştır. Ses kayıtlarının dökümü sonrası görüşme verileri bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ses kayıt dökümleri birçok defa okunarak her bir katılımcının yaşadığı deneyim ve bu deneyimlere ilişkin anlamlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışmada toplam 229 dk. görüşme kaydı yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 25-50 dakika arasında sürmüştür.

3.6. Veri Analiz Yöntemleri

Olgubilimsel nitel araştırmalarda veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Olgubilimsel araştırma, evrensel bir durumu bireysel deneyimlere indirgeyerek bireyin *deneyimi nedir?* ve birey bunu *nasıl deneyimlemiştir?* sorularına yanıt arar (Saban ve Ersoy, 2017: 85).

Çalışmada katılımcılar ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 242).

Şekil 1: Nitel Analiz Döngüsü (Kurnaz, 2016: 13).

3.7. Çalışmanın Kısıtlamaları

Bu çalışmanın en önemli kısıtlılığı, çalışmanın olgubilimsel bir araştırma yöntemini benimsemesinden kaynaklanmaktadır. Olgubilimsel bir çalışmada temel veri toplama aracı görüşmedir ve katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde araştırmaya konu olan olguya dair deneyimlerin ortaya çıkarılması hedeflenir. Olgubilimsel bir çalışma, katılımcıların deneyimlerine ilişkin ayrıntılı bilgi vermesine rağmen, genellenebilirlik potansiyelinden yoksundur. Diğer nitel araştırma desenleri gibi bu olgubilimsel çalışma da, elde ettiği bulguların genellenebilirliği ilkesini reddettiği için, kendisini nicel yöntemden ayırmaktadır. Nitel çalışmalar, sosyal bilimlerin değer yüklü ve bağlamsal niteliğini vurgular ve buna bağlı olarak geleneksel genelleme fikrine karşı çıkar.

Bu çalışmada, araştırma olgusunun karmaşıklığı ve bilinmeyen gerçeklikleri hakkında, belirli bir araştırma grubunun perspektifinden güvenilir bilgi edinmeye odaklanılmıştır. Bu kapsamda, bu çalışma, Ege bölgesindeki üniversitelerin

uluslararası ilişkiler ofislerinin uluslararasılaşma süreci konusundaki deneyimleriyle sınırlı kalmıştır. Ege bölgesindeki 12 devlet ve 2 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 14 üniversiteden 6 üniversiteye ulaşılmış ve bu üniversitelerden 7 gönüllü katılımcı ile çalışma gerçekleştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ANALİZ VE BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde saha araştırması kapsamında yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizine ilişkin sonuçlar yer almaktadır. Metodolojik olarak verilerin analizinde tümevarımsal kodlama yolu takip edilmiştir. Bunun nedeni, olgubilimsel araştırmalarda araştırmacının kendi anlam dünyasından ve değer bütünlüğünden sıyrılarak yapılan görüşmeleri olabildiğince nesnel analiz edebilmesinin sağlanmasıdır.

4.1. Katılımcılara İlişkin Betimsel Bilgiler

Görüşmeler, 20 Haziran-02 Temmuz 2019 tarihleri arasında Türkiye'nin beş ilinde bulunan altı devlet üniversitesinde çalışan çeşitli idari unvanlara sahip 7 yönetici ile yapılmıştır. Katılımcıların kimliklerinin gizli tutulması nedeniyle katılımcılar K1'den K7'ye kodlanarak analizler gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda katılımcıların kodlarına, unvanlarına, kurumlarına ve uluslararasılaşma sürecindeki deneyim sürelerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 5: Katılımcılara İlişkin Betimsel Bilgiler

Katılımcı	Unvan	Üniversite	Deneyim Yılı
K1	Uluslararası Ofis Direktörü	İzmir Ekonomi Üniversitesi	7
K2	Öğr. Gör.	Uşak Üniversitesi	6
K3	Öğr. Gör.	Dokuz Eylül Üniversitesi	7
K4	Prof. Dr.	Afyon Kocatepe Üniversitesi	5
K5	Öğr. Gör.	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	7
K6	Öğr. Gör.	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	4
K7	Öğr. Gör.	Afyon Kocatepe Üniversitesi	14

(K1) İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler ofis direktörü olarak görev yapmaktadır. Karar alma ve uygulama imkanı bulunmaktadır. Yöneticilik vasfı vardır. Üniversitenin uluslararasılaşma sürecinde akademik ikili işbirliğinden, uluslararası öğrenciler ile olan iletişimden ve Erasmus Programından sorumlu yöneticidir.

(K2) Uşak Üniversitesi'nde 2013 yılından bu yana bu görevde yer almaktadır. Süreç içinde Erasmus programından sorumludur. Uluslararasılaşma sürecinde Karar almaya destek vermekte ve alınan kararları uygulamaya yönelik görevleri yürütmektedir.

(K3) Dokuz Eylül Üniversitesi'nde 2012 yılından itibaren bu görevde bulunmaktadır. Erasmus projelerinden, değişim programlarından, akademik iş birliklerinden sorumludur. Süreç içinde kararlara katkı veren ve uygulayan bir rolü bulunmaktadır.

(K4) Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde 2014 yılından itibaren görev yapmaktadır. Uluslararası İlişkiler Araştırma Merkezi Müdür Yardımcısıdır. Erasmus projelerinden, Mevlana değişim programlarından, akademik iş birliklerinden sorumludur. Süreç içinde kararları alma, yönlendirme ve uygulama rolü bulunmaktadır.

(K5) Manisa Celal Bayar Üniversitesinde 2012'den bugüne üniversitede uluslararası İlişkiler ofisinde görev yapmakta, karar alma ve uygulama imkanı bulunmaktadır. Yöneticilik vasfı vardır. Üniversitenin uluslararasılaşma sürecinde akademik ikili işbirliğinden, uluslararası öğrenciler ile olan iletişimden ve Erasmus programından sorumlu yöneticidir.

(K6) Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nde 2015'ten bu yana görev yapmaktadır. Üniversitede Erasmus Programı konusunda karar alıcı ve uygulayıcı rolündedir. Koordinatörlük unvanı vardır. Üniversitenin uluslararasılaşma sürecinde akademik iş birliklerinden, projelerden ve Erasmus programından sorumludur.

(K7) Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde 2005 yılından itibaren görev yapmaktadır. Erasmus projelerinden, değişim programlarından, akademik iş birliklerinden sorumludur. Süreç içinde kararlara katkı veren ve uygulayan bir rolü bulunmaktadır.

Bu bilgiler doğrultusunda, uluslararasılaşma sürecinin iyi anlaşılması adına ve uluslararası ilişkiler ofislerinin bu süreçteki yerini ve rolünü tespit edebilmek için katılımcılara çeşitli sorular yöneltilmiştir (EK1). Hazırlanan görüşme soruları, çeşitli temaların veya kategorilerin ortaya çıkarılmasına yöneliktir.

Analiz sürecinde, araştırmacı öncelikle birbirine yakın verileri belirli gruplar altında kategorilere ayırmış ve bu kategorilere dayalı olarak temaları ortaya çıkarmıştır. Daha sonra bu temalar mevcut veriler ile kontrol edilmiştir. Bu aşamada sürekli karşılaştırmalar yapılarak temalar gözden geçirilmiştir. Sonrasında ise

araştırmacı ortaya çıkardığı temaları başlıklar halinde gruplandırarak katılımcıların kendi cümlelerine yer vermiş ve ayrıca söz konusu temaları yorumlayarak raporlaştırmıştır.

İçerik analizi metodu ile yapılan kodlamalar neticesinde ulaşılan temalar aşağıdaki gibidir:

- Uluslararasılaşma Olgusunun Tanımlanmasına İlişkin Bulgular
- Uluslararasılaşmanın Gerekçelerine İlişkin Bulgular
- Uluslararası İlişkiler Ofislerinin Uluslararasılaşma Sürecindeki Rolüne İlişkin Bulgular
- Uluslararasılaşma Sürecinin Teşvik Edilmesine Yönelik Bulgular
- Uluslararasılaşma Sürecinde Karşılaşılan Engellere İlişkin Bulgular
- Uluslararasılaşma Sürecine Yönelik Çeşitli Önerilere İlişkin Bulgular

4.2. Uluslararasılaşma Olgusunun Tanımlanmasına İlişkin Bulgular

Uluslararasılaşma olgusunun nasıl anlaşıldığı veya ne şekilde tanımlandığı, bu süreçte önemli bir rol üstlenen uluslararası ilişkiler ofis çalışanları açısından önemlidir. Literatürde de görüldüğü üzere uluslararasılaşma kavramının tek bir tanımı yoktur. Bu çerçevede üniversitelerin hangi açıdan uluslararasılaşma olgusuna yaklaştığı veya önceliklerinin ne olduğunu ortaya koyabilmek adına söz konusu tanımlamalar ve bakış açıları önemlidir. Bu çerçevede baktığımızda çeşitli tanımlar şu şekilde verilmiştir:

Yükseköğretimde uluslararasılaşma, bir yükseköğretim kurumunun hem akademik hem idari anlamda dünya standartlarında hizmet vermesi; kolaylıkla transfer edilebilir akademik standartlara ilaveten, çok kültürlülüğün benimsendiği sosyal bir ortama ev sahipliği yapıldığı bir mekanizmanın oluşturulmasıdır. (K1-İEÜ)

Yükseköğretimde uluslararasılaşma, bana göre üniversitemizin uluslararası platformlarda görünürlülüğünün artırılması. Değişik üniversitelerle çeşitli alanlarda işbirliklerinin yapılması. Uluslararası alanda hem proje bağlamında hem hareketlilik bağlamında sayıların artırılması şeklinde tanımlıyorum. (K2-UŞAK).

Uluslararasılaşmayı, uluslararası öğrencilerin hem sayıca artması hem de yelpazenin genişlemesi yani fazla farklı üniversitelerden farklı öğrencilerin öğretim elemanlarının üniversite bünyesinde yer alması olarak anlıyorum ben. Üniversitedeki çeşitliliğin artması diyebiliriz. (K3-DEÜ).

Yükseköğretimde uluslararasılaşma Bologna süreciyle, yani diplomaların kabul edilebilirliği gibi konularla başlamıştır. Ulusal ajansın kuruluş öğrenci değişimlerinin olması, staj programlarının olması veya değişik projelerle uluslararasılaşma anlamında değişik imkanlar sunulmuştur. (K4-AKÜ).

Yükseköğretimin uluslararasılaşması, üniversitenin uluslararası platformlarda temsil edilmesi, uluslararası işbirlikleri gerçekleştirebilmesi, uluslararası eğitim alanında yükseköğretim alanında rekabet edebilir pozisyona gelmesi, uluslararası öğrencilerinin hem yerinde uluslararasılaşma hem de yurtdışı uluslararasılaşma şeklinde nitelendirilebilir. (K5-MCBÜ).

Yukarıdaki tanımlarda genel olarak çok kültürlülük ve uluslararası alanlardaki işbirliğine vurgu yapılmış ve gerek projeler gerekse değişim programlarının çeşitliliği şeklinde uluslararasılaşma olgusu ifade edilmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde genel olarak uluslararasılaşma olgusunun benzer şekillerde tanımlandığını söylemek mümkündür.

4.3. Uluslararasılaşmanın Gerekçelerine İlişkin Bulgular

Uluslararasılaşma sürecinin çeşitli gerekçelerini ortaya koymak, bu süreci anlamak adına önemlidir. Bu kapsamda katılımcılara “*Yükseköğretimde uluslararasılaşma sizce gerekli midir? Evet ise neden? Hayır ise neden?*” şeklinde bir soru yöneltilerek, ofis çalışanlarının bu sürece yönelik olumlu olumsuz tutumlarının ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu çerçevede baktığımızda gerek globalleşen dünya vurgusu gerekse Bologna uyum süreci gibi uluslararasılaşma süreçlerinin Türkiye’ye sağladığı avantajlar ve yaptığı katkılar çerçevesinde, bu sürecin gerekliliği hemen her katılımcı tarafından ortak görüş şeklindedir:

Evet gereklidir. Türkiye'nin Bologna sürecinden sonraki uluslararasılaşma ivmesine bakıldığında, hızlı çıkışın üniversitelerimizi nasıl etkilediği açık bir şekilde görülmektedir. Uluslararasılaşmaya verilen önem arttıkça ve buna bağlı uygulamalar uluslararası standartlara getirildikçe, hem Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı artmış, hem de yurt dışında yüksek lisans gören Türk öğrencilerin diplomaları daha farklı ülkelerde daha çok geçerlilik kazanmaya başlamıştır. Dolayısıyla uluslararasılaşma, akademik kabul görme ve ülkemizin uluslararası platformlarda görünürlüğünün artırılması açısından önemlidir. (K1-İEÜ).

Uluslararasılaşma kesinlikle gereklidir. Çünkü uluslararasılaşma yoluyla dünyaya açılabiliriz, gelişmeleri takip edebiliriz. Kendi içimize kapanırsak bu gelişmelerden herhangi bir haberimiz olmaz. İşbirlikleri sayesinde ülkemize de katkımız artar üniversite olarak. Değişik alanlarda bize katkı sağlar, bunun için gereklidir. Uluslararası gelişmeleri takip edip ülkemizde bunları sunabilmek için uluslararasılaşma gereklidir. Ülkenin gelişimine katkı sağlamak için uluslararasılaşma çok önemlidir. (K2-UŞAK).

Kesinlikle gerekli çünkü artık dünya çok globalleşti, dolayısıyla artık sadece yurtiçindeki üniversitelerle iletişim değil artık tüm dünya üniversiteleriyle iletişim, özellikle dünya sıralamasında üst sıralarda yer alan üniversitelerle hem akademik hem eğitim alanlarında, yani pek çok alanda işbirliği için uluslararasılaşma gerekli. (K3-DEÜ).

Kesinlikle gerekli. Küreselleşme olan bir dünyadayız, dolayısıyla mesafelerin de azaldığı bir konumda üniversitelerin uluslararasılaşma konusunda ciddi yol kat etmesi gerekiyor. Mezunlarımızın sadece ülkemiz ekonomisine ülkemiz bilimine değil dünya ekonomisine dünya sorunlarına çözüm anlamında değişik projelerle yer alması elbette önemli ve gerekli bir şey. (K4-AKÜ).

Kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum, daha doğrusu bunun bir zorunluluk olduğunu düşünüyorum artık. Çünkü teknolojinin eğitim alanında kullanılmasıyla eğitim artık ülke sınırlarının dışına çıkmak zorunda kalmıştır ulusal düzeyden, Çok ciddi sayıda öğrenci kendi ülkesinden çıkıp diğer ülkelerde eğitim almaktadırlar. Gerek kendi

ülkelerindeki eğitim olanaklarının yetersizliği gerek uluslar arası bir deneyim kazanmak için olabilir, çeşitli nedenlerle böyle bir sirkülasyon söz konusu. Eğitim ülke sınırlarının dışına çıkmıştır ve yükseköğretimde bu oranın zaten çok yüksek olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla yükseköğretim kurumlarının artık buna mecbur olduğunu düşünüyorum, hem rekabet edebilirlik hem de tanınırlık gerekçeleriyle. (K5-MCBÜ).

Bence birçok açıdan gerekli. Üniversitelerin kendi stratejilerini belirlemede gerekli olduğunu düşünüyorum, diğer üniversitelerin stratejilerine bakılarak nasıl bir yol çizilmesi gerektiğini öğrenebilir üniversiteler. Farklı üniversitelerdeki eğitim öğretim süreçlerini öğrenip geliştirebilir veya daha güzel bir sistem varsa buna kendilerini adapte edebilirler. Bunun dışında anlaşmalar yoluyla değişim süreçlerinde yer alabiliyor üniversiteler uluslararasılaşma sayesinde, bu yüzden gerekli ve faydalı olduğunu düşünüyorum. (K6-DPÜ).

Kesinlikle gerekli. Çünkü artık internet çağında yaşıyoruz, uluslararası işbirlikleri çok önem arz ediyor, yani kültürel sosyal akademik anlamda kesinlikle birlikte çalışılması gerekiyor diye düşünüyorum. Uluslararasılaşma kalite anlamında da üniversiteyi yükseltiyor vizyonunu değiştiriyor her şeyden önce. (K7-AKÜ).

Katılımcıların ortaya koydukları görüşler uluslararasılaşmanın bir tercihten ziyade bir zorunluluk olduğunu göstermektedir. Nitekim birçok katılımcı uluslararasılaşma olgusunun faydaları ve katkıları özelinde görüşlerini bildirmiştir.

4.4. Uluslararası İlişkiler Ofislerinin Uluslararasılaşma Sürecindeki Rolüne İlişkin Bulgular

Türkiye'deki üniversitelerin ve ofislerin uluslararasılaşma sürecine bakış açısı veya bu süreçteki rolleri birbirinden farklı olabilir. Bu çerçevede, bu tez çalışması açısından özellikle önem arz eden bu konuyu aydınlatmak adına, katılımcılara "Uluslararası ofis, uluslararasılaşma politikalarının veya stratejilerinin planlanması ve uygulanması aşamasında nasıl bir rol üstleniyor? Örneğin yazılı bir stratejisi var mı anlatır mısınız? Bu nasıl kimler tarafından belirleniyor?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu sorunun sorulma gerekçesi, uluslararası ilişkiler ofislerinin ve dolayısıyla çalışanlarının, bu süreçte ne tür rol oynadıklarının ve rollerinin ne

olduğunun tespit edilerek, söz konusu süreçte birlikte çalıştıkları paydaşlarla ilişkilerinin nasıl olduğunu; örneğin yönetimden veya diğer akademik ve idari birimlerden yeterli desteği alıp alamadıklarını; bu sürecin bir parçası olarak kendilerini görüp göremedikleri gibi çeşitli konuların aydınlatılması gereğinden hareketle derinlemesine mülakat tekniğiyle söz konusu sorulara cevaplar aranmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda verilen cevaplara bakıldığında, ofislerin özellikle değişim programları çerçevesinde bu süreçte aktif rol aldığı görülmekte ve ofis çalışanlarının uluslararasılaşmanın önemine ve gerekliliğine yaptıkları vurgular dikkat çekmektedir:

Ofis olarak, öğrenci değişim programlarının yürütülmesi, uluslararası öğrenci sayısını artırmak için tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesi, uluslararası akademik iş birliklerinin artırılması, çeşitli derecelendirme kuruluşlarına başvuru işlemlerinin yürütülmesi, uluslararası üyeliklerin takibi, kurumsal düzeyde uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi gibi faaliyetleri gerçekleştirmekteyiz. (K1-İEÜ).

Uluslararasılaşma üniversitemiz için çok büyük bir önem arz etmekte. Bizler de ofis olarak üniversitemizin görünürlüğünü artırmak için çeşitli çalışmalar yapıyoruz, örneğin anlaşma sayılarımızı arttırmaya çalışıyoruz hem Avrupa hem de tüm dünyadan üniversitelerle. Sadece Erasmus değil üniversitemizde Mevlana da aktif bir şekilde kullanılmakta, uzak doğu ülkeleriyle, Japonya ile örneğin anlaşma yapmaktayız, Pakistan Tunus ve Avrupa'daki birçok üniversiteyle anlaşmamızı bölüm bazında da arttırmaya çalışıyoruz. Hem personel hem öğrenci, değişim programlarını aktif hale getirmeye çalışıyoruz bu üniversitelerle. Uluslararasılaşma için özellikle bu yıl uluslar arası hafta düzenledik ilk defa Uşak Üniversitesi olarak. 15 civarında ülkeden katılım oldu, 30 civarında yurtdışından personel geldi üniversitemize. Biz de üniversitemizi tanıtma fırsatı bulduk, sosyal ve bilimsel faaliyetlerle. Gelen katılımcılar arasında partner dışında üniversiteler de vardı. İspanya'dan, Tunus'tan katılımcılar oldu partner olmayan. Üniversitemizi tanıtma imkanı bulduk ve bunun dışında anlaşmalar sağlandı. Bütçemiz dahilinde uluslararası haftayı her sene yapmayı planlıyoruz. Şu anki yönetim uluslararasılaşmaya özellikle önem veriyor. Hem ofisteki personel sayımız arttırıldı hem de bu tarz

organizasyonlara yönetim tarafından da ciddi destek sağlanıyor. (K2-UŞAK).

Uluslararasılaşma stratejisi alanında YÖK Dokuz Eylül Üniversitesi'ni 20 pilot üniversiteden biri olarak belirledi, biz de bunun üzerine üniversite olarak uluslararasılaşma stratejisi yazdık. Yakın zamanda üniversite senatosundan geçirip resmi bir hale getirmeye çalışıyoruz. Çalışmamız bitmiş durumda.. Ama bazı zorluklar söz konusu. Örneğin İngilizce ders sayısının artırılması, bu hemen bir çarpıda olabilecek bir şey değil. Bunlar zamanla halledildikten sonra öğrenci sayısının artırılması, yabancı akademisyen sayısının artırılması gibi hedeflerimiz var.. Ofisin öğrenci sayılarının artması durumunda iş yükü de artmış oluyor. Ama bu süreç tek bir birimin işi değil, bütün birimlerin entegre olarak birlikte çalışması gereken bir süreç. Dolayısıyla işbirliği halinde çalışılıyor. Öğrenci işleri var, bizim ofisimiz var, artı birimler var. (K3-DEÜ).

Bizim üniversiteler belki diğer üniversitelerden farklı olabilir. Uluslararasılaşma anlamında Erasmus dışında düşünülerekten öngörülerekten üniversite bünyesinde uluslararası ilişkiler araştırma merkez müdürlüğü kurulmuştur ve bu anlamda Erasmusun dışında Mevlana programı gibi programlarla da yurtdışına açılan bir penceresi olmuştur bu merkez. Uluslararası ilişkiler araştırma merkez müdürlüğüne üst yönetimden rektör hocamız da dahil, rektör yardımcımız var, onun dışında müdürümüz ve 2 müdür yardımcımız var. Çeşitli ülkelerle rektörler düzeyinde ikili protokoller imzalanmıştır. Bu anlaşmalar ilk etapta 5 yıllığına gözükmekte ve iki üniversite arasında yapılacak bilimsel aktiviteler konusunda veya öğrenci ve hoca değişimleri konusunda protokoller vardır. Ortak uluslararası dergi çıkarma, konferans düzenleme konularında üniversitelerin birbirine destek vermesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Diğer yandan bu sene yedincisini düzenlediğimiz uluslararası hafta etkinliği söz konusu. Yurt dışından sadece AB'den değil diğer ülkelerden de ortaklarımız veya isteyen katılabiliyor ve genellikle sayımız da 25'in üzerinde olmakta. (K4-AKÜ).

Üniversitemizin uluslararasılaşma stratejisi var. Bu belge üniversitemizin internet sayfasında bulunmakta. Ofislerin özellikle yurtdışı değişim programları, uluslararası öğrencilerin oryantasyonu ve adaptasyonu gibi süreçlerden dolayı uluslararası ilişkiler ofisimiz, üniversitenin uluslararasılaşma stratejisine temel katkılardan birini sağlamaktadır. Ama bunun dışında farklı birimlerden, öğrenci işleri olabilir, öğrencilerle birebir temas halinde olan birimlerden çeşitli görüş ve öneriler alınarak ortak bir payda içerisinde uluslararasılaşma planları stratejileri düzenlenmekte ve planlanmaktadır. Uluslararası ilişkiler ofisimiz de buna temel katkı sağlamaktadır. Diğer yandan uluslararası ofis olarak yürüttüğümüz ana programlar var. Bu programlar değişim programları ya da Avrupa komisyonu, Erasmus programı ve altındaki alt programlar veya ulusal değişim programı Mevlana ve bunların dışında da uluslar arası öğrenciler temel alanları oluşturuyor. Kısacası Erasmus programıyla Mevlana programıyla ve uluslar arası öğrencilerle bu uluslararasılaşma faaliyetlerine ciddi katkı sağlıyoruz. Bunun dışında üniversitenin yabancı dilde eğitim veren birimleri de aslında uluslararasılaşmaya katkı sağlayan diğer bir birim ama kendi açımızdan düşündüğümüzde en temel şey, AB programları, değişim programları. (K5-MCBÜ).

Ofislerin yürüttüğü K103 ve K107 faaliyetleri söz konusu. Ama K3 faaliyetleri tabiri caizse cepte olarak görülüyor ve emek harcamadan verilen bir hibe var. Dolayısıyla K103 anlaşmalarını yaparken uluslararasılaşma stratejimizi düşündüğümde, hareketliliğin olmadığı ikili anlaşmaların olmadığı bölümlerle anlaşma yapmaya çalışıyoruz. İş K107'ye yani ödüllendirilen bir hareketlilik türüne geldiğinde ise, işte o zaman üniversitenin stratejileri doğrultusunda projeler yazıyoruz. 6 ülke ile üniversitenin belirlediği öncelikler çerçevesinde projeler mevcut. Örneğin Ukrayna ile maden mühendisliği alanında bir ikili anlaşma söz konusu. (K6-DPÜ).

4.5. Uluslararasılaşma Sürecinin Teşvik Edilmesine Yönelik Bulgular

Uluslararasılaşma sürecinde üzerinde durulması gerek bir diğer husus, kurumların uyguladıkları teşvik ve ödül sistemleridir. Bilindiği üzere üniversite

bünyesinde çeşitli faaliyetler gönüllülük esasıyla yürütülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, uluslararasılaşma sürecinin benimsenmesi ve bu süreçte özverili bir şekilde çaba gösterebilmek adına üniversitelerin ne tür bir politika izlediklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda ofis çalışanlarına “*Personelin uluslararasılaşma sürecindeki çabaları nasıl karşılık bulmaktadır? Varsa ödül ve teşvik politikalarınızdan bahsedebilir misiniz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular ofislerin genel anlamda ödül ve teşvik konusuna önem verdiklerini göstermektedir. Bu konudaki temel yaklaşım ise, teşvik edilen personelin bu süreçte daha aktif rol oynayacağı şeklindedir:

Biz akademik ve idari personelimizi uluslararasılaşma sürecine katkı sağlamak için teşvik etmeye çalışıyoruz. Örneğin personelimiz bir anlaşma sağladığında, Erasmus hareketliliğinden yararlanmak için yaptığı başvuruda puan veriyoruz teşvik amaçlı. Ya da AB projesi yazdıysa ve bizim ofisimizin hareketliliğinden yararlanmak istiyorsa yine ekstra bir puan veriyoruz. (K2).

Açıkçası bir ödül ve teşvik sistemine sahip değiliz ama bunu önümüzdeki dönemlerde en fazla anlaşma yapan hocamıza ödül verelim, belki bir kere yurtdışına gönderelim gibi planlarımız var, bunları önümüzdeki yıl gerçekleştireceğiz. (K3).

Üniversitelerin hem akademik hem de idari personeline teşvik vermesi gerekirken motivasyonu artırmak için. Bizim üniversitemizde bu anlamda, uluslararası ofis bazında düşündüğümüzde, özellikle koordinatörlere onların gönüllü yaptıkları işten dolayı motive etmek adına, çıktığımız ilanlarda öncelik vermekteyiz. Bunun dışında yurtdışında iletişim ağlarını artırmalarına yönelik teşviklerimiz var. Şöyle ki, daha önce anlaşma yapılmamış bir üniversiteyle bölümle anlaşma yaparsa, bir sonraki ilanda onu mutlaka artı bir değer olarak değerlendirmekteyiz. Bunun dışında akademik yükselme yönetmeliğine +5 puan, uluslararası işbirliklerine katkı sağlayan akademisyenlere bu anlamda akademik teşvikte değerlendirme kriteri olarak verildi, bu da ciddi bir çalışma, diğer üniversitelerde çok fazla örneği yok diye biliyorum. Diğer yandan idari personellerin uluslararasılaşmaya katkısı çok önemli. Örneğin bir telefon geldiğinde karşı tarafla kurulan iletişim, dil becerileri temsiliyeti bunlar çok önemli. İdari

personelleri yurtdışı fuarlarda görevlendirerek uluslararası platformlarda bulunma deneyimlerini artırmaya çalışıyoruz. Dil eğitimlerini teşvik ediyoruz. Bunun karşılında da daha iyi bir temsiliyet bekliyoruz uluslararasılaşma anlamında. (K5-MCBÜ).

Dış ilişkiler koordinatörlüğünün kendine ait bir bütçesi olduğu için ödüllendirilmesi biraz daha kolay olabiliyor. Halihazırda gidilecek bir etkinliğe daha fazla çalışan personelin gönderilmesi onun ödüllendirilmesi daha kolay oluyor. Ofis elemanları az olduğu için aslında ödüllendirme sırası da çok çabuk geliyor. (K6-DPÜ).

Bizim personelin yurtdışına çıkması konusunda çeşitli kriterlerimiz var. Onun dışında eğer rehberse artı beş puan veriyoruz. AB projesi varsa artı puan veriyorduk ama artık onu kaldırdık. Ama ikili anlaşma yapan personele gene artı bir puan veriyoruz bu anlamda. (K7-AKÜ).

4.6. Uluslararasılaşma Sürecinde Karşılaşılan Engellere İlişkin Bulgular

Uluslararasılaşma sürecinde yaşanan sorunları tespit edebilmek ve bu sorunları ortadan kaldırmaya yönelik çözüm önerileri sunabilmek adına katılımcılara “Sizce uluslararasılaşmanın önünde ne tür engeller vardır? Bu süreçte yaşanan sorunlar nelerdir? Kurumunuz bağlamında değerlendirir misiniz?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen verilerden hareketle çeşitli alt başlıklara ulaşılmıştır. Bunlar genel olarak şu şekilde ifade edilebilir:

4.6.1. Yabancı Dil Konusundaki Engeller

Katılımcılar uluslararasılaşma sürecindeki sorunlar konusunda yabancı dil sorununun üzerinde önemle durmuşlardır. Özellikle ofis dışı personelin, gerek akademik gerekse idari, İngilizce seviyelerinin düşük olduğunu belirterek, bu durumu uluslararasılaşma sürecinin önündeki bir engel olarak yorumlamışlardır. Örneğin (K3), aşağıda görüleceği üzere, yabancı dilde ders verebilecek hocaların azlığını, bu sürecin önündeki büyük bir engel olarak görmektedir:

İngilizce ya da yabancı dilde derslerin azlığı en büyük engel. Veya o dersleri açabilecek verebilecek hocaların olmaması bence en büyük engel. (K3-DEÜ).

İngilizce derslerin olmayışı büyük bir engel teşkil ediyor. Gelen öğrenci sayısı şu an Avrupa'dan hiç yok denilecek sayıda. Çeşitli bölümlerle görüşülerek İngilizce ders önermeleri istendi. Kısıtlı da olsa bir İngilizce ders katalogu oluşturma aşamasındayız. Eksikleri olmakla birlikte ortak ders havuzunu yeni oluşturduk. Ayrıca gelen öğrencilere kalacak yer de sağlayacağız. (K2-UŞAK).

Bir başka katılımcı ise genel açıdan uluslararasılaşmanın öneminden bahsederken, yabancı dil vurgusuna ilk sırada yer vermiştir:

Uluslararasılaşma, sadece yükseköğretim kurumundaki uluslararası öğrenci sayısının artırılması olarak görülmemeli. Uluslararasılaşma dediğimiz olgu, hem akademik, hem idari, hem sosyal hem de teknik açıdan tüm olanakların topyekün bir şekilde uluslararasılaşmaya hizmet edecek şekilde planlanmalı:

- İdari personelin yabancı dil yetkinliği artırılmalı,*
- Müfredatlar uluslararası standartlara uygun, esnetilebilir olmalı*
- Sürdürülebilir kalkınma hedefleri uluslararasılaşmanın bir parçası olmalı*
- Nicelikten çok niteliğe önem verilmeli. (K1-İEÜ).*

Yabancı dil konusundaki sorunlar birçok katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Nitekim diğer katılımcılar gibi K6 da, uluslararasılaşma sürecinin önündeki en büyük engel olarak dil problemini görmekte ve düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

Ben en büyük problemin dil problemi olduğunu düşünüyorum. Kişiler bölümler ne kadar başarılı olurlarsa olsunlar, dil becerileri yeterli düzeyde olmadığında maalesef uluslararasılaşma gerçekleşmiyor. Diğer yandan ortak ders havuzu konusunda maalesef çok büyük problem yaşıyoruz. Aslında bölümdeki hocalar İngilizce bilmesine rağmen uğraşmak istemiyorlar. Bir ortak havuzumuz yok, bununla ilgili de çalışmalar başlatıldı ve teşvik olsun diye yabancı öğrencilere ders veren hocalara teşvik puanının verilmesi, atama şartlarında bunların da olması gibi

çalışmalar başladı. Ama bir şekilde bu dersler etkin olarak verilemiyor ve ders konusunda büyük problemler yaşıyor. (K6-DPÜ).

4.6.2. Politik Nedenlere İlişkin Engeller

Politik nedenler hem uluslararasılaşma açısından bir gerekçe hem de uluslararasılaşmanın önündeki bir sorun olarak karşımıza çıkabilir. Bu tez çalışmasında, katılımcılardan elde edilen bulgular, Türkiye'nin geçirdiği politik süreçlerin uluslararasılaşmayı olumsuz etkilediği şeklinde olmuştur:

Uluslararasılaşmanın önündeki en büyük engel politik engeller diye düşünüyorum. Ülkemizin negatif biçimde algılanışı, önümüze ciddi manada bariyerler kuruyor. Yeni anlaşmalar yapma bağlamında üniversiteler önyargılı. Çok kısıtlı anlaşma yapıyorlar, hoca bazında anlaşma yapıyorlar, öğrencilerimizle çok haşır neşir olmak istemiyorlar. (K2-UŞAK).

Biz değişim programlarını yürüttüğümüz için performansla ilgili de ancak değişim programlarıyla ilgili olarak anlaşma sayımızı artırmışız veya gelen giden öğrenci sayımızı artırmışız dediğimiz noktada başarılıyız diyoruz. Bunlar düşerse başarısızız. Ama yıldan yıla hep artıyordu bu sayılar ama gelen öğrenci sayımız azaldı mesela, bu direkt bizim üniversitemizle direkt ilgili bir durum değil de bahsettiğim ülkenin içinde olduğu (politik) durumlardan kaynaklanan şeylerden dolayı. (K3-DEÜ).

Ülkemizin son yıllarda geçtiği politik sıkıntılardan dolayı Avrupa'daki birçok üniversiteden yeni anlaşma yapılması konusunda ret alıyoruz ve üniversiteler açık açık belirtiyor bize. Medyadan gördükleri kötü haberler doğrultusunda ülkemizin güvenli olmadığını dile getiriyorlar. Çok fazla Türk üniversitesiyle anlaşmaları olduğunu bahane ederek anlaşmalara kapalı olduklarını belirtiyorlar. Son zamanlarda uzun zamandır anlaşmalı olduğumuz birkaç kurum da bu politik olaylardan dolayı anlaşmalarımızı daraltmaya gitti. İlerleyen süreçte anlaşmaları fes edebileceklerini düşünüyoruz biz. Aynı zamanda öğrencilerimiz de vize alma konusunda ciddi sıkıntılar yaşamaya başladılar son zamanlarda. Biraz süreci zorlaşturmaya çalışıyorlar. Sanırım bu da biraz politik olaylardan kaynaklı.

Biz yine de ofis olarak elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz ofis olarak. (K2-UŞAK).

Onun dışında bir de tabi tanıtım ayağı var, ülkenin içinde bulunduğu koşullar var, siz istediğiniz kadar uluslararasılaşacağım deyin, ama ülkede gelişen birtakım siyasi şeyler bunu sekteye uğratabiliyor. (K3-DEÜ).

Şöyle diyebilirim, ulusal ya da uluslararası alanda Türkiye'yi olumsuz olarak etkileyen olaylar olmuştur. Özellikle 2016 yılında temmuz ayında yaşanan olaylar, üniversitelerimize gelen öğrenci sayılarında ciddi düşüşe neden olmuştur, çeşitli önyargılardan dolayı. Bunlar tabi ki uluslararasılaşma çabalarımızı faaliyetlerimizi etkileyen nedenler. (K5-MCBÜ).

Avrupa'daki üniversiteler Türkiye ile çok fazla anlaşma yapmak istemiyorlar. Belki de biz Anadolu'da olduğumuz için olabilir. İstanbul Ankara gibi illerden daha şanssız olduğumuzu düşünüyorum. Ama politik durumlar nedeniyle daha çok yeni anlaşma yapmaya çok yanaşmıyorlar, olan mevcut anlaşmalarla devam ediyoruz. (K7-AKÜ).

Görüldüğü üzere, birçok defa politik nedenler uluslararasılaşma sürecinde karşılaşılan ana engellerden biri olarak ifade edilmektedir. Bu çerçevede söz konusu politik nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik her çaba, uluslararasılaşma sürecine de doğrudan katkı sağlayacaktır diyebiliriz. Dolayısıyla bu husus üstesinden gelinmesi gereken bir durum olarak karşımızda durmaktadır.

4.6.3. Fiziki Koşullara İlişkin Engeller

Fiziki koşullar, gelen öğrencilere ve personele sunulan imkanlar açısından önemli olabilmektedir. Özellikle birimler arası uzaklığın olması, işleyişi ve süreci zorlaştırabilmekte ve uluslararasılaşma konusunda olumsuz bir etki yaratabilmektedir. Nitekim bir katılımcı bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Bir de fiziki koşulların iyileştirilmesi gerekir. Bizim biraz dağınık olduğu için üniversite, onun sıkıntılarını da yaşıyoruz. Gelen öğrencilere sunulan imkanlar kısıtlı olabiliyor gibi. Bunlar sıkıntı yaşadığımız şeyler. 16-17 tane farklı kampüsümüz var, öğrenciler farklı birimlerden de ders

alabiliyor, işte biri bir yerde biri bir yerde veya kampüsü bir tarafta yurdu farklı bir tarafta falan, o tür sorunlar yaşıyabiliyoruz. (K3-DEÜ).

4.6.4. Diğer Engeller

Uluslararasılaşma konusunda ofislerin karşılaştığı birçok sorun söz konusudur. Tüm sorunları veya engelleri birkaç başlık halinde sıralamak çok mümkün görülmemektedir çünkü bu husus çeşitlilik arz etmektedir. Bu nedenle de karşılaşılan engeller bu bölümde ayrıca ele alınmıştır.

Katılımcılardan elde edilen bilgilere göre, uluslararası ilişkiler ofislerinin uluslararasılaşma sürecinde karşılaştıkları sorunlardan biri üniversite yönetimlerinden aldıkları destekle ilgilidir. Bu konuda bir katılımcının görüşleri, yönetimden alınan desteğin önemini göstermek adına önemlidir:

Kurum bağlamında baktığımızda, önceden uluslararasılaşmaya yeteri önem verilmiyordu, personel sayımız çok azdı. Yapılan çalışmalar çok kısıtlı oluyordu, gönderilen öğrenci sayısı çok az oluyordu. Yeni gelen yönetimle birlikte bize verilen değer de arttı ve personel sayısı arttırıldı. Personel sayısının artmasıyla projeler hızlandı, öğrenci sayıları arttı. (K2-USAK).

Ancak bir başka katılımcı ise üst yönetim ile ilgili olumsuz bir durumu dile getirmiştir. Söz konusu yönetim desteği olumlu olduğunda faaliyetlerin hızlandığını ve motivasyonun arttığını söyleyebildiğim gibi, tersi durumda da süreçte rol alan aktörler bu durumdan olumsuz etkilenebilmektedir:

Tam tersi yeni bir kurum bulan personelin üst yönetim tarafından desteklenmediğini, aslında o kişinin yaşamı dünya görüşü gibi nedenler burada etkili de oluyor, o kişinin desteklenmediği, önüne bariyerler kurularak mobbing uygulandığını düşünüyorum. Örneğin çok başarılı bir akademisyenin alanıyla ilgili çok önemli bir eğitime davet edilmesi ama üniversitenin yurtdışı hareketleri desteklemediği için bu kişiye izin vermemesi gibi durumlar maalesef mevcut. Ben diğer birimler düşünüldüğünde personelin ödüllendirildiğini ya da teşvik edildiğini sanmıyorum. O yüzden de uluslararasılaşmaya çok fazla katkı sağlamak istemiyorlar. Çünkü ödül olmadığı gibi bir de negatif bir sonuç ortaya

çıkıldığında, o personelin şevkinin kırıldığını düşünüyorum. Tam tersi ödül ve teşvikin yerine cezanın olduğunu düşünüyorum. Benim tanık olduklarım genellikle olumsuz oldu. Örneğin çok yakın bir tarihte böyle bir durumla karşılaştım. Bir araştırma görevlimiz yurtdışında kendi alanıyla ilgili en iyi konferanslardan katılımcı olarak teklif almasına rağmen, bir üst yöneticisi kendisi araştırma görevlisi olduğu için buna gerek olmadığını söyleyerek bu kişiye izin vermemiş. Yani unvanlardan dolayı insanların biraz demotive edildiğini düşünüyorum. Bence uluslararasılaşma gibi önemli bir hususta, personellerin inançlarının düşüncelerinin yaşam tarzlarının onların unvanlarının çok belirleyici kriterler olmaması gerektiğini düşünüyorum. (K6-DPÜ).

Bu tez çalışmasının araştırma alanı Ege bölgesinde yer alan üniversiteler olarak sınırlandırılmıştır. Bu çerçevede, uluslararasılaşma sürecinin önündeki engeller konusunda bir katılımcı coğrafi olumsuzluklara dikkat çekmektedir:

Uluslararasılaşma çabalarının önündeki engellerden en büyüğü, alanda geniş katılımlı çalışmaların olmaması. Coğrafi tabii ki olumsuz etkenler olabilir. Türkiye’de belli bölgelerde öğrenciler yoğunlaşmakta İstanbul İzmir Antalya gibi büyük şehirler. Bunun dışındaki üniversiteleri daha az tercih etmekte öğrenciler, bu da coğrafi engel olarak düşünülebilir (K5-MCÜ).

Söz konusu engellere ilişkin bir diğer katılımcı ise kültürel unsurlar üzerinde durmakta ve bu durumun uluslararasılaşma sürecini olumsuz olarak etkilediğini belirtmektedir:

Farklı kültürleri çok fazla kucaklayamadığımızı düşünüyorum, gerek dini inanç olsun gerek düşünceler olsun ya da geleneklerden dolayı farklı kültürleri kucaklayamıyoruz. Bundan dolayı da mesela alkol tüketmek isteyen yabancı bir misafiri hor görebiliyoruz ya da o kişilerle anlaşma yapmak istemeyebiliyoruz. Aslında biliyoruz yurtdışında zaten alkol tüketiliyor ama bu kişinin Türkiye’de alkol tüketme talebinin olması maalesef süreci sekteye uğratabiliyor, zaten var olan bir şey bu. Böyle olduğunda da iş biraz profesyonellikten çıkıyormuş gibi geliyor bana. Ben de örneğin alkol tüketmiyorum ama o kişilerle aynı ortamlarda sabahlara

kadar bulunuyorum ve çok iyi geri dönüşler alıyoruz. Bize saygı duymaya başlıyorlar öyle bir durum olduğunda, hani hassasiyetlerinizin olmasına rağmen geldiniz bizimle zaman geçirdiniz diye, bu kişilerin gözünde de bir saygınlık oluyor. Ama genel olarak uluslararasılaşma sürecinin düşündüğümde üniversitemiz adına en büyük engelin dil, daha sonra özel hayatın işe yansımaları ve bireysel farklılıkların kültürel farklılıkların olduğunu düşünüyorum (K6-DPÜ).

Uluslararasılaşma konusunda karşılaşılan bir diğer sorun ise ofislerdeki personel eksikliği olarak ortaya çıkmaktadır. Bir katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Sadece ve sadece şunu söyleyebilirim ki personel eksikliği. Eğer bu sorun giderilirse bu süreçleri çok daha ilerilere taşıyabileceğimizi biliyorum ama maalesef ofiste çalışan personelin azlığı süreçleri olumsuz etkiliyor, bir kişinin üzerinde birden fazla yük olabiliyor. Keşke biraz daha fazla elemanımız olsa. Bunun dışında olumsuz bir durum yaşamadık. Herkes birbiriyle gayet güzel çalışıyor. Fiziki anlamda da bizi olumsuz etkileyen bir şey yok, rektörlüğün desteğini her zaman görüyoruz. Maddi anlamda da ulusal ajansın verdiği destekler arasında kurumsal destek hibesi var oradan ofis ihtiyaçları karşılanabiliyor, bir sıkıntımız yok. Bireysel olarak yaşadığım tecrübeden yola çıkarak personel eksikliğini söyleyebilirim. Yerel aktörlerin de yaptığımız etkinliklere katılımı söz konusu, karşılıklı işbirliği söz konusu. Diğer yandan bir sistem oturdu kendi üniversitemiz adına, gelen öğrenciler yabancı dil dersleri konusunda veya konaklama konusunda bir sıkıntı yaşamıyorlar. (K7-AKÜ).

Son olarak, uluslararasılaşma sürecinde katılımcıların önemle üzerinde durdukları hususlardan biri, uluslararasılaşma sürecinde rol oynayan diğer birimlerin ofislere olan desteğiyle ilgilidir. Ofis çalışanlarına göre, uluslararasılaşma sürecinin başarıya ulaşması, tüm birimlerin uyum içerisinde çalışmasına bağlıdır:

Personellerin ofise desteğinin artırılması gerekiyor. Yani sadece ofis personelinin çalışmasıyla değil üniversitedeki tüm personelin uluslararasılaşma sürecine katkı sağlamaları gerekiyor. İş birliği biraz daha yaygınlaşmalı, o biraz eksik kalıyor sanırım. Özellikle yurtdışı

bağlantıları olan kişilerin ofise bireysel desteklerinin artması gerekiyor. (K7-AKÜ).

4.7. Uluslararasılaşma Sürecine Yönelik Çeşitli Önerilere İlişkin Bulgular

Bu çalışmada katılımcılardan elde edilen veriler, uluslararasılaşmaya ilişkin çeşitli öneriler de ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, bir katılımcı uluslararasılaşma sürecine genel olarak lisans düzeyinde bakıldığını ancak lisansüstü düzeyde de bu konunun ele alınması gerektiğini önemle belirtmektedir:

Özellikle belirtmek istediğim konu, Türkiye’de lisansüstü düzeyde uluslararası öğrenci sayılarının artırılması gerekmektedir çünkü daha fazla lisansa odaklanmış durumdayız. Kalifiye ihtiyaçlar doğrultusunda, işte ülkenin de ihtiyaçları düşünülerek burada kalacak öğrencileri düşündüğümüzde ya da ülkelere gittiklerinde bize katkı sağlayacak insanlar yetiştirmek eğitmek önemli. Bunun dışında lisansüstü düzeyde uluslararası standartların yakalanması gerekmektedir. Yerel öğrencilerin uluslar arası öğrencilerle rekabet etme imkanları çok düşük, bu anlamda üniversitelerin uluslararası standartları kaliteyi çeşitli programlar düzenleyerek yeni imkanlar oluşturarak bunu arttırması gerekiyor. Bunların üniversiteye dönüşünün çok farklı olacağını düşünüyorum. Bunun dışında uluslararası alanda belirli alanlara yönelik olan ilgi göz önünde bulundurularak, çeşitli teşviklerin olması gerekir. Bölgesel düzeyde çalışmaların yapılması gerektiğini düşünüyorum örneğin Asya çalışmaları gibi Uzak Doğu çalışmaları gibi tüm dünyanın şu an eğilim gösterdiği çeşitli alanlar var, bunlara yönelik çeşitli destek çalışmaları olmalı lisansüstü düzeyde. (K5-MCBÜ).

Bir diğer öneri, uluslararasılaşma sürecinde yerel aktörlerin de sürece dahil edilmesi gerektiği şeklinde olmuştur. Üniversitelerin stratejik planları incelendiğinde bu konunun göz ardı edildiği ortadadır. Bu çerçevede katılımcının söz konusu görüşleri oldukça önem kazanmaktadır:

Ben yerel düzeyde de uluslararasılaşma sürecine katkı sağlanmasını umuyorum ama yerelden yeteri düzeyde katkının sağlanmadığını düşünüyorum. Bu stratejik planlar yapılırken şehrin olanakları göz önünde

bulundurulmalı, özellikle uluslar arası öğrencilerden bahsediyorsak bu öğrencilerin hem ekonomik anlamda ihtiyaçları, konaklama ve diğer sosyal ihtiyaçları, sadece üniversite içerisinde karşılanmıyor. Bu öğrenciler şehirde yaşıyor ve dolayısıyla bu açıardan değerlendirilmesi gerekir. Ama bunun yeterli katılım sağlanarak gerçekleştirildiğini ben açıkçası düşünmüyorum. Örneğin kısmi zamanlı çalışma istekleri olabiliyor uluslar arası öğrencilerin ama biz bunları üniversite olarak karşılayamıyoruz. Bunlara özel veya kamu yerel kuruluşlarla, örneğin belediyelerle görüşülerek aslında geniş açıdan bakılması gerekir ama bunun yeterli düzeyde gerçekleştiğine inanmıyorum. Bu konuda ortak bir çalışma yapılması gerekiyor, şehrin olanakları tartışılıp neler yapılabilir olanaklar dahilinde ve bunların ortak bir plana projeye dönüştürülmesi gerekir. (K5-MCBÜ).

Üniversitelerin yerel kuruluşlarla sivil toplum örgütleriyle daha fazla iletişim kurarak, sosyal ve ekonomik anlamda öğrencilere daha fazla olanak sağlamak gerekir ama bunu sağlamak da yeterli değil, bunun çok iyi promosyonunu yapmak gerekir. Bunların eksik olduğunu düşünüyorum. Örneğin Manisa ya da Ege bölgesine gelen öğrencilerin çalışabilirlikleri, yani bu tarz olanaklar yaratmak, daha sosyal ve kültürel faaliyetlerin bu yönde bunları da düşünülerek artırılması ve bunun da teşvik edilmesi, uluslararası platformlarda olanakların ortaya dökülmesi tercih edilmeyi artıracaktır diye düşünüyorum. (K5-MCBÜ).

Son olarak bir katılımcı uluslararasılaşma sürecinde denetim unsuruna dikkat çekmektedir. Ona göre iç denetim uluslararasılaşma sürecinde yetersiz kalabilir, uzman bir dış gözün söz konusu süzerci analiz etmesi faydalı olabilir:

Ben biraz daha esnek bir yapıda olmamızın uluslararasılaşmada daha iyi olacağını düşünüyorum. Örneğin yurtdışı araştırma izinlerinin daha kolay veriliyor olması lazım. Fiziksel imkanların arttırılmasının daha güzel olabileceğini düşünüyorum. Üniversitelerin bütçeleri bunun için yeterli olmayabilir ama farklı fonlara başvurmanın farklı projeler araştırmanın daha iyi olacağını düşünüyorum. Belki yurtdışında alanında uzman kişilerin üniversitelere davet edilip üniversiteyi bir dış göz olarak değerlendirilmesini ben iç gözün değerlendirmesinden daha iyi olacağını

düşünüyorum. Bütün üniversitelerde bir iç denetçi birimi var ama bu bizi dış göz kadar iyi göremeyebilir. Ve konu uluslararasılaşma olduğu için birim içinden birilerinin üniversiteyi denetlemesi de aslında bu amaca hizmet etmediğini düşünüyorum. Yurtdışından birilerinin gelip bizi denetlemesi raporlar sunması mevcut durumu analiz etmesi daha faydalı olacaktır diye düşünüyorum. (K6-DPÜ).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.SONUÇ

5.1. Bulgular ve Tartışma

Öncelikle uluslararasılaşma olgusunun tanımlanmasına ilişkin katılımcılardan elde edilen verilere baktığımızda, genel olarak katılımcıların bir tanım veya anlam birliğine vardığını görmekteyiz. Ofis çalışanlarının uluslararasılaşma sürecini doğru bir şekilde anlaması ve yorumlaması, kurumsal açıdan bakıldığında, başarıyı etkileyecek belki de en önemli unsurdur. Ortak bir anlayışa sahip olmadan uluslararasılaşma sürecini içselleştirebilmek, mevcut sorunları tespit edebilmek, söz konusu sorunlara karşı çeşitli çözüm önerileri getirebilmek pek mümkün olmaz. Bu bağlamda uluslararasılaşma olgusunun kavramsal düzeyde ofis çalışanları tarafından benzer şekillerde tanımlanması önemlidir.

5.1.1. Uluslararasılaşma Gereçeklerine Yönelik Bulgular

Yükseköğretimin uluslararasılaşması, kurumlarda gerçekleştirilen eğitim-öğretim, araştırma ve hizmetin uluslararası ve kültürlerarası olmasını sağlamayı hedeflemekle birlikte, kurumsal ve ulusal hedeflere küresel bir boyut kazandırmaktadır (Seggie & Ergin, 2018). Vural Yılmaz (2014)' a göre, Üniversitelerin uluslararasılaşma gerekçeleri içerisindeki hedefler ve uygulanan etkinlikler hem öğrenciyi hem de üniversitede çalışan tüm akademik ve idari birimleri kapsamaktadır. Bunlar kısaca şu şekilde sıralanabilir:

Uluslararası işbirliği ve işbirliğini geliştirici projeler, kurumsal anlaşmalar ve bağlantıların artırılması, uluslararası ve kültürlerarası öğretim&öğrenme etkinlikleri, ortak müfredat geliştirme ve araştırma, ortak&çift derece programlarının açılması ve katılımcı sayısının artırılması, akademisyen-idareci ve öğrencilerin kısa ve uzun süreli değişimi, kampüs içinde ve dışında sosyal ve kulüp etkinlikleri, uluslararası öğrencilerin sosyal ve mental adaptasyonu, hem yerel hem de uluslararası öğrencileri akademik iş birliğine katılımının desteklenmesi ve uluslararası öğrencilerin istihdamı şeklinde özetlenebilir.

Yukarıda belirtilen söz konusu faaliyetler üniversitelerin uluslararasılaşma gerekçelerini destekleyen faaliyetler olarak betimlenebilir. Yapılan görüşmeler

neticesinde ortaya çıkan veriler, katılımcıların üniversiteler içinde gerçekleştirilen faaliyetlerin literatür taramasında belirtilmiş olan uluslararasılaşma gerekçelerini destekler niteliktedir.

Uluslararasılaşmanın gerekçelerine ilişkin analizler ise bizlere, söz konusu sürecin bir tercihten ziyade bir zorunluluk olduğunu göstermektedir. Katılımcılar özellikle küreselleşme vurgusu çerçevesinde uluslararasılaşma olgusuna yaklaşmışlar ve bu sürecin önemini ifade etmeye çalışmışlardır. Bu doğrultuda, örneğin yapılan ikili protokollerin önemi, karşılıklı değişim programlarının sağladığı avantajlar, denklik ve uyum süreçlerinin ülkemize yaptığı katkılar gibi bir dizi unsur vurgulanmış ve uluslararasılaşmanın önemine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bu durum, araştırmaya dahil edilen üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofislerinin uluslararasılaşma olgusuna yaklaşımlarının oldukça olumlu olduğunu göstermektedir. Bu durum uluslararasılaşmanın içselleştirilmesi ve etkin bir sürecin yürütülebilmesi adına önemlidir. Çalışma grubundaki üniversitelerde gerçekleştirilen etkinlikler, katılımcıların deneyimlerine göre politik, akademik, kültürel ve ekonomik gerekçelere göre aşağıda sınıflandırılmıştır.

Politik Gerekçeler: Bu gerekçe kapsamında katılımcıların deneyimleri ve gerçekleştirdikleri faaliyetlere yönelik çalışmalar hakkındaki görüşleri derinlemesine incelenmiş ve alt başlıklar halinde aşağıda verilmiştir.

- Uluslararası eğitimler ve fuarlara katılım aracılığı ile alanında uzman ülkeler ile iş birliğinin eğitim alanında geliştirilmesi
- Türkiye'ye karşı olumsuz bakış açısına sahip ülke ve bölgelerin algısının değiştirilmesine aracılık etmek ve mevcut ortamın doğru bir şekilde aktarımının sağlanması için üniversitenin bulunduğu şehirde ve bölgede Erasmus Programı kapsamında yurt dışından gelen personellere yönelik uluslararası hareketlilik haftalarının düzenlenmesi
- Mevcut uluslararası öğrencilere yönelik Türkiye'nin diğer ülkeler ile olan iletişiminin doğru bir şekilde aktarılması için öğrenci oryantasyonlarının düzenlenmesi
- Üniversitelerin üst düzey yöneticilerinin Türk Yükseköğretim Kurumunun ve Ulusal Ajansın ve Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu gibi karar alıcı makamların yönlendirmeleri aracılığıyla uluslararasılaşma politikasına

uygun olarak uluslararası ofislerde yürütülen faaliyetlerin maddi ve manevi olarak desteklemesi

Akademik Gerekçeler: Bu gerekçe kapsamında katılımcıların deneyimleri ve gerçekleştirdikleri faaliyetlere yönelik çalışmalar hakkındaki görüşleri derinlemesine incelenmiş ve alt başlıklar halinde aşağıda verilmiştir.

- Uluslararası eğitimler ve fuarlara katılım aracılığı ile üniversitelerinin görünürlüğünün ve tanınırlığının artırılması
- Ortak Diploma ve Ortak Derece programlarına ilişkin girişimlerde bulunarak uluslararası akademik sıralamadaki sıranın yükseltilmesine aracılık edilmesi
- Değişim Programları aracılığıyla gelen öğrencilere iyi bir akademik ortam sağlanması
- Değişim Programları aracılığıyla gelen misafir öğretim elemanlarının üniversitelerde ağırlanması
- Uluslararası araştırma projelerinde yer alarak akademik alt yapının güçlendirilmesi
- Alanında uzman olduğu alanlara yönelik uluslararası öğrencilerin ilgi odağı olabileceği eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi
- Mezun öğrencilerin uluslararası alanda tanınan bir diplomaya sahip olması için Bologna Süreci aracılığıyla gerekli akreditasyonların alınması
- Uluslararası işbirlikleri aracılığı ile dünyadaki güncel Ar-Ge çalışmalarının takip edilmesi
- Değişim Programları aracılığıyla daha fazla anlaşmanın imzalanmasını sağlayarak, programların kapsayıcılığı artırarak her akademik bölümünden öğrencinin katılmasının teşvik edilmesi
- Uluslararası akademik iş birlikleri ve protokoller aracılığıyla, uluslararası kongrelerin, konferansların ve akademik yayınların yapılması

Kültürel/Sosyal Gerekçeler: Bu gerekçe kapsamında katılımcıların deneyimleri ve gerçekleştirdikleri faaliyetlere yönelik çalışmalar hakkındaki görüşleri derinlemesine incelenmiş ve alt başlıklar halinde aşağıda verilmiştir.

- Değişim Programları aracılığıyla gelen öğrencilere veya tam zamanlı olarak derece programlarında kayıtlı öğrencilere yönelik oryantasyon programları aracılığıyla Türkiye'yi ve Türk kültürünün tanıtılması
- Tam zamanlı uluslararası öğrencileri veya Değişim Programları kapsamında gelen öğrencilerin sahip oldukları kültürlerin yerel öğrenciler tarafından öğrenilmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen etkinliklerin olması
- Türk kültürünün doğru bir şekilde aktarımının sağlanması için üniversitenin bulunduğu şehirde ve bölgede Erasmus Programı kapsamında yurt dışından gelen personellere yönelik uluslararası hareketlilik haftalarında çeşitli kültürel etkinliklerin düzenlenmesi
- Yerelde bulunan STK, Kamu Kuruluşları ve diğer kar amacı gütmeyen kuruluşlar ile uluslararası çalışmalarda iş birliği yapılarak üniversitenin şehre katkısının artırılması

Ekonomik Gerekçeler: Bu gerekçe kapsamında katılımcıların deneyimleri ve gerçekleştirdikleri faaliyetlere yönelik çalışmalar hakkındaki görüşleri derinlemesine incelenmiş ve alt başlıklar halinde aşağıda verilmiştir.

- Erasmus Programı, Horizon 2020, Uluslararası Kredi Hareketliliği gibi tüm dünya ülkelerini kapsayan uluslararası projeler ve konsorsiyumlar aracılığıyla üniversitelerin yurtdışına daha fazla katılımcı gönderip, daha fazla katılımcıyı bünyesinde ağırlayabileceği ve ek gelir elde edebileceği projelerin gerçekleştirilmesi
- Uluslararası öğrencilerin de faydalanabileceği iş başı eğitim (intörn eğitim dönemi) aracılığıyla şehirde bulunan firmalarda öğrencilerin istihdam edilebilirliğinin artırılması
- Uluslararası değişim hareketliliklerine katılan öğrencilerin mezun olduklarında istihdam edilmelerinin daha kolay olması ve bu bağlamda öğrencilerin mezun olduktan sonra daha kolay iş bulabileceği staj programlarından yararlanılması
- Erasmus Programına özgü Kurumsal Destek Hibesi aracılığıyla uluslararası ilişkiler ofislerinin programın sürdürülebilirliğine ve kalitesinin artırılmasına yönelik faaliyetlerde ekonomik özgürlüğünün sağlanması

Sonuç olarak, bu çalışma, uluslararası ilişkiler ofislerinin uluslararasılaşma sürecindeki rollerinin oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki üniversiteler bünyesinde uluslararasılaşma sürecinde rol oynayan başka birimler de söz konusudur ve belirlenen hedeflere ulaşabilmek adına bu sürecin bir bütün olarak yürütülmesi bir zorunluluktur. Bu tez çalışması kapsamında elde edilen veriler, çeşitli sorunlara ofis çalışanları gözünden ışık tutmaktadır. Söz konusu sorunların ortadan kaldırılması adına atılacak her adım, gerek üniversitelerin gerekse Türk yükseköğretimin uluslararasılaşma sürecine katkı sağlayacaktır.

5.1.2. Yaklaşımlar Çerçevesinde Bulgular

Literatür taramasında bahsedildiği üzere uluslararasılaşma farklı bakış açıları ve modeller ile açıklanmaya çalışılmış ve söz konusu yorumlar aracılığıyla çeşitli yaklaşımlar elde edilmiştir. Uluslararasılaşma kavramını derinlemesine inceleyen ve açıklamalarda bulunan Knight (1994), uluslararasılaşma olgusunu açıklarken dört farklı temel yaklaşımın yer aldığını belirtmiştir. Bu yaklaşımlar süreç, hareketlilik, yeterlilik ve kültürel yaklaşımlar şeklinde dört ana başlık altında toplanmıştır. Knight'a göre en kapsayıcı yaklaşım olan süreç yaklaşımıdır ve 21. Yüzyılın ihtiyaçlarını karşılamak isteyen üniversiteler tarafından bu yaklaşıma uygun nitelikte çalışmalar gerçekleştirildiğini vurgulamıştır.

Araştırma kapsamındaki Ege Bölgesinde bulunan yükseköğretim kurumlarının gerçekleştirdikleri faaliyetler, sahip oldukları uluslararasılaşma stratejileri ve derinlemesine görüşmeler neticesinde elde edilen veriler bu yaklaşımlardan süreç yaklaşımının en genel geçer olduğu kanısına varılmaktadır. Çünkü bu yaklaşım uluslararasılaşmayı eğitim kurumlarında gerçekleştirilen etkinliklerin bütünü çerçevesinde ele alan hareketlilik yaklaşımını, öğrenci ve personellerin gelişimini inceleyen yeterlilik yaklaşımını ve kültürler arası etkileşime ağırlık veren kültürel yapı yaklaşımını kapsar.

Süreç yaklaşımı doğrultusunda katılımcılardan elde edilen veriler ve uluslararasılaşma strateji belgelerindeki hedefler incelenerek süreç yaklaşımı çerçevesinde inceleme yapılmıştır ve alt başlıklar halinde aşağıda incelenmiştir.

- Değişim Programlarının ofisler aracılığı ile sürdürülmesi ile hareketlilik yaklaşımının ve onunla bağlantılı olan süreç yaklaşımını desteklenmektedir.
- Akreditasyonlar ve diploma eki etiketleri aracılığıyla ve Bologna Süreci ile başlayan akademik iyileştirmelerin gerçekleştirilmesi sayesinde yeterlilik yaklaşımının ve onunla bağlantılı olan süreç yaklaşımını desteklenmektedir.
- Uluslararası platformlarda görünürlük ve tanınırlığın sağlanması için katılan fuar, iş başı eğitim, hareketlilik ve konferanslar aracılığıyla yeterlilik yaklaşımının ve onunla bağlantılı olan süreç yaklaşımını desteklenmektedir.
- Uluslararası iş birliklerinin desteklenmesi, akademik iş birliklerinin yanı sıra kültürel faaliyetlere önem verilmesi ile hem kültürel hem de süreç yaklaşımını desteklenmektedir.
- Değişim Programlarında hareketliliklere katılan gelen ve giden öğrencilere ve personellere yönelik gerçekleştirilen sosyal ve kültürel faaliyetler aracılığıyla hem kültürel hem de süreç yaklaşımını desteklenmektedir.

5.2. Katkılar ve Öneriler

Uluslararasılaşma olgusunun üniversitelerde temel göstergesi olarak kabul edilen uluslararasılaşma strateji belgelerinin varlığı ile üniversitelerin uluslararası bir misyona, politika ve kalite sistemlerini hedeflemesi sayesinde süreç yaklaşımını desteklenmektedir.

Bu tez çalışmasında Ege Bölgesindeki üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofislerinde çalışan ve uluslararasılaşma sürecinde aktif olarak yer alan kişilerin sahip oldukları deneyimler aracılığıyla; uluslararasılaşmaya ilişkin temel gerekçeler, motivasyon araçları, stratejiler ve süreçte karşılaşılan sorunlara yönelik bir tespit yapılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede araştırma amacına yönelik çeşitli araştırma soruları belirlenmiş ve uluslararası ilişkiler ofis çalışanları ile derinlemesine görüşmeler yapılarak olgubilim bakış açısı ile sahadan veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler ise içerik analizi metodu kullanılarak analiz edilmiş ve çeşitli kategorilere ve sonrasında da temalara ulaşılmıştır.

Bu çalışmada hedef bölgede yer alan üniversitelerin uluslararası ilişkiler ofislerinin uluslararasılaşma sürecindeki deneyimleri ve rolleri üzerinde durulmuştur ve bu kategoride elde edilen veriler oldukça önemlidir. Uluslararasılaşma sürecinde karşılaşılan çeşitli sorunların ortaya konulması ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin getirilmesi bu tez çalışmanın ana sorunsallarından birini oluşturmaktadır. Söz konusu veriler ışığında mevcut sorunlara çeşitli çözüm önerileri getirebilmek mümkündür. Önerileri kurumsal, bölgesel ve ulusal olarak üç boyut altında incelenebilir.

Kurumsal boyutta öneriler aracılığıyla kurum içinde atılacak önemli adımlar ve alınacak önlemler aracılığıyla uluslararasılaşma faaliyetlerinin sürdürülebilirliği sağlayabilir ve kalitesini arttırabilir. Ayrıca gerçekleştirilecek kaliteli akademik faaliyetler URAP sıralamasında üst seviyede yer alan üniversiteler ile yarışabilecek konuma gelmesini sağlama imkanı yaratabilir.

Bölgesel düzeyde alınacak kararlar ve uygulamalar aracılığıyla ile Ege bölgesinin jeo-politik, doğal, kültürel ve tarihsel önemlerini daha fazla öne çıkararak uluslararasılaşma için ülkenin odak bölgesi haline getirilebilir.

Ülke bazında atılacak adımlar ve desteklenecek faaliyetler ise Türkiye'nin uluslararası öğrenciler için bir çekim merkezi haline gelip eğitim hizmetini ihraç edebilmesini, kültür çeşitliliği ile kültürel bir çekim merkezi haline gelmesini, akademik çalışmalar aracılığıyla URAP sıralamasında yer alan üniversite sayısının arttırmasını, içte ve dışta güvenli bir ülke olduğunu tam anlamı ile yansıtmasını, Türkiye'den beyin göçünü engelleyip ülkenin katma değer yaratabilecek vatandaşlarını ülkede tutmasını sağlayabilir.

Öncelikle uluslararasılaşma sürecinin önemi ve gerekliliği ortadadır ve bu süreçte rol alan tüm kesimlerin ve birimlerin birbirleriyle koordineli bir şekilde çalışmaları ve üst yönetimin ilgili birimlere sağlayacağı destek oldukça önemlidir. Katılımcıların deneyimlerine göre, uluslararasılaşma süreci ofis çalışanları tarafından genel olarak benimsemekte, gerekli görmekte ve özellikle üst yönetimden aldıkları destekler neticesinde daha etkin faaliyet yürütebilmektedirler. Üniversite üst düzey yöneticilerinin DEİK, UA, YÖK tarafından yayınlanan uluslararasılaşma strateji belgelerine ve hedeflerine önem vermeleri gerekmektedir. Bu bağlamda daha fazla uluslararası alanda üst düzey ikili iş birliği ziyaretleri gerçekleştirilebilir.

Katılımcıların yanıtları aracılığıyla, kurumsal boyutta uluslararasılaşmanın önündeki öncelikle engellerden birinin yabancı dil olduğu hakkında bir kanıya varılmaktadır. Bu hususta hizmet içi eğitimin yapılması ve gerek idari gerekse akademik personelin dil becerilerinin geliştirilmesi bir zorunluluktur. Söz konusu alanda atılacak adımlar, uluslararasılaşma sürecinin önündeki belki de en önemli engellerden birini ortadan kaldıracaktır. Çünkü yapılacak ikili anlaşmaların sayısı, gelen öğrencilere yönelik yeterli düzeyde yabancı dilde derslerin açılması, üniversitenin uluslararası platformlarda tanıtılması gibi hususlar, yabancı dil becerisinin kazandırılmasıyla daha da artabilir.

Uluslararası ilişkiler ofis çalışanları, yabancı dilde açılan ders sayılarının azlığından şikayet etmekte ve bu durumun, özelde, yapılan ikili anlaşmaları ve dolayısıyla gelen öğrenci ve personel sayılarını olumsuz etkilediğini; genelde ise uluslararasılaşma sürecini bir bütün olarak olumsuz etkilediğini belirtmektedirler. Uluslararası öğrencilere yönelik yabancı dilde öğretilen programlarda standartlaşmaya gidilerek her yıl açılması gereken derslerin standartlaştırılması ve bunu aday öğrencilere iletilerek programın okul başlamadan belli olması, öğrenciler süreç içindeki akademik kaygılarını azaltacaktır. Ayrıca katılımcılara göre gerek idari gerekse akademik personelin dil yetkinliği yeterli düzeyde olmadığından, uluslararasılaşma sürecinde rol oynayan birimler arasında bir uyumsuzluğun olduğu belirtilmektedir. Bu sorunun giderilmesi için kurum içinde uluslararası öğrencilerin de dahil olabileceği ve daha informal ortamlarda gerçekleştirilecek dil değişim günleri, konuşma saatleri vb. yabancı dilde iletişimi kuvvetlendirebilecek çeşitli faaliyetler gerçekleştirilebilir.

Üniversitenin görünürlüğünü arttıran yazılı ve görsel materyallerin (internet sitesi, video, tanıtıcı broşür, sosyal medya vb.) profesyonel bir şekilde hazırlanarak potansiyel adaylarla ve partnerler ile paylaşılması kurumsal düzeyde faydalı olacaktır. Ayrıca öğrencilerin sahip oldukları imkan ve olanakların aday öğrencilere iyi bir şekilde tanıtılması için uluslararası öğrencilerin gözünden sosyal medya hesapları üzerinden video, fotoğraf veya kısa film yarışmaları düzenlenebilir.

Uluslararası ilişkiler ofisi, genel olarak değişim programları ve uluslararası öğrencilerin uyumu çerçevesinde uluslararasılaşma sürecinde rol üstlenmektedirler. Ancak politikaların belirlenmesi ve yürütülmesi, paydaşlar arasındaki uyuma bağlıdır.

Ofislerin tek başlarına tüm süreçten sorumlu tutulması gibi bir durum söz konusu olmayacağı gibi, başarıya giden yol, uluslararasılaşma sürecinde rol alan tüm kesimlerin uyum içinde çalışmasıyla mümkün olacaktır. Nitekim elde edilen veriler de bu durumu desteklemektedir.

Benzer şekilde idari ve akademik personelin uluslararasılaşma konusundaki ilgisinin artırılmasına yönelik bilgilendirme seminerlerinin yapılması, gerek kurumsal aidiyet gerekse uluslararasılaşma sürecinin bir parçası olmaları bakımından bir farkındalık yaratacaktır. Bu şekilde yaratılabilecek bir sinerji, üniversitenin uluslararasılaşma hedeflerine ulaşabilmesi adına önemli bir adım olabilir. Nitekim uluslararasılaşma, uluslararası ilişkiler ofisi gibi herhangi bir birimin sorumluluğunda değildir. Bir bütün olarak üniversitenin vizyon ve misyonu içerisinde olması gereken bir husustur.

Katılımcılara sorulan sorulardan birisi üniversitenin uluslararasılaşma sürecinde bir ödül teşvik sistemine sahip olup olmadığı ile ilgiliydi. Veriler incelendiğinde bir kurum hariç çoğu üniversitede yalnızca Erasmus Programı bazında böyle bir politikanın mevcut olduğu gözlenmiştir. Diğer yapılan çalışmalar TÜBİTAK, YÖK vb. diğer kurumlar tarafından maddi olarak teşvik edilmektedir. Bütüncül bir açıdan incelendiğinde şeffaflık ilkeleri doğrultusunda ödül ve teşvik politikasının ortaya konulması ve uygulanması, uluslararasılaşmaya belirli bir bütçenin ayrılması ve bunun en makul şekilde kullanılması üniversitelerin uluslararasılaşma faaliyetlerini destekleyebilir.

Bulgular kısmında değinildiği üzere, ofislerin kurumlarına duydukları kurumsal aidiyet oldukça önemlidir. Ofislerin üst yönetimden ve diğer birimlerden aldıkları destekler, bu sürecin daha etkin bir şekilde yürütülebildiğini göstermektedir. Bu desteğin ayrıca ofislerin nitelikli personel bakımından zenginleştirilmesi ile desteklenmesi, bu sürecin temel adımlarını atan ekibi motive edebilir. Kalifiye, alanında uzman, yeterli yabancı dil bilgisi olan personellerin üniversitenin dışarıya açılan ilk kapısı olan ofislerde istihdam edilmesi ile ofislerin uluslararası boyutta temsil edilebilirliğini güçlendirebilir.

Ege Bölgesi tarihsel, kültürel ve jeo-politik açıdan Türkiye'nin en önemli bölgelerinden birisidir. Sahip olduğu ekonomik, turistik, kültürel güçler uluslararasılaşmanın temellerini oluşturabilecek ölçüdedir. Bölge bazında

üniversiteler, STK ve diğer kuruluşlar aracılığıyla yapılacak iş birliği faaliyetleri uluslararasılaşmayı destekleyebilir.

Öncelikle üniversiteler bazında bir bölgesel üniversite birliği kurularak, bölgedeki üniversitelerin sahip olduğu fiziksel, kültürel ve akademik güçler birleştirilebilir. Böylelikle bir üniversitenin ihtiyacı olan teknik destek ve araştırma iş birliklerine öncelikle bölgeden başlanabilir. Örneğin, uluslararası iş birlikleri aracılığıyla belirli bir alanda araştırma yapmak için gelen bir grup araştırmacının, bölgedeki diğer okullara da ziyaret etmesi ile rotasyonunun sağlanması, diğer üniversitelerin sahip olduğu imkanları kullanması aracılığıyla ziyaret edilen üniversitelerde de bilgi ve deneyim akışının sağlanması mümkün kılabilir.

Yabancı dilde eğitimin neredeyse her bölümde veriliyor olması bölgenin çekim merkezi haline gelmesini sağlayabilir. Aynı zamanda yabancı dilde ders veren uluslararası akademik personelin bölgeye getirilmesi ve yabancı dilde verilen ders havuzunun oluşturulması öğrenciler için bölge bir çekim merkezi haline gelebilir. Aynı zamanda değişim programları kapsamında gelmek isteyen öğrencilerden, dönem içinde bölgedeki diğer öğretim elemanları aracılığıyla online olarak yabancı dilde çeşitli derslerin verilmesi, yabancı dilde görece daha az dersi bulunan okullara öğrencilerin gelmesini destekleyebilir.

Uluslararasılaşma sürecinde karşılaşılan bir diğer sorun, katılımcılar tarafından Türkiye'nin geçirdiği politik nedenlere bağlanmıştır. Katılımcılara göre, üniversiteler gereken önemi ve özeni gösterebilir dahi, son yıllarda yaşanan bazı politik gelişmeler uluslararasılaşma sürecini olumsuz etkilemiştir. Bu çerçevede gelen öğrenci ve personel sayılarında düşüşler gözlemlenmiş, ikili protokollerin yapılması zorlaşmış, çeşitli ikili anlaşmalar iptal edilmiş, vize alma konusunda bazı ülkeler çeşitli zorluklar getirmiştir. Bu çerçevede, ofis çalışanları uluslararasılaşma sürecine gereken önemi gösterdiklerini belirtmekte, ancak politik nedenlerin başarılarını engellediğini veya gölgelediğini belirtmektedirler.

Üniversitelerde öğrenim görmek isteyen öğrenciler 2016 yılı itibari ile Göç İdaresi Müdürlüğü ve YÖK arasında imzalanan anlaşma aracılığıyla bugün vize, ikamet işlemleri oldukça kolaylaştırılmış ve çevrimiçi başvurular alınarak yapılmaktadır. Ancak uluslararası akademik personelin çalışma iznine sahip olmasına ilişkin teşvikler ve bürokratik iyileştirmeler yapılabilir. Böylelikle kalifiye

uluslararası araştırmacı ve akademisyen ülke içerisinde alana özü önemli çalışmalara katılmaları için uygun ortamlar sağlanabilir.

Uluslararasılaşmanın ülkelerin ekonomilerine sağladığı katkıyı göz önünde bulundurulduğunda, ekonomik ve politik gerekçeler dikkate alınarak uluslararasılaşma üzerinde bir ülke politikası belirlenebilir. Bu politika stratejilerden oluşan, kapsayıcı, 7 farklı bölgenin ihtiyacına göre farklı alanlara yönelik öncelikleri olan ve bölgelere hitap eden bilgilendirici bir yol gösterici kılavuz şekline dönüştürülebilir. Ayrıca lke genelinde evrimii sosyal platformlarda ve birebir görüşmeler aracılığıyla gerçekleştirilecek bilgilendirmeler tüm vatandaşlar tarafından uluslararasılaşmanın yalnızca bir kurumu ilgilendirmediği, bir toplumun tümünün tutum ve bakış açısı ile şekillenen bir süreç olduğunun bilincine varabilirler. Soyut hedefleri olan veya her bölgenin ihtiyaç ve gerçeklerine uymayan bir politika yalnızca büyük illerde sürdürülebilir hale gelebilir. Bunun önüne geçebilmek için iyi bir paydaş analizi yapılmalı, kültürel ve sosyal anlamda alan araştırması gerçekleştirilmeli, ülkenin politik ve ekonomik gerçekleri iyi bir şekilde değerlendirilmeli ve bu politikaya yansıtılabilir. Bu bağlamda uluslararasılaşma sürecine bütüncül bir açıdan bakılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Adams, T. & de Wit, H. (2010). Global Competition in Higher Education, a Comparative Study of Policies, Rationales and Practices in Australia and Europe. In Portnoi L. M., Rust V. D., & Bagley S. S. (Eds.), *Higher Education, Policy, and the Global Competition Phenomenon* (pp 219-234). New York, USA: Palgrave Macmillan.

Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019a). *AKU Hakkında*. Erişim: <https://aku.edu.tr/universitemizgenel-bilgiler/tarihce/>

Afyon Kocatepe Üniversitesi, (2019b). *AKU Stratejik Planı*. Erişim: <https://strateji.aku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/29/2019/03/Afyon-Kocatepe-Üniversitesi-2019-2023-Stratejik-Planı.pdf>

Altbach, P. & de Wit, H. (2018). Are We Facing a Fundamental Challenge to Higher Education Internationalization?. *International Higher Education*. 93(2), 2-4.

Altbach, P. G. (2008). Globalization and Forces for Change in Higher Education. *International Higher Education*. Winter(50), 2-4.

Altbach, P. G. (2015). Perspectives on internationalizing higher education. *International Higher Education*, 27, 6-8.

Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11, 290-305

Altbach, P. G., Reisberg, L., & Rumbley, L. E. (2009). Trends in global higher education: Tracking an academic revolution (Report prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education). Paris, France: UNESCO.

Ball S. (2012). *Global Education Inc. New policy networks and the Neo-Liberal Imaginary*. London: Routledge.

Brandenburg, U. & de Wit, H. (2011). The End of Internationalization. *International Higher Education*. (62), 15-17.

British Council. (2012). *The Shape of Things to Come: Higher Education Global Trends and Emerging Opportunities to 2020*. Great Britain: Department of Education and Society.

Bruch, T., & Barty, A. (1998). Internationalizing British higher education: Students and institutions. In Scott, P. (Ed.) *The Globalization of Higher Education*. Buckingham: SRHE and Open University Press.

Buchbinder, H. (1993). The market oriented university and the changing role of knowledge. *Higher Education*, 26(3), 331–47.

Cantwell, B. & Maldonado-Maldonado, A. (2009) Four stories: confronting contemporary ideas about globalisation and internationalisation in higher education. *Globalisation, Societies and Education*, 7(3), 289–306.

Childress, L. (2009). Internationalization Plans for Higher Education Institutions. *Journal of Studies in International Education*. 13(3), 289-309.

Creswell, John W. (2013). *Research Design-Qualitative, Quantitative, and Mixed Method Approaches*. SAGE Publications.

Creswell, John W. (2015). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir), Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çalıköğü, A., Arslan H. (2018). Türkiye’deki Akademisyenlerin Uluslararasılaşması: Uluslararası Etkinliklere Katılım ve CHAID Analizi ile Bir İnceleme, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 14(2), 215-230.

De Wit, H. (2002). *Internationalization of Higher Education in the United States of America and Europe. A Historical Comparative and Conceptual Analysis*. Center for International Higher Education, Boston College Massachusetts.

De Wit, H. (2011). *Trends, Issues and Challenges in Internationalisation of Higher Education*. Amsterdam: Centre for Applied Research on Economics and Management, School of Economics and Management of the Hogeschool van Amsterdam.

De Wit, H., & Knight, J. (1999). *Quality and internationalisation in higher education*. Organisation for Economic Co-Operation and Development. ISBN: 9789264170490.

Dixon, M. (2006). Globalisation and International Higher Education: Contested Positioning. *Journal of Studies in International Education*. 10, 319-333.

Dokuz Eylül Üniversitesi, (2016). *DEÜ Stratejik Planı*. Erişim: <http://strateji.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2016/01/DEU-2016%202020-NIHAI-STRATEJIK-PLANI.PDF>

Dokuz Eylül Üniversitesi, (2019). *DEÜ Hakkında*. Erişim: <https://www.deu.edu.tr/tarihce/>

Dumlupınar Üniversitesi, (2018). *DPÜ Stratejik Planı*. Erişim: http://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/30/files/DPU_2018_-_2022__Stratejik_Plan__yeni2.pdf

Dumlupınar Üniversitesi, (2019). *DPÜ Hakkında*. Erişim: <http://www.dumlupinar.edu.tr/index/sayfa/433/tarihce>

Ege Üniversitesi, (2019a). *Ege Hakkında*. Erişim: https://ege.edu.tr/tr-1/dunden_bugune_ege_universitesi.html

Ege Üniversitesi, (2019b). *Ege Stratejik Planı*. Erişim: <http://sgdb.ege.edu.tr/files/sgdb/icerik/20192023ege.pdf>

Egron-Polak, E. (2012). Higher education internationalization: Seeking a New Balance of Values. *NAFSA: Association of International Educators*.

Frolich, N., Schmidt, E., & Rosa, M. (2010). Funding systems for higher education and their impacts on institutional strategies and academia: A comparative perspective. *International Journal of Educational Management*. 24(1), 7-21.

Green, M. (2012). Measuring and Assessing Internationalization. *NAFSA: Association of International Educators*, 1, 1-26.

Harun G. (2010). Bologna – Prag –Berlin Süreçleri Işığında Türkiye’de Yükseköğretim Politikası ve Yükseköğretimde Değişim, Bologna Süreci ve Türkiye, Yorum Yayın, Antalya.

Harris, S. (2008). Internationalising the University. *Educational Philosophy and Theory*, 40, 346- 357.

İzmir Ekonomi Üniversitesi, (2013). *Stratejik Planı*. Erişim: http://www.ieu.edu.tr/documents/Stratejik_plan_2013_2023.pdf

İzmir Ekonomi Üniversitesi, (2019). *İEÜ Hakkında*. Erişim: <https://www.ieu.edu.tr/tr/tarihce>

Jackson, J. (2008). Globalization, Internationalization, and Short-term Stays Abroad. *International Journal of Intercultural Relations*. (32), 349-358.

Jiang, X. (2006). Impacts of globalisation and the knowledge economy upon higher education in China and New Zealand: Internationalisation in the making. Guangzhou: Guangdong People's Publishing House.

Jiang, X. (2008). Towards the Internationalisation of Higher Education From A Critical Perspective, *Journal of Further and Higher Education*, 32(4): 347–358.

Jibeen, T. & Khan M. Asad. (2015). Internationalization of Higher Education- Potential Benefits and Costs. *International Journal of Research in Education(IJERE)*. 4(4), pp. 196-199.

Jones, E. & de Wit, H. (2012). Globalization of Internationalization: Thematic and Regional Reflections on a Traditional Concept. *AUDEM: The International Journal of Higher Education and Democracy*. 3(1), 35-54.

Jones, E., Coelen, R., Beelen, J., de Wit, H. (Ed.). (2016). *Global and Local Internationalization*. Sense Publishers.

Kireççi, M. A. vd. (2016), Türkiye’de Yükseköğretimin Uluslararasılaşması: Bir Endeks Oluşturma Çalışması, *Eğitim ve Bilim*, Cilt 41 (2016) Sayı 187 1-28.

Knight, J. (1994). *Internationalization: Elements and checkpoints*. Canadian Bureau for International Education. Ottawa, Canada. Research Monograph, No: 7.

Knight, J. & de Wit, H. (1995). Strategies for Internationalisation of Higher education: Historical and conceptual perspectives. H. de Wit. (Ed.). *Strategies for*

Internationalisation of Higher Education: A Comparative Study of Australia, Canada, Europe and the United States of America içinde (5-32). Amsterdam: European Association for International Education

Knight, J. & de Wit, H. (Ed.). (1999). *Quality and Internationalisation in Higher Education*. Paris: Organization for Economic Cooperation & Development.

Knight, J. (1994). Internationalization: Elements and checkpoints. Canadian Bureau for International Education (CBIE) Research, 7, 1-16.

Knight, J. (1997). Internationalisation of higher education. In *Quality and internationalisation in higher education*. OECD Paris: Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD).

Knight, J. (1999). Internationalization of higher education: A Conceptual framework. In J. Knight & H. de Wit (Eds.), *Internationalization of higher education in Asia Pacific countries*. Amsterdam, Netherlands: European Association of International Education.

Knight, J. (2003). Updated Internationalization Definition, *International Higher Education*, (33), 2-3.

Knight, J. (2003). Updating the definition of internationalization. *International Higher Education*, 33, 2-3.

Knight, J. (2004). Internationalization remodeled: Definition, approaches, and rationales. *Journal of Studies in International Education*, 8(1), 5-31.

Knight, J. (2008). *Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization*. Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers.

Knight, J. (2011). Five Myths About Internationalization. *International Higher Education*. 62(1), 14-15.

Knight, J. (2012). Five truths about internationalization. *International Higher Education*. Fall(69), 4-5.

Knight, J. (2015). Updated definition of internationalization. *International Higher Education*, 33, 2-3.
<http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ihe/article/viewFile/7391/6588>.

Knight, J., & de Wit, H. (1995). Strategies for internationalisation of higher education: Historical and conceptual perspectives. In de Wit, H. (ed.) *Strategies for internationalisation of higher education: A comparative study of Australia, Canada, Europe and the United States of America*. Amsterdam.

Kurnaz, Z. (2016). *Türkiye’de Siyasal Korku Ve Akademik Hayatın İnşası*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, (2017). *MCBÜ Stratejik Planı*. Erişim: <https://www.mcbu.edu.tr/AskiyaCikardikFiles/2018-2022StratejikPlan.pdf>

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, (2019). *MCBÜ Hakkında*. Erişim: <https://www.mcbu.edu.tr/Sayfa/Tarihce>

Maringe, F., & Gibbs, P. (2009). *Marketing higher education: Theory and practice*. McGraw Hill, England.

Maringe, F. & Foskett, N. (Ed.). (2010). *Globalization and Internationalization in Higher Education: Theoretical, Strategic and Management Perspectives*. London: Continuum International Publishing Group.

Nardalı, S. & Tanyeri, M . (2011). Yükseköğretimde Markalaşma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 12 (2), 309-319

Nilsson, B. (2003). Internationalisation at Home from a Swedish Perspective: The Case of Malmö. *Journal of Studies in International Education*. 7, 27-40.

Özden, M. ve Saban, A. (2017). Nitel Araştırmalarda Paradigma ve Teorik Temeller. İçinde, A. Saban ve A. Ersoy (Ed.), *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*, ss. 1-29, Ankara: Anı Yayıncılık.

Özer, M. (2017), Türkiye’de Yükseköğretimde Uluslararasılaşmanın Son On Beş Yılı, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, Ağustos 2017; Sayfa 177-184.

Qiang, Z. (2003). Internationalization of higher education: Towards a conceptual framework. *Policy Futures in Education*, 1 (2), 248-270.

Robertson, R. (2015). Globalisation as a problem. In F. Lechner. & J. Boli (Eds.), *The globalization reader* (5th ed., pp. 88-94). Oxford, UK: John Wiley & Sons.

Scott, J. C. (2006). The Mission of the University: Medieval to Postmodern Transformations. *Journal of Higher Education*, 1-39.

Seggie, F. N., Ergin, H. (2018), Yükseköğretimin Uluslararasılaşmasına Güncel Bir Bakış: Türkiye’de Uluslararası Akademisyenler, Seta Yayınları, İstanbul. https://setav.org/assets/uploads/2018/09/R120_Yu%CC%88kseko%CC%88g%CC%86retim-tamrapor.pdf, Erişim Tarihi: 20.04.2019.

Selvitopu, A., & Aydın, A. (2018). Türk yükseköğretiminde uluslararasılaşma stratejileri: Süreç yaklaşımı çerçevesinde nitel bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(4), 803-823. doi: 10.16986/HUJE.2018038522

Stejar, C. (2011). Higher education: Public good or public service? Analysis from the perspective of internationalization of education. *Management & Marketing*, 139-150.

Stohl, M. (2007). We Have Met the Enemy and He Is Us: The Role of the Faculty in the Internationalization of Higher Education in the Coming Decade. *Journal of Studies in International Education*. 11(3-4), 359-372.

Sursock, A. & Smidt, H. (2010). *Trends 2010: A Decade of Change in European Higher Education*. (No. 1). Belgium: European University Association.

Şeremet, M. (2015), Türkiye ve İngiltere Yükseköğretimindeki Uluslararasılaşma Politikalarına Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, Nisan 2015; Sayfa 27-31.

Teichler, U. (2004). The Changing Debate on Internationalization of Higher Education. *Higher Education*. 48 (1), 5-26.

Teichler, U. (2009). Internationalisation of Higher Education: European Experiences. *Asia Pacific Education Review*. 10:93-106.

Tezsürücü, D. ve Bursalıoğlu, S. A. (2013). Yükseköğretimde değişim: Kalite arayışları. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(2), 97- 08.

Uşak Üniversitesi, (2015). *Stratejik Planı*. Erişim: https://strateji.usak.edu.tr/upload/strateji/CD5RfepTPO_STRATEJIK_PLAN_Revize.pdf

Uşak Üniversitesi, (2019). *Hakkında*. Erişim: <https://usak.edu.tr/Home/GenelTanitim>

Van Damme, D. (2001). Quality Issues in the Internationalisation of Higher Education. *Higher Education*. 41, 415-441.

Vural Yılmaz, D. (2014). Yükseköğretimde uluslararasılaşma: Türkiye’de ulusal siyasalar, kurumsal stratejiler ve uygulamalar. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2018), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YÖK. (2017). Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018-2022, https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasılaşma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf

EKLER

EK 1. KATILIMCI BİLGİLENDİRME VE İZİN FORMU

AÇIKLAMA:

Sayın Katılımcı,

Bu görüşme, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Organizasyon Yüksek Lisans Programı bünyesinde Prof. Dr. Mustafa TEPECİ danışmanlığında yürütülen “Türk Yükseköğretiminin Uluslararasılaşma Stratejisi: Üniversitelerin Uluslararası İlişkiler Ofislerinin Rolü” başlıklı yüksek lisans tezine veri toplamak amacıyla yapılmaktadır.

Araştırmada, Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşma stratejisi doğrultusunda, “Uluslararasılaşma” olgusunun Uluslararası/Dış İlişkiler ofis çalışanları tarafından nasıl algılandığı ve gerçekleştirildiği belirlenmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda sizlerin araştırmaya gönüllü olarak katılımınız ve dile getireceğiniz görüşler araştırma konusunun aydınlatılabilmesi için oldukça önemlidir.

Araştırma sonunda elde edilen bilgiler yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacak ve anonim olarak değerlendirilecektir. Araştırmanın analizlerinin sağlıklı bir biçimde yapılabilmesi ve sonuçların doğru biçimde yorumlanabilmesi için görüşmeyi ses kaydına almak istiyorum. Bunu onaylıyor musunuz?

Bu çalışmanın hangi aşamasında olursa olsun, fikrinizi değiştirmeniz durumunda, yapılan bu görüşmenin tüm verileri silinecek ve araştırmada kullanılmayacaktır.

Bu çalışmaya gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.

İpek YENİAY HATİPOĞLU

Manisa Celal Bayar Üniversitesi

EK 2. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Görüşme Tarihi :

Görüşme Yeri :

Görüşme Süresi :

Demografik Bilgiler

Cinsiyet :

Yaş :

Eğitim Düzeyi :

Çalıştığı Üniversite :

Unvanı:

Çalışma Yılı :

Görüşme Soruları

1. Sizce “yükseköğretimde uluslararasılaşma” ne anlama gelmektedir? Nasıl tanımlarsınız?
2. Yükseköğretimde uluslararasılaşma sizce gerekli mi? Evet ise neden? Hayır ise neden?
3. Üniversitenizin uluslararasılaşma stratejisi için neler söylersiniz? Bu stratejileri gerçekleştirmek için bu ofis tarafından yürütülen faaliyetler nelerdir?
4. Uluslararası ofis, uluslararasılaşma politikalarının veya stratejilerinin planlanması ve uygulanması aşamasında nasıl bir rol üstleniyor? Örneğin yazılı bir stratejisi var mı anlatır mısınız? Bu nasıl kimler tarafından belirleniyor?
5. Uluslararasılaşma olgusuyla ilgili sizin deneyimleriniz nelerdir? Uluslararasılaşma sürecinde ne tür öznel durumlarla karşılaştınız? Hangi durumlar uluslararasılaşmayla ilgili yaşadığınız deneyimleri (olumlu veya olumsuz) etkilemiştir?
6. Personelin uluslararasılaşma sürecindeki çabaları nasıl karşılık bulmaktadır? Varsa ödül ve teşvik politikalarınızdan bahseder misiniz?
7. Sizce uluslararasılaşmanın önünde ne tür engeller vardır? Bu süreçte yaşanan sorunlar nelerdir? Kurumunuz bağlamında değerlendirir misiniz?

8.Üniversitenizin uluslararasılaşma stratejisinin performansını nasıl ölçüyorsunuz? Hangi performans kriterlerinde neleri başardınız? Gelişmeniz (iyileştirme) gereken alanlar nelerdir? Gelişmesi gereken alanlarda çözüm önerileriniz (ya da uygulamalarınız) nelerdir?

9. Eklemek istediğiniz farklı hususlar var mı?

